

**ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Plzeň 2022

Bc. Antonín Pokorný

**ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ**

Katedra veřejné správy

DIPLOMOVÁ PRÁCE
Důchodový systém v ČR

Vypracoval: Bc. Antonín Pokorný
Vedoucí diplomové práce: Mgr. Helena Sequensová

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Bc. Antonín POKORNÝ
Osobní číslo:	R20N0029P
Studijní program:	N0421A220001 Veřejná správa
Téma práce:	Důchodový systém v ČR
Zadávací katedra:	Katedra veřejné správy

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Sociální stát a sociální politika
3. Modely důchodových systémů
4. Vývoj důchodového systému ČR
5. Důchodový systém v ČR
6. Víze důchodové reformy
7. Průzkum: Názor na důchodový systém v ČR
8. Závěr

Seznam doporučené literatury:

- SLANÝ, Antonín a Vojtěch KREBS. *Sociální ochrana a důchodový systém*. Brno: Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, 2004. ISBN 80-210-3390-8.
- SCHNEIDER, Ondřej. *Důchodový systém: scénáře budoucího vývoje. Důchodový systém: scénáře budoucího vývoje / Ondřej Schneider, Jiří Šatava* [online]. 2013 [cit. 2021-04-21].
- RYTÍŘOVÁ, Lucie. *Důchodový systém v České republice / Lucie Rytířová*. 2013. ISBN 9788072638215.
- SCHNEIDER, Ondřej. *Český důchodový systém na rozcestí: pro koho je výhodný přechod do druhého pilíře? Český důchodový systém na rozcestí: pro koho je výhodný přechod do druhého pilíře? / Ondřej Schneider, Jiří Šatava* [online]. 2012 [cit. 2021-04-21].
- Časopis (ekonomika a politika) – DŮCHODOVÝ SYSTÉM V PROPADU* [online]. 2020 [cit. 2021-04-21]. ISSN edsano.
- Důchodový systém loni skončil v deficitu 40,5 miliardy* [online]. 2021 [cit. 2021-04-21]. ISSN edsano. –Internet –zpravodajství
- LOUŽEK, Marek. *Důchodová reforma Marek Loužek*. 2015. ISBN 9788024626123.
- RUDOLFOVÁ, Veronika. *Důchodová reforma a její vliv na ekonomickou konkurenceschopnost a sociální soudržnost. Důchodová reforma a její vliv na ekonomickou konkurenceschopnost a sociální soudržnost / Veronika Rudolfová, Vít Samek* [online]. 2010 [cit. 2021-04-21]. ISSN 18015999.
- Důchodová reforma v České republice, ve Švýcarsku a ve Francii / Univerzita Karlova v Praze, Právnícká fakulta*. 2007. ISBN 8085889925.
- HOLMAN, Robert. *Studie k reformám zdravotního a penzijního pojištění*. V Praze: Oeconomica, 2005. ISBN 80-245-0994-6.
- KAŠE, Miroslav. *Vybrané aspekty důchodové reformy v České republice* ISBN 978-80-271-3042-9
- RUBEŠ, Lukáš. *Doplňkové penzijní spoření a důchodové spoření: pro finanční poradce, zaměstnavatele a budoucí důchodce. Úvaly: Systemia*, 2013. ISBN 978-80-260-3892-4.
- SYROVÝ, P. *Jak si spořit na důchod*. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 80-247-4479-1.
- TROSTER, P. *Právo sociálního zabezpečení*. Praha: C. H. Beck, 2005. ISBN 80-717-9856-8.
- Haškovcová, H. *Fenomén stáří*. vydání druhé, podstatně přepracované a doplněné. Praha: Havlíček Brain Team, 2010, 365 s. ISBN 978-80-87109-19-9.
- Koldinská, K., Tröster, P. a kol. *Právo sociálního zabezpečení. 7., podstatně přepracované vydání*. Praha: C.H. Beck, 2018, 289 s. ISBN 978-80-7400-692-0.
- Lobotka, A. *Rozhodování soudů ve věcech důchodového a nemocenského pojištění v roce 2018*. In *Národní pojištění*, Praha: ČSSZ, 2019, Ročník 50, číslo 5/2019.
- Šabatová, A. a kol. *Sborník stanovisek veřejného ochránce práv č. 14 –Důchody II*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2016, s. ISBN 978-80-87949-42-9.
- POTŮČEK. *České důchody Potůček, Martin*. 2019. ISBN 9788024642369.
- KACZOR, Pavel a Michal KACZOR. *Stárnutí obyvatelstva versus ekonomická aktivita seniorů. Czech* [online]. 2018, **18**(2), 7-21 [cit. 2021-04-21]. ISSN 12136204.
- Projekt nového důchodového systému ČR –Michelini David
Důchodový systém –ekonomické a právní aspekty –Ivan Dvořák (2007)
Důchodový systém v ČR –František Špaček (2018)
- PASTUSZEK, Marek. *Důchodová reforma v České republice. Důchodová reforma v České republice / Marek Pastuszek ; vedoucí práce Věra Štangová ; oponent práce Roman Lang* [online]. (2020)
- EICHLER, Dominik. *Optimální věk odchodu do důchodu. Optimální věk odchodu do důchodu / Dominik Eichler ; vedoucí práce Jan Večeř ; oponent práce Tomáš Cipra* [online]. (2020)
- Důchodová reforma v České republice –Mgr. Marek Pastuszek (2020)*

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Helena Sequensová
Katedra veřejné správy

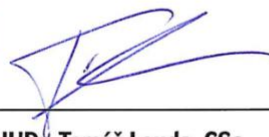
Datum zadání diplomové práce: **29. března 2021**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2022**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

JUDr. Tomáš Louda, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 25. října 2021

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: Důchodový systém v ČR zpracoval sám. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použil k sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury.

V Plzni 28. 3. 2022

.....
Bc. Antonín Pokorný

PODĚKOVÁNÍ

Chtěl bych poděkovat především Mgr. Heleně Sequensové za vedení diplomové práce, odbornou pomoc, ochotu a vstřícné jednání při konzultacích a při zpracovávání. Zároveň chci poděkovat všem, kteří jakýmkoliv způsobem přispěli do této diplomové práce a díky nim tato práce došla do zdárného konce.

Abstrakt:

Diplomová práce se zaměřuje na důchodový systém v České republice a na vývoj důchodového systému skrze politickým spektrem a vlivem politiky na něj. V diplomové práci je zároveň obsaženo i několik pojmů spojené s důchodovým systémem jako např. stáří, sociální stát či sociální politika jako jakási nadstavba důchodového systému. Po představení důchodového systému v České republice a jeho vývoje se práce zaměřuje na problém se spokojeností s důchodovým systémem v České republice.

Klíčová slova:

Důchodový systém, Česká republika, vývoj, sociální stát, sociální politika, stáří, odchod do důchodu

Abstract:

The diploma thesis focuses on the pension system in the Czech republic and on the development of the pension system through the political spectrum and the influence of politics on the pension system. The diploma thesis also contains several concepts associated with the pension system, such as old age, the welfare state or social policy as a kind of superstructure of the pension system. After the introduction of the pension system in the Czech republic and his development, work focuses on the problem of satisfaction with pension system in the Czech republic.

Key words:

Pension system, Czech republic, development, welfare state, social policy, old age, retirement

Obsah

ÚVOD	11
1. SOCIÁLNÍ STÁT A SOCIÁLNÍ POLITIKA	13
1.1. SOCIÁLNÍ STÁT.....	13
1.1.1. <i>Typologie sociálního státu</i>	13
1.1.2. <i>Udržitelnost a budoucnost sociálního státu</i>	15
1.2. SOCIÁLNÍ POLITIKA.....	16
1.2.1. <i>Principy sociální politiky</i>	17
1.2.2. <i>Dělení sociální politiky</i>	17
1.2.3. <i>Funkce sociální politiky</i>	18
1.2.4. <i>Vývoj sociální politiky</i>	19
1.3. SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ.....	22
2. MODEL Y DŮCHODOVÉHO SYSTÉMU A DALŠÍ DŮLEŽITÉ POJMY	25
2.1. BISMARCKŮV, BEVERIDGEŮV A ŠVÉDSKÝ MODEL.....	25
2.2. FINANCOVÁNÍ DŮCHODOVÝCH SYSTÉMŮ.....	27
2.3. DŮCHODOVÉ MODEL Y.....	29
2.4. PENZIJNÍ PLÁN (TZV. DŮCHODOVÝ PLÁN).....	30
3. VÝVOJ DŮCHODOVÉHO SYSTÉMU V ČR	31
3.1. VÝVOJ OD 2. POLOVINY 19. STOLETÍ DO SAMETOVÉ REVOLUCE.....	31
3.1.1. <i>Období od Taafeho reformy do Sametové revoluce (1888 – 1989)</i>	31
3.1.2. <i>Období po Sametové revoluci do vzniku České republiky (1990 – 1993)</i>	33
3.2. VÝVOJ DŮCHODOVÉHO ZABEZPEČENÍ PO VZNIKU ČESKÉ REPUBLIKY	34
3.2.1. <i>Rok 1992 až 1998</i>	34
3.2.2. <i>Rok 1998 až 2006</i>	35
3.2.3. <i>Rok 2006 až 2010</i>	38
3.2.4. <i>Rok 2010 až 2013 (Malá a Velká důchodová reforma)</i>	42
3.2.5. <i>Rok 2014 až 2017</i>	44
3.2.6. <i>Rok 2017 až 2019</i>	45
4. DŮCHODOVÝ SYSTÉM V ČR	47
4.1. STRUKTURA DŮCHODOVÉHO SYSTÉMU	48
4.1.1. <i>I. pilíř</i>	48
4.1.1.1. <i>Invalidní důchod</i>	49
4.1.1.2. <i>Vdovský/vdovecký důchod (tzv. Pozůstalostní důchod)</i>	52
4.1.1.3. <i>Sírotčí důchod (tzv. Pozůstalostní důchod)</i>	54
4.1.1.4. <i>Starobní důchod</i>	56
4.1.2. <i>II. pilíř (zrušený 1. ledna 2016)</i>	58
4.1.3. <i>III. pilíř</i>	59
5. VIZE DŮCHODOVÉ REFORMY	62
5.1. KOMISE PRO SPRÁVEDLIVÉ DŮCHODY.....	62
5.1.1. <i>Zápis z 1. jednání (22. únor 2019)</i>	63
5.1.2. <i>Zápis z 2. jednání a z 3. jednání (22. březen a 3. květen 2019)</i>	63
5.1.3. <i>Zápis ze 4. jednání (24. květen 2019)</i>	64
5.1.4. <i>Zápis z 5. jednání (28. červen 2019)</i>	64
5.1.5. <i>Zápis z 6. jednání (6. září 2019)</i>	64
5.1.6. <i>Zápis ze 7. jednání (11. říjen 2019)</i>	65

5.1.7. Zázpis z 8. jednání (15. listopad 2019)	65
5.1.8. Zázpis z 9. jednání (10. leden 2020).....	66
5.1.9. Zázpis z 10. jednání (28. únor 2020).....	68
5.1.10. Zázpis z 11. jednání (3. červenec 2020)	69
5.1.11. Zázpis z 12. jednání (27. listopadu 2020)	70
5.2. PŘEDSTAVENÍ DŮCHODOVÉ REFORMY	72
5.3. PROGRAMOVÉ PROHLÁŠENÍ VLÁDY PETRA FIALY	75
6. PRŮZKUM: NÁZORY NA DŮCHODOVÝ SYSTÉM V ČR.....	77
6.1. ROZHOVOR NA TÉMA DŮCHODOVÉHO SYSTÉMU V ČR.....	80
ZÁVĚR	90
RESUME	93
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	94

Úvod

Vzhledem k oboru, který studuji, jsem zvolil téma diplomové práce Důchodový systém v České republice (dále jen „ČR“), neboť tento systém je stále aktuálním tématem k řešení, především v politické sféře, a stále je to téma, které není dořešeno. To můžeme následně spatřit i ve vývoji důchodového systému v ČR a změnách, které probíhaly především od roku 1992 do současnosti. V rámci důchodového systému je třeba si i představit pojmy sociální stát a sociální politika, kterým se věnuji jen okrajově ve spojitosti s důchodovým systémem a jejím případným zabezpečením státem.

První část práce pojednává o pojmech sociální stát a sociální politika, kdy důchodový systém je součástí těchto pojmů a jednotlivé modely, jako je liberální, sociálně-demokratický či konzervativní se prolínají. V rámci sociálního státu a jeho sociální politiky se odvíjí i to, jak je důchodový systém přibližně postaven například v redistribuci apod.

V druhé části je popisován vývoj důchodového systému obecně, kdy na představených modelech se začaly postupně stavět důchodové systémy (Bismarckův, Beveridgeův model a Švédský model). Zároveň jsou v této části popsány důchodové modely, které byly koncipovány jako liberální, konzervativní, sociálně-demokratický a neoliberální.

Do jedné z hlavních částí můžeme považovat třetí část, která se zabývá vývojem důchodového systému v ČR. Vývoj je spojován hlavně s politickou aktivitou, která ve vývoji důchodového systému hrála největší roli a v jistých obdobích pak lze spatřit, zda se důchodový systém v ČR posunul vpřed nebo zůstává na stejném bodě či hůře, že by politici udělali krok zpět. Jednotlivá období jsou rozdělena do vládních období, kdy každá vláda na základě programového prohlášení slibovala práci na důchodové reformě a její případné „úspěšné“ vypracování.

Další z hlavních částí, tedy čtvrtá část, tvoří důchodový systém v ČR, kdy v této části je věnována pozornost I., II. a III. pilíři a zařazeným definovaným důchodům z I. pilíře (invalidní, vdovský/vdovecký, sirotčí a starobní). Důchody z I. pilíře jsou poté popsány tak, aby bylo pochopeno, kdy na daný důchod má daná osoba nárok, jaký je případný postup při uznání důchodu, co vše je potřeba k uznání a při případném zamítnutí, jaké jsou možnosti v rámci opravných prostředků.

Pátá část je směřována k důchodové reformě a její vizi, která je spojována s vládou Andreje Babiše, kdy opět na základě programového prohlášení s ním bylo i spojováno heslo „Chceme důchodovou reformu“. V tomto období byla vytvořena Komise pro spravedlivé důchody ministryní práce a sociálních věcí J. Maláčovou, kdy v průběhu přibližně dvou let můžeme sledovat jakýsi vývoj diskuzí a tvoření návrhu na strukturu nového důchodového systému.

V poslední šesté části si rozebereme spokojenost občanů s důchodovým systémem a porovnáme rozhovor a odpovědi z daného rozhovoru mezi zaměstnancem a vyšším pracovníkem ze sociálního odvětví.

V závěru práce bych chtěl zrekapitulovat stručně poznatky, které jsem získal během své diplomové práce se stručným přehledem dané problematiky důchodového systému a jeho vývoji v ČR.

1. Sociální stát a sociální politika

Oba tyto pojmy souvisí s důchodovým systémem, jelikož dle typu sociálního státu dokážeme zjistit, jaký má stát podíl na sociálním zabezpečení a dle sociální politiky, jak se mu to daří. V rámci sociální politiky se jedná především o zlepšení životních podmínek obyvatelstva a případně musí reagovat na sociální rizika, kterým může být např. demografický vývoj v rámci důchodového systému, proto je potřeba popsat pojmy sociální stát a sociální politika a vymezit si jejich případnou typologii či funkce.

1.1. Sociální stát

První je potřeba vysvětlit si pojem „sociální“, který pochází z latiny a význam je přikládán ke slovu „společenský“, tedy týkající se hlavně lidské společnosti a společenských vztahů (např. problémy a situace, které nedokáže vyřešit jedinec, popřípadě rodina a nelze je vyřešit běžnými ekonomickými nástroji).

Stát jako pojem patří mezi základní pojmy sociologie, který je většinou spojován s problematikou moci ve společnosti a jejím rozdělováním, s autonomií státní moci ve společnosti či s řešením mocenských konfliktů. Pojem stát má kořeny v latinském slově „status“, který v sobě nosí řád a stabilitu.

Spojením obou pojmů vytvoříme „sociální stát“, také nazývaný jako „welfare state“, který nemá jednotnou definici, ale jsou to spíše definice obecné nebo konkrétně zaměřené.¹

1.1.1. Typologie sociálního státu

Příkladem je typologie sociálního státu dle Espinga:

- **Sociálně demokratický** (skandinávský) – vysoká míra dekomodifikace (nízká míra závislosti na trhu),
  - existuje solidarita mezi různými třídami společnosti - velkorysý program univerzálních dávek a je zde silná role státu.
- **Liberalní** (anglosaský model) – nízká míra dekomodifikace (vysoká míra závislosti na trhu),
  - blahobyt je zajišťován ze soukromých zdrojů,

---

¹ ARNOLDOVÁ, Anna. *Sociální péče: učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-247-5147-4

- velký prostor pro občanský sektor (např. v USA),
- otázka toho, co dělat, pokud nenajdeme ten daný soukromý sektor.
- **Konzervativní** (continental model) – střední míra dekomodifikace
  - sféra solidarity je úzká a je založena na profesním postavení (pracovním postavením), tam je velký závazek k subsidiaritě,
  - hodně se dbá na hierarchii (pomoc přes rodinu, blízké a až pak přes stát).²

Tato typologie se stala předmětem kritiky, a to z důvodu nedostatečné vyčerpávající typologie, tedy například nebyla zahrnována dimenze genderu v sociální politice, mediteránský welfare state byl špatně popsán, australský welfare state a welfare state Nového Zélandu byl mylně brán jako liberální a také ignorace příspěvků zaměstnavatelů pro vývoj welfare state.

Dle Castlese a kol. vznikly ideální typy sociálního státu, do kterých řadíme:

- **prototyp liberálního režimu** – př. USA,
- **konzervativně korporativistický** – př. Německo (byl založen na Bismarkovo politice),
- **sociálně demokratický** – př. Švédsko.³

Mezi další typy sociálního státu můžeme zařadit:

- **Asie** - (Hong Kong, Japonsko, Singapur, Jižní Korea a Taiwan) tvoří jednotný konfuciánský, východoasijský, komunitární model, který je založený na komunitě. Když však do skupiny přidáme Filipíny, Indonésii, Thajsko, Malajsie, již nemůžeme mluvit pouze o konfuciánském vlivu, jelikož některé země jsou katolické či muslimské.
- **Latinská Amerika** – lidé zaměstnaní v neformálním sektoru se musí spoléhat na rodinu a trh, programy sociální pomoci jsou jim většinou nedostupné. Proto je tento model označován jako liberální a neformální.

---

² CASTLES, Francis G., Stephan LEIBFRIED a Jane LEWIS. *The Oxford Handbook of the Welfare State* [online]. [cit. 2021-10-17]. Dostupné z: doi:10.1093/oxfordhb/9780199579396.003.0047, s. 570-571.

³ CASTLES, Francis G., Stephan LEIBFRIED a Jane LEWIS. *The Oxford Handbook of the Welfare State* [online]. [cit. 2021-10-17]. Dostupné z: doi:10.1093/oxfordhb/9780199579396.003.0047, s. 571-573.

- **Východní Evropa** (kam autoři řadí i ČR) – WF (blahobyt státu) režim, který je méně velkorysý než v západní Evropě, který ale zároveň řeší složitější sociální situaci – společnosti mají k dispozici méně zdrojů.⁴

1.1.2. Udržitelnost a budoucnost sociálního státu

Je třeba zmínit udržitelnost takového sociálního státu a případnou budoucnost. Tři hlavní otázky do budoucna jsou:

- **Fiskální** – do jaké míry budou voliči podporovat vysokou míru zdanění, která díky nastavení důchodového systému půjde na podporu stárnoucí populace, která bude mít čím dál tím větší potřeby, a která bude početnější. Do jaké míry současné byrokratické struktury se mohou přizpůsobit neustále měnícím se potřebám spotřebitelům ve společnosti.
- **Politická** – jaké budou politické priority, které mohou vyvolat změnu, k tomu, k čemu se ty peníze použijí.
- **Morální udržitelnost** - zda budeme nadále přemýšlet o tom, zda chtít udržet blahobyt pro všechny, a či bude populární myšlenka sociální solidarity.⁵

Důvody, proč je sociální stát odolný, jsou dva. Politické a ekonomické. Do politických důvodů patří hlavně vysoká podpora voličů, a to na základě nástrojů sociální politiky, kdy je vysoké procento populace závislé na službách sociálního státu, do kterých patří důchody, vzdělávání a zdravotní péče. Do ekonomických důvodů řadíme především malou spořivost lidí na stáří a malé procento těch, kteří by se pojišťovali proti životním událostem.

Do nových budoucích výzev pro sociální stát zařazujeme stárnutí populace, nízkou porodnost, zvyšující se nerovnost v příjmech a bohatství, velké klimatické změny, opakující se finanční krize, intenzivní migrace, změny struktury rodiny a měnící se zodpovědnost státu pro blahobyt dětí. I tyto výzvy dle Castlese a dalších nabízely možná řešení do budoucna jako například:

- **Dominance trhu** – stát by donutil občany, aby se soukromě pojišťovali, a to jak zdravotně, tak i důchodově. Bohatí se nebudou zajímat o osudy chudých, zejména

⁴ CASTLES, Francis G., Stephan LEIBFRIED a Jane LEWIS. *The Oxford Handbook of the Welfare State* [online]. [cit. 2021-10-17]. Dostupné z: doi:10.1093/oxfordhb/9780199579396.003.0047, s. 577-579.

⁵ CASTLES, Francis G., Stephan LEIBFRIED a Jane LEWIS. *The Oxford Handbook of the Welfare State* [online]. 2010 [cit. 2021-10-17]. Dostupné z: doi:10.1093/oxfordhb/9780199579396.003.0047, s. 693-699.

migrantů, kteří narušují sociální kohezi. Sociální služby poskytují pouze soukromé subjekty za úplatu. Toto je málo pravděpodobný scénář.

- **Model základního příjmu** – základní, nepodmíněný příjem pro všechny. Jedná se o kompromis s tržním modelem, stát poskytuje bezpečnou platformu pro mix různých opatření. Např. základní důchod v Holandsku, stanovení minimálního příjmu pro občany s dětmi, voucher, který lze použít pouze na vzdělávání dětí nebo voucher na bydlení. Byly zde otázky, kdo na to bude mít právo a na základě čeho? Dle občanství, pobytu či jiného aspektu? Tedy i tento scénář je třeba případně lépe propracovat v rámci uvažování jiných států o jeho zavedení.
- **Inkluzivní model** adaptovaný na novou realitu – na státě by zůstalo financování důchodů a zdravotních služeb, ale například u rodin by došlo k adaptaci tím, že by se péče o děti stala integrovanou veřejnou službou v rámci vzdělávání. Rodiče by dostali větší podporu, pokud zůstanou doma s dětmi. Stát a jednotlivci by společně investovali do lidského kapitálu, zejména pokud jde o vysoké školy. Blahobyt již není vnímán pouze jako věc národního státu, ale celosvětově. Rozvojová pomoc je integrována do sociální politiky jednotlivých států – cílem je vytvoření společné agendy lidských práv. Otázka vytvoření univerzálního modelu.
- **Supernacionalizace** – zahrnovala by mezinárodní koordinaci, vytváření odpovědí mimo rámec národního státu, například jako reakce na šíření nakažlivých nemocí, klimatické změny, migrace práce a kapitálu, jenže u šíření nakažlivých nemocí spíše došlo k uzavření do národních států.⁶

1.2. Sociální politika

Sociální stát zahrnoval sociální politiku, která se snažila uspořádat společenský řád tak, aby zájmy jedinců v lidské společnosti byly uspokojovány způsobem trvale prospěšného celku. Cílem sociální politiky je zlepšení základních životních podmínek obyvatelstva jako celku a především reagovat na sociální rizika, jako negativní důsledky sociálních událostí, jako jsou např. stáří, nemoc či invalidita a eliminovat sociální tvrdosti, které doprovázejí fungování tržního mechanismu (např. nezaměstnanost, chudoba).

---

⁶ CASTLES, Francis G., Stephan LEIBFRIED a Jane LEWIS. *The Oxford Handbook of the Welfare State* [online]. [cit. 2021-10-17]. Dostupné z: doi:10.1093/oxfordhb/9780199579396.003.0047, s. 699-702

1.2.1. Principy sociální politiky

Mezi principy sociální politiky se řadí:

- **Sociální spravedlnost** – spravedlnost spojená s procesy rozdělování a přerozdělování příjmů i šancí (musí existovat distributivní i redistributivní prvky). Každému stejné šance, každému podle jeho potřeb, každému podle jeho zásluh (např. každý má šanci na vzdělání). Ve vyspělých státech se hovoří o sociální politice pevného dna a otevřeného stropu, to znamená úsilí a vlastní zájmy jednotlivce, zároveň ale pomoc slabým a potřebným (celospolečenská solidarita).
- **Sociální solidarita** – je výrazem závislosti na jiných lidech a společnosti jako celku. Funguje na úrovni mezinárodní, celostátní, regionální nebo u jednotlivců a rodin. Všichni profitujeme z toho, že někdo před námi něco vybudoval. „*Člověk je dlužníkem, a tedy splácí dluh minulým generacím.*“ – Masaryk 1932.
- **Subsidiarita** – je chápána jako princip spojující osobní odpovědnost se solidaritou. Žádoucí a mravné je tedy, abychom se nejprve pokusili pomoci sami sobě, poté nám může pomoci rodina a teprve na posledním místě je k pomoci vyzván stát.
- **Participace** – lidé, jejichž život je ovlivňován určitými opatřeními a rozhodnutími, musí mít také možnost účastnit se procesu, který vede k jejich přijímání a realizaci (možnost do něčeho mluvit), tedy se jedná o reálnou možnost podílet se na tom, co ovlivňuje jejich život.⁷

1.2.2. Dělení sociální politiky

Sociální politiku dle Kotouse a dalších dělíme na tři typy:

Redistributivní

Sociální potřeby lidí redistributivní politika vnímá jako sociální práva a je označována jako univerzalistická s dominantní rolí státu. Orientuje se na univerzální poskytování dávek, na celou populaci nebo na vymezené sociální skupiny (např. rodiny s dětmi apod.), nezkoumá potřebnost, ale je náročná na ekonomické zdroje, vyžaduje proto značný rozsah redistribucí. Stát pokrývá značný prostor sociální politiky a omezuje, někdy až ruší, aktivity nestátních subjektů (např. Skandinávie, Dánsko, Holandsko apod.).

---

⁷ KOTOUS, Jan - MUNKOVÁ, Gabriela - ŠTEFKO, Martin. Obecné otázky sociální politiky. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2013. 169 s. ISBN 978-80-87439-08-1, s. 11-12.

Korporativní (tzv. výkonový)

Sociální potřeby jsou primárně uspokojovány na základě výkonu a produktivity. Zdůrazňuje význam pracovních zásluh pro uspokojování sociálních potřeb lidí. Je založena na širší kooperaci občanů, kde zdrojem financování dávek jsou prostředky pojistných fondů (nižší míra redistribuce). Stát garantuje pouze základní společensky uznaná minima potřeb a vytváří prostor pro působení nestátních subjektů (např. Německo, Rakousko, Francie apod.).

Reziduální

Zdůrazňuje individuální odpovědnost každého za uspokojování sociálních potřeb a klíčovou roli trhu. Sami si vytváříme prostředí, abychom se sami o sebe dokázali postarat. Dávky, které stát poskytuje, jsou relativně skromné a jejich poskytování je testováno příjmy (např. USA, Japonsko, Velká Británie).⁸

1.2.3. Funkce sociální politiky

Následující funkce sociální politiky, které jsou zde uvedené, jsou provázané a vzájemně spolu souvisí. Řadí se mezi ně funkce:

Ochranná

Je to nejstarší tradiční funkce s potřebou chránit pracovní sílu. Primárně je spojena se světem práce (nezaměstnanost, pracovní podmínky) nebo s životním stádiem a životními událostmi (stáří, nemoc, ohrožení rodiny apod.)

Distribuční a redistribuční

Funkce redistribuce řeší inkluzi lidí do společnosti. Je nejdůležitější pro určování podílu jednotlivců na výsledku ekonomické činnosti a na společenském bohatství, tedy co, jak, komu, za co a podle čeho rozdělovat. Nerozdělují se jen peníze, ale i příležitosti, rovné podmínky a další zdroje, kdy dalšími důvody přerozdělování je zajištění důstojného lidského života ve společnosti a zajištění rovných šancí (nezáleží na tom, kde se narodíme apod.). Je třeba definovat a udržovat minimální životní standard společnosti. Všichni se nemůžou zúčastnit ekonomických činností kvůli nemoci, stáří apod.

---

⁸ KOTOUS, Jan - MUNKOVÁ, Gabriela - ŠTEFKO, Martin. Obecné otázky sociální politiky. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2013. 169 s. ISBN 978-80-87439-08-1, 14-15s.

Homogenizační

Slouží k vytváření homogenních podmínek na rovnost šancí, pokud jde o vzdělání, péči o zdraví nebo práci. Homogenizuje i podmínky pro sociálně slabší (např. lidé s postižením nebo vyloučené skupiny) tím, že dorovnáva životní podmínky k důstojnému životu (neodsuzuje společnost), aby společnost byla homogenní. Nehomogenizuje společnost ve smyslu nezohledňování individuálních schopností a individuálního úsilí.

Stimulační

Funkcí je podporovat, podněcovat a vyvolávat žádoucí jednání jednotlivců a sociálních skupin v oblasti ekonomické, ale i mimo ni neboli jinak nazvaná jako funkce produktivity, aby obyvatelstvo bylo zdravé, vzdělané, kvalitně trávilo volný čas.

Preventivní

Předpokládá rozsáhlou osvětovou činnost a širokou síť poradenství pro různé situace (pedagogické – volba povolání, psychologické, právní, finanční gramotnost). Patří do nich vytvoření poraden.⁹

Nástroje, které sociální politiky využívá, jsou sociální příjmy, mezi které patří dávky důchodového a nemocenského pojištění, dávky státní sociální podpory, peněžité dávky sociální pomoci a podpory v nezaměstnanosti. Dále využívá sociální služby, věcné dávky, účelové půjčky, úlevy a výhody či regulace cen jako například regulované nájemné nebo některé léky.¹⁰

1.2.4. Vývoj sociální politiky

Myšlenka sociální politiky se zrodila s přirozenými právy neboli lidskými právy, které započaly už rokem 1 700 př. n. l. popsané v Chammurapiho zákoníku, poté v dobách starověkého Říma roku 451 př. n. l., kde se objevuje především zaručení rovnosti obyvatel před zákonem (veřejným, soukromým, dědickým procesem či trestním).¹¹ Až v 16. století se začalo „přirozené právo“ spojovat se sociální politikou. Liberalismus zavedl princip zodpovědnosti jednotlivce za vlastní osud. Poprvé se objevilo v anglickém chudinském zákonodárství, kdy stát

---

⁹ KREBS, Vojtěch a Jaroslava DURDISOVÁ. *Sociální politika*. Praha: Codex Bohemia, 1997-, 544 s. ISBN 978-80-7357-585-4. s. 54-61.

¹⁰ KREBS, Vojtěch a Jaroslava DURDISOVÁ. *Sociální politika*. Praha: Codex Bohemia, 1997-, 544 s. ISBN 978-80-7357-585-4. s. 62.

¹¹ ARNOLDOVÁ, Anna. *Sociální péče: učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-247-5147-4.

se z veřejných zdrojů má starat jen o práce neschopné, a to tak, že nabízí práci, žádné dávky. V 16. až 17. století se objevila pojistná matematika od B. Straccha a G. Obrechta, která umožnila vytvoření úmrtnostních tabulek nutných pro komerční pojištění. V 17. století se definovala kategorie impotentních chudých, do které se řadili staří a nemocní, o které se stát postará bez požadavku práce.

V 17. a 18. století se poprvé objevila myšlenka povinného sociálního pojištění. První korporativní soustavou byly „hornické pokladny“ v Německu v 16. století (Bruderschaften). Pokladny patřily bratrstvu, ale poprvé do nich přispívali jen zaměstnavatelé. Později v Německu byla povinnost přispívat do těchto pokladen jak pro dělníky, tak i pro zaměstnavatele, a to byla první forma povinného sociálního pojištění.

V 19. století se začal vyvíjet koncept, kdy stát je zodpovědný za sociální zabezpečení občanů. Zrození myšlenky jakobínů (svoboda hladového nenasytí). V současnosti by se těmito myšlenkám měly hlásit sociálně-demokratické strany, které hájily historicky „Social welfare state“ a institucionální pojetí sociální politiky. Například Německo (sociálně-demokratická strana) předložilo v roce 1875 program, kdy ještě odmítalo sociální pojištění jako protidělnický nástroj, který zavedl Bismarck. V roce 1891 na sjezdu v Erfurt byl požadavek přijat.

Stát vytváří struktury, kterých se občané musí zúčastnit. Občan i jeho zaměstnavatel musí přispívat a tím občan získá právo na konkrétní dávky, jejichž podmínky a výše jsou předem definovány. Myšlenku povinného pojištění jako první uskutečnil francouzský ministr JB Colbert za vlády Ludvika XIV pro námořníky. Rozšířil je na téměř všechny dělníky. „Bismarck“, ten zestátnil dělnické pokladny a tím získal nad dělníky kontrolu. Motivací nebyla však pomoc, ale kontrola. Do nejstarších systémů povinných pojištění patří nemocenské pojištění (1881), pojištění úrazové (1883) a starobní a invalidní dělnické pojištění (1889). ČSSR zavedlo sociální pojištění v roce 1924. Nejmladšími systémy sociálního pojištění jsou pojištění v nezaměstnanosti z Anglie z roku 1911 a přídatky na děti z Francie z roku 1932.

První světová válka urychlila proces institucionalizace sociální politiky za cenu obětí. Bylo potřeba postarat se o válečné veterány, invalidní osoby a pozůstalé rodiny po padlých, nezaměstnané a podnájemníky. Lidé se i začali bouřit. Aby nedošlo k revoluci po vzoru Ruska, byla státy přijata rozsáhlá opatření v rámci pracovního a sociálního zákonodárství. V roce 1919 vzniká mezinárodní organizace práce (International Labor Organization). V roce 1918 vzniklo

ministerstvo sociální péče. Jedna z hlavních myšlenek tohoto procesu (institucionalizace sociální solidarity) je, že sociální stát spoluvytváří podmínky pro uplatňování občanských práv. Proces se vyvíjel postupně. Ve Švédsku se podílel na formování rodinné politiky Gunna Karl Myrdal (1934). Stala se vzorem pro jiné politiky „welfare state“. Ve Skandinávii byl nejvíce rozvinutý sociální stát. V Anglii v roce 1924 John Maynard Keynes (ekonomista) vypočítal vzor, podle kterého se daně přerozdělovaly. Na něj navazoval William Beveridge, který jako úředník a předseda státní komise britského parlamentu přišel v roce 1924 s návrhem na vytvoření národního sociálního pojištění. Model následovalo Holandsko, Dánsko a inspiroval k přijetí zákona o národním pojištění v ČSSR v roce 1948.

V 70. letech minulého století sílí protireakce na sociální stát. Projevila se nejvíce v podání Margaret Thatcher, ta zaváděla opačný systém a to, že *„nikdo se nemá starat o někoho jiného, jen sám o sebe, pokud se chcete starat o někoho jiného, je to vaše věc“*.

Od 80. let minulého století Světové banky a Mezinárodní měnové fondy požadují soukromé pojištění občanů, rozvoj soukromých penzijních fondů, které stát negarantuje. V USA, kde sociální politika byla nejslabší, sílí požadavek na zrušení dávek a na zapojení do práce, kdy pak stát nemusí kontrolovat a hlídat co chudý občan dělá. Svobodný trh řeší problém rasové diskriminace lépe než cílená politika státu, zároveň se trvalo na tom, že všechny sociální služby mají být soukromé, kromě policie a armády, tedy mělo se jednat o privatizaci sociálních služeb.

Soukromé penzijní fondy měly své rizika. Například v roce 1991 Robert Maxwell zpronevěřil 11 penzijních fondů svých zaměstnanců. V tomto případě půlku zaplatil stát další půlka důchodů zaměstnancům propadla.

Neoliberální útok na sociální stát vedl k vývoji konceptu sociální záchranné sítě, kterou vyžádala Světová banka. Znamená to, že stát na popud banky měl vytvořit síť pro ty, kteří nezvládají ekonomickou transformaci směrem k větší svobodě trhu. Stát by měl garantovat či poskytovat jen nezbytné podmínky pro práci a život, taková je koncepce sociální záchranné sítě.

Na privatizaci sociální sféry přišla reakce z levice, která poukazovala, že sociální problémy soukromý sektor nevyřešil (např. rasismus) a ani moc nesnížil sociální výdaje.

K návratu k veřejné sociální politice vyzývá i Rada Evropy, Evropská unie, Mezinárodní organizace práce, akademie a lidé prostřednictvím stávky a demonstrace.

Na sociální síť mohla vznikat jakási závislost, tedy ve Finsku se pak v roce 1987 objevila myšlenka posunu od sociálního státu (welfare state) k sociální společnosti (welfare society). Tento posun znamenal, že místo pečovatelské redistribuce centralizovaného státu je potřeba podpořit politiky reintegrace angažováním všech subjektů společnosti, tedy veřejný, tržní a neziskový sektor, aneb tři základní mechanismy k uspokojování potřeb.¹²

1.3. Sociální zabezpečení

Sociální zabezpečení je jedním z dalších pojmů, který se také pojí jak s důchodovým systémem, tak i se sociálním státem a sociální politikou. Dle V. Krebse se reforma sociálního systému v ČR opírá o tři vzájemně propojené oblasti neboli pilíře. První pilíř je spojován se systémem sociálního pojištění, které řeší sociální situace například v oblasti:

- pojištění v nezaměstnanosti příspěvků,
- ztráty zdraví zdravotním pojištěním,
- krátkodobé ztráty pracovní schopnosti nemocenským pojištěním,
- dlouhodobou ztrátu pracovní schopnosti důchodovým pojištěním,
- ztrátu výdělečných schopností v důsledku pracovního úrazu nebo nemoci z povolání úrazovým pojištěním.

Sociální pojištění je rozdělováno do tří úrovní. První úroveň systému je základní a povinný, definovaný a garantovaný státem. Druhá úroveň je založená na vztazích uvnitř sociálních skupin a na určité mezigenerační solidaritě, zatímco třetí úroveň je založena na individuálním principu a rozhodnutí každého občana zvlášť. Jedná se spíše o komerční princip tohoto systému, jako je například životní pojištění, penzijní a stavební pojištění atd., případně i s určitou státní podporou, ale i v tomto systému hraje svojí roli stát například v hrazení pojistného na veřejném zdravotním pojištění za nezaopatřené dítě či za příjemce dávek důchodového pojištění apod.

---

¹² TOMEŠ, Igor. *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. Praha: Portál, 2010, 440 s. ISBN 978-807-3676-803. s. 39-99.

Do druhého pilíře patří státní sociální podpora, která řeší sociální situace státem obecně uznávané za potřebné k řešení. Radíme sem například mateřství, péči o zdravotně postiženou osobu v rodině, výchovu dítěte v rodině, sociálně právní ochranu rodiny a dítěte či sociální prevenci před patologickými jevy.¹³ Jedná se o nástroj sociálního přerozdělování a projevu sociální solidarity. Státní sociální podpora a dávky s nimi spojované se dělí na dvě skupiny, a to na dávky na základě příjmu rodiny stanovené životním minimem a dávky nezávislé na příjmu rodiny, kterými jsou například pohřebné či rodičovské příspěvky. Pro poskytnutí dávek je hlavním faktorem příjmová hranice, tedy životní minimum, které poskytuje stát ze státního rozpočtu z daní.

Třetí pilíř zařazuje sociální pomoc, která řeší sociální nebo hmotnou nouzi, to znamená, že se daný člověk nedokáže nebo nemůže o sebe postarat. Tato pomoc by měla navrátit člověka do stavu sociální suverenity. V tomto systému se testuje především majetková a příjmová situace konkrétního člověka.¹⁴

Základními právními předpisy spojené se sociálním zabezpečením a organizací, řízením a působností orgánů, které se podílejí na činnosti sociální politiky, jsou:

- zákon č. 36/1960 Sb., o územním členění státu, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 129/2000 Sb., o krajích, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů.

---

¹³ ARNOLDOVÁ, Anna. *Sociální zabezpečení I: sociální zabezpečení v České republice, lékařská posudková služba, pojistné, systémy sociálního zabezpečení*. Praha: Grada, 2012, 352 s. Aktuální legislativa. ISBN 978-80-247-3724-9. s. 9-10.

¹⁴ KREBS, Vojtěch a Jaroslava DURDISOVÁ. *Sociální politika*. Praha: Codex Bohemia, 1997-, 544 s. ISBN 978-80-7357-585-4.

Dle výše zmíněného zákona č. 582/1991 Sb., se do orgánů sociálního zabezpečení řadí konkrétně:

- Ministerstvo práce a sociálních věcí,
- Česká správa sociálního zabezpečení,
- Okresní správa sociálního zabezpečení,
- Ministerstvo vnitra,
- Ministerstvo spravedlnosti,
- Ministerstvo obrany.¹⁵

---

¹⁵ ARNOLDOVÁ, Anna. *Sociální zabezpečení I: sociální zabezpečení v České republice, lékařská posudková služba, pojistné, systémy sociálního zabezpečení*. Praha: Grada, 2012, 352 s. Aktuální legislativa. ISBN 978-80-247-3724-9. s. 11-14.

2. Modely důchodového systému a další důležité pojmy

Než přejdeme k vývoji důchodového systému v ČR, je třeba si vymezit různé konstrukce důchodových systémů, které popisuje M. Kaše, do nichž zařazuje Bismarckův model segmentovaného sociálního pojištění, Beveridgeův model sociálního zabezpečení a Švédský model sociálního zabezpečení, se kterými jsme se letmo setkali o pár stránek výše, a poté popsat možné způsoby financování důchodového systému či si říct, jaké důchodové modely a penzijní (důchodový) plány známe, a co to vůbec penzijní plán je.

2.1. Bismarckův, Beveridgeův a Švédský model

Bismarckův model segmentovaného sociálního pojištění

V letech 1883-1889 byl vytvořen systém úrazového a nemocenského pojištění provázané starobním a invalidním důchodem, které zavedl v Německu kancléř Otto von Bismarck. V tomto období bylo v Německu uzákoněno povinné nemocenské, úrazové, starobní a invalidní pojištění. Původní myšlenka financování byla prostřednictvím státního rozpočtu, ale kvůli nedostatku finančních prostředků se odvozoval důchod dle zaplaceného pojistného v závislosti na příjmu. Pro přiznání starobního důchodu byl určen věk na 70 let a nárok na něj vznikal po 30 letech pojištění. Vytvořením tohoto systému byla vytvořena sociální jistota, díky které byla možnost zabezpečovat důchody pro osoby, které díky své výdělečné činnosti hradily příspěvky. Sociální pojištění se nevztahovalo na úřednictvo soukromých subjektů, ale roku 1957 byly podmínky pro důchodové pojištění úředníků a dělníků sjednoceny Adenauerovo koncepční reformou.

Nedostatkem tohoto modelu byla nedostatečná solidarita pro občany, jelikož měli například velmi malé příjmy či byli bez příjmů nebo majetku. Zároveň je i zmiňován věk odchodu do důchodu, který se počítal z průměrného věku dožití. Kdyby se takto nárok na starobní důchod počítal podle Bismarckova modelu, věk odchodu do důchodu by se pohyboval u žen okolo 82 let a u mužů 76 let, což je obrovský rozdíl oproti tomu, co máme uzákoněno a zároveň čas na užití starobního důchodu by byl zkrácen o 10 až 15 let.¹⁶

---

¹⁶ KAŠE, Miroslav. *Vybrané aspekty důchodové reformy v České republice*. Grada, 2021, 200 s. ISBN 978-80-271-3042-9, s. 18.

Beveridgeův model sociálního zabezpečení

Tento model byl zaměřen na poskytování univerzálních dávek za univerzální pojistné, aniž by byly testovány příjmy, jako to bylo u Bismarckova modelu a za cíl si dával především zajištění zaměstnanosti, minimálních životních standardů a zabránění bezprostřední chudoby. Na základě tohoto modelu by měly být důchody rovné v jednotné výši na úrovni existenčního minima ve výši 15 až 20 procent průměrné celostátní mzdy. Financovány měly být ze státního rozpočtu a vypláceny v případě stáří, nemoci či invalidity a nezaměstnanosti. Důležitým aspektem byl daňový systém, díky kterému se řídilo přerozdělování vybraných prostředků, od kterého se odvíjela solidarita.

Beveridgeův model byl především reakce s cílem eliminace chudoby a zaručeného starobního důchodu na situace ve Velké Británii v období druhé světové války a po ní. Lidé pracující ve válečném průmyslu byli často bez finanční odměny, a tedy neměli za dané období nárok na sociální zabezpečení. Kritika byla směřovaná hlavně k životnímu standardu, který model neposkytoval i na základě odpracovaných roků, tedy model byl doplňován o různé doplňkové zdroje jako je například zaměstnanecká penze.

Když bychom měli porovnat model Bismarckův a Beveridgeův v zemích, zjistili bychom, že většinou se tyto modely překrývají. M. Kaše to nazývá „*dvousložkový systém, kdy určitá část vyplaceného důchodu je určena jednotnou fixní částkou a zbylá část je závislá na výši odvedeného pojistného.*“¹⁷

Švédský model sociálního zabezpečení

Švédský model neboli skandinávský model je nejmladším modelem v rámci sociálního zabezpečení, který je právě kombinací modelů Bismarcka a Beveridge s jistými rozdíly. Začala se především podporovat integrace seniorů v důchodovém věku do pracovního trhu. Bylo tak vytvořeno vícero možností pro spoření na stáří. „*Důvodem, díky kterému je dánský systém jedním z nejlepších na světě, je flexibilita, kterou poskytuje.*“ prohlásil o dánském důchodovém systému Michael Hansen, zároveň i Theodoros Iaponas zdůrazňoval, že „*důchodový věk by měl být vlastní volbou zaměstnance.*“¹⁸ Tato myšlenka u nás není až tak rozvinutá, jelikož v ČR

---

¹⁷ KAŠE, Miroslav. *Vybrané aspekty důchodové reformy v České republice*. Grada, 2021, 200 s. ISBN 978-80-271-3042-9, s. 19-20.

¹⁸ KAŠE, Miroslav. *Vybrané aspekty důchodové reformy v České republice*. Grada, 2021, 200 s. ISBN 978-80-271-3042-9, s. 21.

máme dvě strany mince ohledně věku odchodu do důchodu, zatímco na jedné straně u státní služby je tento věk daný a je s ním i vázáno ukončení služebního poměru, na druhé straně je to spíše možností, kdy v daném věku máme nárok na starobní důchod a můžeme odejít ze zaměstnání. Jsou lidé, kteří i při tomto nároku do práce ještě chodit chtějí, ale většinou to není umožněno zaměstnavatelem, jelikož kolikrát chtějí obměnit pracovní sílu za mladší a efektivnější či už strádají výkonově a je to pro danou společnost spíše nákladnější než ziskovější.

Plná zaměstnanost, sociální rovnost a sociální pomoc na základě solidaristické mzdové politiky jsou spojovány s tímto modelem. Dle M. Kašeho „*V dánském důchodovém systému se do roku 2022 zvýší důchodový věk na 67 let, přičemž od roku 2024 bude spjat s předpokládanou průměrnou délkou života tak, že ve starobním důchodu by měl člověk trávit v průměru 14,5 let. Budou nastaveny atraktivní pobídky pro setrvání seniorů co nejdéle na pracovním trhu.*“ Je zde vidět, že cílem státu je udržet lidi v zaměstnání co nejdéle, konkrétně seniory, a i díky tomu je možné tento model a jeho financování udržet. Finský systém oproti dánskému systému má stanovený věk na povinné důchodové spoření 17 let, kdy ale je možný částečný odchod ve věku 62 let do starobního důchodu, kdy bude moci občan pobírat část přiznaného důchodu, a to 25 nebo 50 procent. Výše starobního důchodu se odvíjí od předpokládané průměrné délky života, podpory práce seniorů v důchodovém věku a flexibilního odchodu do důchodu. Do důchodového systému jsou zapojováni i zaměstnavatelé.¹⁹

2.2. Financování důchodových systémů

Jeden z nejdůležitějších faktorů důchodového systému je jeho financování, díky kterému je systém udržitelný a stabilní. M. Kaše popisuje dva typy financování:

Průběžné financování

Mladší generace vydělává důchodcům z předchozí generace, kdy jsou jim dané příspěvky ihned vypláceny. Hovoří se o mezigenerační solidaritě. Tento typ je závislý především na lidech v produktivním věku a porovnává je s lidmi pobírajícími důchod, tedy na základě výsledného výpočtu pracujících versus pobírajících se řeší, zda je třeba případný schodek nutný dorovnávat ze státního rozpočtu, tedy není zde žádná finanční rezerva.

---

¹⁹ KAŠE, Miroslav. *Vybrané aspekty důchodové reformy v České republice*. Grada, 2021, 200 s. ISBN 978-80-271-3042-9.

Fondové financování

V tomto případě se jedná o privatizaci důchodového systému, kdy příspěvky se připisují na individuální penzijní účty nebo na penzijní podílové fondy. Tento systém je spojován s individuálními úsporami a kolektivním investováním. Fondové financování čelí kritice z rizika investování a následného zpronevření, jako to bylo v příkladu Roberta Maxwella. I přesto k tomuto M. Kaše argumentuje, že se zapomíná na to, že důchodový systém, který je stavěn na základě průběžného financování, může být vystaven rizikům, a to například politickým, demografickým nebo rizikům na trhu práce. S tímto argumentem se dá souhlasit, jelikož hlavním faktorem může být především nynější zadlužování státu, které má pak důležitou roli ve financování důchodového systému.

Jeví se zde i existence kombinováním těchto modelů. „*V případě rozdělování finančních prostředků z důchodových systémů formou důchodových a penzijních dávek existují:*“²⁰

- **Příspěvkově definované systémy** – výše příspěvků je určena a částky, které jsou vyplácené, mohou být pohyblivé.
- **Dávkově definované systémy** – výše vyplácené částky je určena a hrazené příspěvky mohou být pohyblivé.
- **Hybridní dávkově definovaný systém** – výše dávek se mění dle výše zisku investovaného kapitálu.
- **Smišený dávkově definovaný systém** – kombinuje příspěvkový a dávkový systém.

Používaný je i průběžně financovaný příspěvkový důchodový systém, který připisuje a vede virtuálně výše příspěvků na účet každého pojištěnce s tím, že reálné finanční prostředky jsou využívány na průběžné financování důchodu. Výhodou je automatické stabilizování, v určitých mezích, bilance důchodového systému v souvislosti s růstem průměrných mezd a průměrné důchodové dávky.

---

²⁰ KAŠE, Miroslav. *Vybrané aspekty důchodové reformy v České republice*. Grada, 2021, 200 s. ISBN 978-80-271-3042-9, s. 23-24.

2.3. Důchodové modely

M. Kaše se téměř shoduje s typologií sociálního státu, která byla uvedena v první kapitole této práce, a to i v rámci redistribuce v rámci důchodového systému. Mezi důchodové modely řadí:

Liberální model

Základním principem je státem uznávaná svoboda jednotlivce a snaží se tak méně dotovat, regulovat či jinak zabezpečovat důchodové a sociální dávky. Tedy občan by se především o sebe měl umět postarat sám. Stát se angažuje minimálně, a pokud ano, tak poskytuje důchody rovné nebo testované ze svého rozpočtu. Původní model odmítal veřejné i soukromé penze, tedy hlavně finanční dotace, zatímco současný pracuje s testovaným důchodem na základě výše příjmu a majetku či s rovným univerzálním důchodem. Země, ve kterých se model užívá, jsou například Spojené státy americké, Velká Británie.

Konzervativní model

Pojistné je stanovováno z příjmu daným procentem, tedy je povinné a selektivní. Základem důchodu je základní a procentní část a délka nutného pojištění, která se pohybuje od 5 do 40 let.

Sociálně-demokratický model

Je to kombinace dominancí univerzálních dávek a univerzálního sociálního pojištění, které je placeno spolu se zaměstnavatelem. To je bráno jako povinné a univerzální veřejné zabezpečení. Příkladem je švédská důchodová reforma založena na tzv. příjmové penzi složené ze tří pilířů:

- I. Příjmová a garantovaná penze z průběžně financovaného příspěvkového důchodového systému a prémiová penze ze systému univerzálního sociálního pojištění s možností individuálního investování,
- II. Zaměstnanecká penze,
- III. Osobní penze.

Neoliberální model

Základem je univerzálnost na bázi dobrovolnosti. Příkladem je chilský neoliberální model, kde Světovou bankou jsou navržena dvě schémata neoliberálního modelu:

- První model:
  - I. Pilíř – sociální penze na bázi univerzální nebo testované penze,
  - II. Pilíř – garance státu pro minimum.
- Druhý model:
  - I. Pilíř – povinná soukromá penze nebo spoření, ať už osobní či zaměstnanecká,
  - II. Pilíř – dobrovolné soukromé penze.²¹

2.4. Penzijní plán (tzv. důchodový plán)

Penzijní plán je jakýsi typ ujednání či smlouvy patřící do důchodových plánů, kdy při ukončení pracovního poměru či odchodu do starobního důchodu bude zaměstnavatel nebo penzijní fond zaměstnanci poskytovat dané finanční plnění. Co se týče penzijních plánů a schvalování u nás v ČR, je třeba mít je schváleny Českou národní bankou. Existují různé druhy penzijních plánů:

- penzijní plán povinný – veřejný, osobní nebo zaměstnanecký (pro určitou skupinu),
- penzijní plán dobrovolný – osobní nebo zaměstnanecký,
- penzijní plán osobní – možnost volby mezi různými systémy individuálně,
- penzijní plán zaměstnanecký – spravovaný a řízený mimo kontrolu zaměstnavatelů,
- penzijní plán veřejný – povinný a průběžně financovaný a garantovaný státem, je odolný proti inflaci, volatilitě kapitálových trhů a nevýhodou je vysoká míra přerozdělování,
- penzijní plán soukromý – dobrovolný, výše vyplácení dávek závisí na odvodech a demografickém vývoji,
- povinný penzijní plán soukromý – plán provozovaný zaměstnavatelem (př. Švýcarsko),
- nepovinný penzijní plán soukromý – oblast průmyslová (př. Dánsko, Švédsko),
- plně fondový penzijní plán – vyčleňování finančních prostředků na dané investiční aktivity a závislost na úspěšnosti daných investic,
- nefondový penzijní plán – okamžité přerozdělování a vyplácení důchodových nároků.²²

---

²¹ KAŠE, Miroslav. *Vybrané aspekty důchodové reformy v České republice*. Grada, 2021, 200 s. ISBN 978-80-271-3042-9, s. 24-26.

²² KAŠE, Miroslav. *Vybrané aspekty důchodové reformy v České republice*. Grada, 2021, 200 s. ISBN 978-80-271-3042-9, s. 26.

3. Vývoj důchodového systému v ČR

V této kapitole se budeme zabývat vývojem důchodového systému a reforem v ČR, kde za začátek můžeme považovat vývoj od 2. poloviny 19. století do sametové revoluce, dalším úsekem pak vývoj důchodového zabezpečení po vzniku ČR, ve kterém hraje roli například vláda Václava Klause, Miloše Zemana, Mirka Topolánka, Petra Nečase, Bohuslava Sobotky až po Andreje Babiše.

3.1. Vývoj od 2. poloviny 19. století do sametové revoluce

V tomto období si představíme Taafeho reformy, které začaly stavět základy sociální politiky v rámci různých pojištění až po různé koncepty pojištění, které si státy následně upravovaly samy dle svých potřeb a dle případné redistribuce.

3.1.1. Období od Taafeho reformy do Sametové revoluce (1888 – 1989)

Taafeho reformu známe jako čtyři základní sociální zákony, které byly přijaty pod vlivem Německa a Bismarcka. V rámci této reformy byl přijat zákon o povinném nemocenském pojištění dělníků a zákon o úrazovém pojištění dělníků v roce 1888, poté zákon o bratrských pokladnách dle obecného zákona horního v roce 1889 a v roce 1907 zákon o penzijním pojištění zřízenců ve službách soukromých a některých zřízenců ve službách veřejných.²³

Rok 1918 začal být průlomový, jelikož se vznikem Československé republiky byla převzata většina císařských rakousko-uherských právních předpisů s vidinou přijetí nových československých zákonů v blízké době. Po šesti letech byl přijat zákon č. 221/1924 Sb., o pojištění zaměstnanců, pro případ nemoci, invalidity a stáří, který „*znamenal zásadní přelom v oblasti sociálního pojištění. Pojištění se týkalo těch, kteří na území Československé republiky vykonávali práce nebo služby na základě pracovního, služebního nebo učňovského poměru a nevykonávali je příležitostně nebo jako vedlejší zaměstnání.*“²⁴ Byla tak vytvořena hranice, kdy občan bude moci mít nárok na starobní důchod, a to ve věku 65 let. Ochranná lhůta byla zavedena na jeden rok po zániku pojištění a sankcionování neplacení pojistného prostřednictvím pojišťovacího soudnictví.

---

²³ KAŠE, Miroslav. *Vybrané aspekty důchodové reformy v České republice*. Grada, 2021, 200 s. ISBN 978-80-271-3042-9, s. 35.

²⁴ ČSSZ. *80 let sociálního pojištění* [online]. 2004, , 25 [cit. 2021-10-15]. Dostupné z: https://www.cssz.cz/documents/20143/99569/2004_publicace_80letSP.pdf/af9016aa-c859-9592-8621-b35e125d7e61

Zákon č. 99/1948, Sb., o národním pojištění přijatý v roce 1948 byl postaven na Beveridgeovo modelu, tzn. byl plošný, výrazně sociální, solidární, minimálně přihlížel k dosahovaným příjmům. Průměrná délka života oproti přijatému zákonu v roce 1924, která byla 62 let, ta v době přijatého tohoto zákona činila 68 let, zároveň byla i stanovena výše 60 let, kdy už měl daný člověk nárok na starobní důchod, což bylo o 5 let méně než v zákoně minulém.

Dalším zákonem, byl zákon přijatý v roce 1956, a to zákon č. 55/1956 Sb., o sociálním zabezpečení. Cílem bylo odstranit pojistný princip a zvýraznit zásluhové hledisko rozpočtového financování. Výše posledního výdělku a počet odpracovaných let byly faktory, které ovlivňovaly výši starobního důchodu. Zákon snižoval výjimečně věk odchodu do důchodu u pracovníků v náročných profesích.

S tímto zákonem byl zaveden osobní důchod, který byl přiznáván pouze členům Komunistické strany Československa (dále jen „KSČ“), významným členům Lidových milicí a osobám, které pomohli k vybudování socialismu, zaměstnancům aparátu KSČ. Osobní důchod stál zcela mimo zákon, tedy nebyl přiznáván žádnými právními předpisy, ale podléhal rozhodnutí Ústředního výboru KSČ a byl přiznáván usnesením vlády. Výše osobního důchodu se v roce 1968 pohybovala ve výši 3 500 Kč, přitom průměr starobního důchodu se pohyboval okolo 991 Kč. Vše, co si příslušníci KSČ a ostatní politické a mocenské složky vydělaly před rokem 1989, nebylo možno nijak legálně omezit či zrušit.

V roce 1964 byl přijat zákon č. 101/1964 Sb., o sociálním pojištění. Ten zaváděl pro pracující matky výhodnější úpravu důchodových nároků. Pro ženy s vícero dětmi byla snížena věková hranice, pro nárok starobního důchodu a zhodnocení nároku důchodového zabezpečení v oblasti péče o děti. Zrušením penzijního nadlepení byla porušena zákonná nepřipustnost odebrání již jednou získaných práv, zároveň bylo i zavedeno progresivní zdanění důchodů. Po čtyřech letech byl přijat zákon č. 53/1968 Sb., o změnách v organizaci a působnosti některých ústředních orgánů, díky kterému bylo založeno Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále jen „MPSV“), kdy správu starobních důchodů převzala nejdříve Správa důchodů v Praze v roce 1968 a poté v roce 1969 Úřad důchodového zabezpečení v Praze.

O zrušení daně ze starobního důchodu, navýšení vyplácení starobních důchodů a opětovné prohloubení zásluhovosti se zasloužil zákon přijatý v roce 1975 č. 121/1975 Sb., o sociálním zabezpečení.

Až zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, přijatý v roce 1988 upravil zásady u osob samostatně výdělečně činných a jejich nárok na starobní důchod a následně i zvýšil důchody, které byly pro ně jediným zdrojem příjmu. Také řešil rozdíly narůstající mezi výší vyplacených mezd a výší starobních důchodů.

3.1.2. Období po Sametové revoluci do vzniku České republiky (1990 – 1993)

Po Sametové revoluci byla pozornost věnována především sociálním reformám, tzn., že vznikal jakýsi přestup od zabezpečovacího principu k pojistnému principu a bylo třeba se přizpůsobit novým tržním podmínkám v ekonomii v rámci systému sociálního zabezpečení, jelikož dosavadní zabezpečovací systém byl finančně náročný a zároveň existence institutu osobního důchodu byla systémově nespravedlivá a bylo třeba ji odstranit.

V roce 1990 byl prvně předložen Federálnímu shromáždění prof. Igorem Tomešem inspirovaným Bismarckovým modelem sociálního pojištění tzv. Scénář sociální reformy, který byl kombinovaný s Beveridgeovým modelem sociální pomoci. Za cíl si kladl vznik fondu penzijního pojištění: „*V oblasti důchodového pojištění měla být konstruována valorizovaná dvousložková dávka, sestávající z částky pokrývající životní minimum a z částky úměrné výši pojistného a době pojištění. Scénář sociální reformy předpokládal oddělení důchodového systému od státního rozpočtu a se zřízením speciálního důchodového fondu.*“²⁵ V daném roce byl přijat Českou národní radou zákon č. 210/1990 Sb., o změnách v působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení a změně zákona č. 20/1996 Sb., o péči o zdraví lidu. Díky tomu vznikla Česká správa sociálního zabezpečení (dále jen „ČSSZ“) pro správu důchodového systému ČR a zároveň osobám a skupině, které měli nějakou pravomoc se podílet na důchodovém zabezpečení, jim bylo dané zvláštní postavení zrušeno.

---

²⁵ KAŠE, Miroslav. *Vybrané aspekty důchodové reformy v České republice*. Grada, 2021, 200 s. ISBN 978-80-271-3042-9, s. 37-38.

3.2. Vývoj důchodového zabezpečení po vzniku České republiky

Vývoj důchodového zabezpečení měl různé etapy a ušel dost dlouhou cestu od roku 1992 až do roku 2021. Tyto etapy se nejlépe pojí s obdobími fungujících vlád v České republice, které si zde popíšeme a zaměříme se na změny, které se jednotlivé vlády snažily prosadit nebo dokonce i prosadily v rámci důchodového zabezpečení.

3.2.1. Rok 1992 až 1998

Roky 1992 až 1998 patřily vládě premiéra Václava Klause, která byla spojována především s liberalismem a myšlenkou odpovědnosti občana za svoje sociální postavení. Dle prohlášení vlády České republiky měl stát pomáhat prostřednictvím vytvoření právních, organizačních a ekonomických podmínek a zároveň formulovat zcela nově státní důchodovou politiku, tedy směr v tomto vládním období byl ubírán především k transformaci důchodového zabezpečení a k celému systému sociálního zabezpečení. Vláda měla předložit zákonnou úpravu pro důchodové a nemocenské pojištění a zároveň měla oddělit financování důchodového systému od státního rozpočtu s tím, že by se vytvořil institut nového dobrovolného pojištění.

Na základě tohoto plánu byl přijat v roce 1994 zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním pojištění, se státním příspěvkem, který je označen jako III. pilíř. Jednalo se o občanský princip, kdy připojišťovat se mohli i občané starší 18 let. Zúčastnit se nemohli zaměstnavatelé, což bylo nevýhodou v tomto pilíři. Ve stejném roce se začala zajímat Světová Banka o stav důchodových systémů a představila i myšlenku radikálních důchodových reforem, kdy postoj České republiky i přesto, že myšlenky Světové Banky byly doporučující, tak byl negativní a argumentovala to nízkou nezaměstnaností, inflací či nízkým veřejným dluhem, ekonomickým růstem a dostatečnými schopnostmi či znalostmi a odborníky s bohatou zkušeností.

Klíčovým zákonem přijatý v roce 1995 byl zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, který se týkal povinného průběžného financování dávek, který byl povinný pro výdělečné činné osoby. Na základě zákona byl definován důchod jako dvousložkový, což znamenalo, že za prvé byl důchod tvořen jednotnou pevnou částkou, a to pro všechny typy důchodů a za druhé se důchod vyměřoval dle výše výdělků a doby pojištění. Předpokladem při tvorbě tohoto zákona byla výše důchodového věku.

Po roce 1996 a v dalším volebním období byla sestavena opět vláda Václava Klause, ta dle dalšího prohlášení vlády chtěla především oddělit systém financování důchodů od státního rozpočtu a ve druhém pilíři realizovat fondové spoření, dále vláda chtěla snížit sociální pojištění z 27,2 % na 26 %, upravit vyplácení důchodů, změnit body pro odchod do předčasného důchodu, v náhradních dobách pojištění a ve valorizaci důchodových dávek. Všechny tyto cíle nebyly naplněny, a to z důvodu celosvětové ekonomické stagnace, kvůli které byl snížen příjem z důchodového pojištění a také z důvodu z kauzy financování Občanské demokratické strany (dále jen „ODS“), ve které byl Václav Klaus členem. Po předčasném pádu této vlády v roce 1998 převzala místo vláda Josefa Tošovského, která měla za cíl pouze dovést republiku k předčasným volbám, tedy co se týkalo otázky důchodové reformy, tak ta pro tyto dva roky nebyla nijakým způsobem řešena, pouze proběhla diskuze o možném zavedení fondového pilíře v budoucnosti, ale veškeré cíle v programovém prohlášení vlády z roku 1996 byly vládou kapitulovány.²⁶

3.2.2. Rok 1998 až 2006

I přesto, že to vypadalo, že veškerá snaha o důchodovou reformu a její pokus z programového prohlášení vlády z roku 1996 je ztracena, v roce 1998 byla sestavena Milošem Zemanem po předčasných volbách a výhře České strany sociálně demokratické (dále jen „ČSSD“) menšinová vláda, která byla sestavena na základě opoziční smlouvy s ODS, jelikož vláda Miloše Zemana chtěla navázat na programové prohlášení vlády z předešlých období. Cílem bylo zabezpečení a posílení vyšší kupní síly důchodců prostřednictvím valorizace důchodů. Chtěli tak na základě průběžného financování důchodového systému zabezpečit odpovídající životní úroveň a důstojnost života občanů v důchodovém věku. Jako další cíl si vláda vytyčila zvýšení stability důchodového systému a také oddělení financování důchodového systému od státního rozpočtu za předpokladu nastavení státních garancí. Vládou pak bylo umožněno, aby mohly být zakládány zaměstnanecké důchodové fondy, ale na neziskovém principu.

Poprvé také vznikla Odborná důchodová komise v roce 2000 bez politického charakteru, tzn., že byla lhostejná k politice. Další orgán, který vznikl, byl Podvýbor pro důchodovou reformu v Senátu České republiky a také se vytvořila platforma pro důchodovou

---

²⁶ KAŠE, Miroslav. *Vybrané aspekty důchodové reformy v České republice*. Grada, 2021, 200 s. ISBN 978-80-271-3042-9, s. 39-40.

reformu v Poslanecké sněmovně. Dále byl přijat v roce 2002 zákon č. 264/2002 Sb., který změnil zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Cílem byla valorizace starobního důchodu tak, aby stoprocentně pokrývala nárůst zvyšování cen a z jedné třetiny zvyšování mezd. V daném období vlády Miloše Zemana nebyly splněny další cíle, a to ani jeden z hlavních cílů, kterými bylo např. oddělení financování důchodového systému od státního rozpočtu.

V dalším volebním období uspěla ČSSD, jmenovaným pro sestavení vlády byl Vladimír Špidla, který sestavil vládu jako koaliční se stranami KDU-ČSL a US-DEU. Programové prohlášení vlády se zabíralo sociálním zabezpečením a realizací zásad evropského sociálního modelu, díky kterým chtěli vyřešit důchodovou reformu a opět oddělit financování důchodů od státního rozpočtu, na základě založení sociálních pojišťoven. Velkou roli zde hrál opět demografický vývoj a financování z jiných zdrojů průběžného důchodového systému.

Vláda si kladla za cíl jako první přípravu zákonné reformy důchodového pojištění a důchodového systému, tím že za prvé oddělí nemocenské a důchodové pojištění od státního rozpočtu a zároveň se vytvoří veřejnoprávní sociální pojišťovny ve správě zaměstnavatelů a pojištěnců přeměnou z ČSSZ. Vláda si vytyčila cíl, stejně jako předešlé vlády, a to zvýšení dlouhodobé stability důchodového systému. Chtěli, aby se na stabilitě podíleli více i osoby samostatně výdělečně činné.

Rokem 2003 byl přijat zákon č. 425/2003 Sb., o důchodovém pojištění, který měnil zákony:

- č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů,
- č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů,
- č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů,
- č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Změny, které byly pokládány za ty nejdůležitější:

- společná hranice odchodu do důchodu u mužů i žen ve věku 63 let,
- zpřísnění odchodu do předčasného důchodu,

- reprodukce započítávané doby studia,
- povinnost osoby samostatně výdělečně činné (dále jen „OSVČ“) být účastníkem důchodového pojištění.²⁷

V roce 2004 vznikla v čele s Vladimírem Bezděkem tzv. Bezděkova komise neboli Odborná platforma pro souzení důchodové reformy, aby mohlo být programové prohlášení vlády naplněno. Jednalo se o nezávislou a politickou platformu, která byla tvořena z odborníků a politických zástupců, kteří byli nominováni jednotlivými politickými stranami. Tato komise měla za úkol analyzovat demografický vývoj v ČR, poté navrhnout financování důchodů, které by bylo dostatečné v budoucnosti a vypracovat závěrečnou zprávu v časovém horizontu devíti měsíců a nebylo by třeba žádných legislativních změn. Domluva mezi členy této komise byla taková, že se budou zabývat pouze povinnou částí, kam nepatří dobrovolné formy zabezpečení na stáří.²⁸ Závěrečná zpráva by sloužila především jako podklad pro důchodovou reformu.

Řešení, které navrhovala Bezděkova komise, bylo především postupné navyšování věku odchodu do důchodu, a to kvůli nepříznivému demografickému vývoji. Z prognózy vycházelo, že schodek českého důchodového systému bude dosahovat ročně 4 až 5 procent HDP, to by znamenalo, že například dle M. Kašeho by okolo roku 2065 dosáhl schodek přibližně výše 110 procent HDP, což by znamenalo, že cíl, který si dávala vláda s tím, aby vytvořila dlouhodobý stabilní důchodový systém, by nebyl splněn.

Vstup České republiky do Evropské unie započal rokem 2004, kdy proběhly i první volby do Evropského parlamentu. Po těchto volbách podala v daném roce vláda Vladimíra Špidly demisi, jelikož jeho strana, která v roce 2002 vyhrála parlamentní volby, získala v těchto volbách pouhých 9 %. Na základě tohoto rozhodnutí byl poté zvolen do čela ČSSD Stanislav Gross, který obnovil spolupráci s koaličními partnery KDU-ČSL a US-DEU. I přes nevysvětlené okolnosti financování bydlení Stanislava Grosse, chtěla jeho vláda pokračovat v krocích vlády Vladimíra Špidly v rámci sociální a důchodové oblasti.²⁹ I za vlády Stanislava Grosse a krátkého období se efektivně nic nezměnilo a pouze opět pokračovala diskuze v rámci

---

²⁷ KAŠE, Miroslav. *Vybrané aspekty důchodové reformy v České republice*. Grada, 2021, 200 s. ISBN 978-80-271-3042-9, s. 41-42.

²⁸ PASTUSZEK, Marek. *Důchodová reforma v České republice*. Praha, 2020. Rigorózní práce. Univerzita Karlova, s. 44.

²⁹ KAŠE, Miroslav. *Vybrané aspekty důchodové reformy v České republice*. Grada, 2021, 200 s. ISBN 978-80-271-3042-9, s. 42.

důchodové reformy a její nutnosti, tedy se spíše jednalo o okopírovanou verzi programového prohlášení a dané cíle vlády Vladimíra Špidly.

Stanislava Grosse poté vystřídal na postu premiéra ČR v roce 2005 Jiří Paroubek, a i ten kvůli krátkému období působnosti (jeden rok) na postu premiéra, pouze pokračoval v diskusi o důchodové reformě a její nutnosti. Diskuse probíhala především ohledně zvyšování věku k odchodu do důchodu pro muže i ženy na 65 let a také o snaze o vytvoření politické shody v rámci přijetí důchodové reformy a případné její přípravě.³⁰

3.2.3. Rok 2006 až 2010

Další období začíná rokem 2006, kdy po vítězství ODS v parlamentních volbách byla sestavena vláda se jmenovaným premiérem Mirkem Topolánkem. I přesto sestavené vládě byla vyslovena nedůvěra, kdy důvěra nebyla podpořena ČSSD a Komunistickou stranou Čech a Moravy (dále jen „KSČM“), to znamená, že vláda Mirka Topolánka vládla v demisi, jelikož získala pouze 100 koaličních hlasů. Cílem této vlády bylo navázat dosavadní práci v oblasti sociální a důchodové politiky a dojít ke konsenzu se všemi politickými subjekty v rámci přípravy důchodové reformy a přípravy její legislativní podoby. Stejně jako vlády předtím si kladla vláda Mirka Topolánka za cíl zajištění dlouhodobé finanční stability důchodového systému a posílení mezigenerační solidarity.

Základními aspekty důchodové reformy byly:

- mezigenerační solidarita,
- zvýšení osobní odpovědnosti,
- podpora prorodinné politiky,
- podpora rodin s dětmi,
- zabezpečení dlouhodobé finanční stability důchodového systému.

Zároveň předpokladem bylo snížení výše pojistného na sociální zabezpečení a zvýšení motivace k individuálnímu spoření a připojištění podle doby, kterou by chtěli lidé trávit v důchodu. Zvýhodněnými měly být rodiny s dětmi, kterým by bylo sníženo sociální pojištění či přiznání formy bonusu za vychované dítě vyplaceného k důchodu. M. Kaše tvrdí, že toto

---

³⁰ KAŠE, Miroslav. *Vybrané aspekty důchodové reformy v České republice*. Grada, 2021, 200 s. ISBN 978-80-271-3042-9, s. 43

programové prohlášení bylo sestaveno pod tlakem, aby získali v Poslanecké sněmovně většinou důvěru, tedy aby se zalíbilo všem politickým stranám v Poslanecké sněmovně.

I přesto že vládě Mirka Topolánka byla vyslovena nedůvěra Poslaneckou sněmovnou, bývalý prezident Václav Klaus jej opět pověřil k sestavení vlády, které poté byla už důvěra vyslovena, a to i přesto, že opět získala 100 koaličních hlasů, tyto hlasy doplnili dva poslanci z opoziční strany ČSSD. Dle programového prohlášení by měla být důchodová reforma prioritou vlády Mirka Topolánka, proto změny konkretizovali a rozdělili je do tří etap. Tyto etapy obsahovaly³¹:

- 1. Etapa:
  - definování a nastavení důchodového systému,
  - definování a nastavení parametru pro zákonný důchodový věk ve věku 65 let a možné způsoby jeho změny, konkrétně jeho případné zvyšování,
  - definování a nastavení parametru pro délku doby pojištění ve věku 35 let,
  - určení maximálního vyměřovacího základu pro pojistné a zavedení pásma pružného věku pro odchod do důchodu.
- 2. Etapa – garance vlády výše minimálního důchodu na úrovni životního minima:
  - řešení dobrovolného pojištění a důchodového spoření,
  - řešení penzijních plánů,
  - zřízení zvláštní samostatné kapitoly státního rozpočtu pro financování důchodového systému,
  - podpora motivace k důchodovému spoření,
  - využití ekologických daní k financování důchodového systému.
- 3. Etapa:
  - vytvoření dobrovolného pilíře, který by byl založen na možnosti opt-out, tzn., že část peněz může být uložena v soukromých penzijních fondech. Účastníci by do pilíře mohli vstupovat dobrovolně.³²

---

³¹ KAŠE, Miroslav. *Vybrané aspekty důchodové reformy v České republice*. Grada, 2021, 200 s. ISBN 978-80-271-3042-9, s. 43-44.

³² *Opt-out meaning* [online]. Cambridge Dictionary [cit. 2021-10-15]. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/opt-out>

I přesto, že se vláda věnovala spíše diskusi v rámci stanovení a nastavení jednotlivých parametrů, byly přijaty tři významné zákony, tedy se jim podařilo naplnit první etapu důchodové reformy, kterou představili v programovém prohlášení vlády Mirka Topolánka.

Prvním přijatým zákonem v roce 2007 byl zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů. Tento zákon začal zahrnovat náhradní dobu pojištění u péče o dítě mladší 10 let či jiné osoby v I. stupni závislosti.

Dalším zákonem, který byl i před přijetím odmítnut jak Poslaneckou sněmovnou, tak i představiteli odborů byl zákon č. 306/2008 Sb., kterým se změnil zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, a některých dalších zákonů. Zákon především upravil invalidní důchod a zavedl tři stupně invalidity podle poklesu pracovní schopnosti. Zároveň tento zákon změnil:

- Důchodový věk u pojištěnců narozených po roce 1968 zvýšený na 65 let pro muže a bezdětné ženy a pro ženy matky na 62 až 64 let podle počtu dětí.
- Dobu pojištění, kdy pro získání nároku na starobní důchod byl věk pro pojištěnce navýšen na 35 let, po roce 2018 dosáhnou důchodového věku z 25 let před rokem 2010.³³

Třetí zákon přijatý v roce 2008 byl zákon č. 178/2008 Sb., který změnil také zákon č. 155/1995 Sb., který umožnil vládě ČR zvyšovat důchody nařízením po dosažení nárůstu spotřebitelských cen o více jak 5 %, zatímco dřívější požadavek na růst byl minimálně o 10 %.

V dalším roce 2009 bylo vyvoláno hlasování o vyslovení důvěry vládě opoziční stranou ČSSD, kdy vláda Mirka Topolánka nezískala většinovou podporu, tedy poté jeho vláda vládla opět v demisi, do té doby, než byla jmenována nová úřednická vláda, kdy v čele nové vlády stál Jan Fišer. Hlavním důvodem vytvoření této vlády bylo, aby v ČR nebylo bezvládí, aspoň do nadcházejících případných předčasných voleb. I přesto byla potřeba představit programové prohlášení Poslanecké sněmovně, kdy vláda uvedla, že chce pokračovat na přípravě důchodové

---

³³ ŠABATOVÁ, Anna, Jiří HRUBÝ, Jitka ČERNÁ, Pavel MATĚJÍČEK, Jakub MARTINEC, Daniel ŘÍHA, Kateřina PAVLÍČKOVÁ a Eva HODAŇOVÁ. *Důchody II*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv ve spolupráci se společností Wolters Kluwer, [2016]. Stanoviska (Kancelář veřejného ochránce práv). ISBN 978-80-87949-41-2.

reformy a na jistých možných variantách, tak aby po parlamentních volbách nově vzešlá vláda mohla na reformě důchodového systému pokračovat, jelikož čas, který měla vláda Jana Fišera, byl krátký, nebylo tedy možné z jejich strany uskutečnit plnou verzi důchodové reformy.

Opět byl také pověřen Vladimír Bezděk vedením Poradního expertního sboru (dále jen „PES“), tedy nazývaná Bezděková komise II – 2010, která potvrdila nadále trvající problémy a potřebu důchodové reformy, tedy navázali ve své práci na závěry z první Bezděkovy komise (2004). Důraz kladli na I. pilíř, který by měl být dlouhodobě finančně udržitelný na základě zhodnocení silných a slabých stránek I. a III. pilíře důchodového systému.³⁴ Zároveň byla diskuze o vytvoření fondového II. pilíře. Po různých debatách měla komise připravené dvě varianty:

- **Většinový návrh**

- Pojistné ve výši 23 %, kdy by bylo rozděleno 20 % do prvního pilíře a 3 % do druhého pilíře s tím, že by byl II. pilíř povinný pro pojištěnce mladší 40 let a spravovaný by byl ČSSZ. Zachována by byla možnost dobrovolného rozhodnutí pojištěnce na volbě investiční instituce a určitá část státní podpory zachována v III. pilíři.

- **Menšinový návrh**

- Pojistné ve výši 23 % s tím, že vstup do druhého pilíře by byl dobrovolný a nevratný a pojištěnec by odváděl další 3 % ze svého příjmu s příspěvkem státu dalších 3 % ze státního rozpočtu. Důchod naspořený v druhém pilíři by byl vyplácen formou doživotní anuity³⁵, kdy výjimku by měli zaměstnanci z rizikového povolání. Zároveň pokud nastalo úmrtí účastníka spoření, staly by se naspořené finanční prostředky předmětem dědického řízení. Menšinový návrh obsahoval také body ohledně spravování druhého pilíře, kdy by byl spravován penzijními fondy a také větší zapojení státu do spoření v důchodovém systému než ve většinovém návrhu.³⁶

---

³⁴ Reforma důchodového systému 2010 - PES. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 29.01.2010 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/archiv/reforma-verejnych-financi-2007-2010/reforma-duchodoveho-systemu-2010-pes>

³⁵ Anuita – stálá platba hrazená v pravidelných časových obdobích (měsíčně či ročně)

³⁶ KAŠE, Miroslav. *Vybrané aspekty důchodové reformy v České republice*. Grada, 2021, 200 s. ISBN 978-80-271-3042-9, s. 46.

Jelikož se v daném roce jednalo o úřednickou vládu, bylo možné využít práci komise až následující vládou po řádných volbách do Poslanecké sněmovny. V závěrečné zprávě PES byly vytyčeny následující cíle důchodové reformy, a to diverzifikace důchodového systému, fiskální udržitelnost důchodového systému, rozložení mezigeneračního břemene a zvýšení ekvivalence důchodového systému.³⁷

3.2.4. Rok 2010 až 2013 (Malá a Velká důchodová reforma)

Na základě voleb do poslanecké sněmovny v roce 2010 zvítězila ODS a vláda byla sestavena Petrem Nečasem koaličně s TOP 09 a politickou stranou Věci veřejné (strana se přejmenoval roku 2012 na LIDEM – liberální demokraté). Vláda Petra Nečase byla označována za vládu, která se prvně v důchodové politice razantně pustila do změn. Cílem vlády bylo zajištění valorizace přiznaných důchodů, vytvoření spravedlivé konstrukce nově přiznávaných důchodů a zastropování vyměřovacích základů pro pojistné, kvůli nálezu Ústavního soudu.³⁸ Ústavní soud v dubnu 2010 vyhlásil nález Pl. ÚS 8/07 z 23.03.2010, který zrušil ustanovení § 15 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, který upravoval stanovení redukce osobních vyměřovacích základů a soud ho shledal jako protiústavní s odkazem na čl.30 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, kdy tím nebylo zaručeno právo občanů v rámci hmotného zabezpečení ve stáří, a to konkrétně: „*Občané mají právo na přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří a při nezpůsobilosti k práci, jakož i při ztrátě živitele*“³⁹, spolu s odkazem na čl. 1 a čl. 3, které zaručují rovnost občanů. Aktivní zapojení do přípravy důchodové reformy bylo vládou Petra Nečase nabídnuto všem politickým stranám i sociálním partnerům.

Malá důchodová reforma

Po zrušení § 15 byl dán impulz k přijetí nového zákona č. 220/2011 Sb., kterým se měnil zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, který byl přezdívaný jako „Malá důchodová reforma“. Zákon stanovoval novou výpočetní výši redukčních hranic ke vztahu k průměrné mzdě, tedy výpočtový základ se stanovil z osobního vyměřovacího základu, kdy dle zákona č. 220/2011 Sb.:

- první redukční hranice činí 44 % průměrné mzdy,

---

³⁷ Závěrečná zpráva PES 2010. *Ministerstvo práce a sociální věci České republiky* [online]. červen 2010 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z:

https://www.mpsv.cz/documents/20142/372765/2010_06_03_Zaverecna_zprava_final_cistopis.pdf/5c29b853-3503-8bfc-3aab-ce98372edd58

³⁸ KAŠE, Miroslav. *Vybrané aspekty důchodové reformy v České republice*. Grada, 2021, 200 s. ISBN 978-80-271-3042-9, s. 47.

³⁹ Listina základních práv a svobod - Ústavní zákon č. 2/1993, ve znění ústavního zákon č. 162/1998 Sb.

- druhá redukční hranice činí 116 % průměrné mzdy,
- třetí redukční hranice činí 400 % průměrné mzdy.

To vše bylo stanoveno v přechodném období od 30. září 2011 do 31. prosince 2014. Zatímco po roce 2014 byla stanovena redukční hranice na 44 % průměrné mzdy a druhá redukční hranice na 400 % průměrné mzdy. Zároveň byl zaveden zásadní parametr u každého důchodového systému a tím bylo umožněno nekonečné zvyšování věku odchodem do důchodu tempem dva měsíce ročně s ohledem na prodlužování délky dožití a také zrychleným nekonečné navyšování věku odchodu do důchodu u žen.⁴⁰ Zákon také například zpřísnil podmínky pro nárok na vdovský a vdovecký důchod či změnil stanovení výše předčasných důchodů.⁴¹

Velká důchodová reforma

Důvodem přijetí tzv. Velké důchodové reformy byla především obava o budoucí finanční udržitelnost důchodového systému vzhledem k nepříznivému demografickému vývoji společnosti, jak už bylo několikrát avizováno v předešlých verzích programových prohlášení vlád, jako negativní aspekt. Do Velké důchodové reformy se řadily tři klíčové zákony, kdy všechny nabyly účinnost od 1. ledna 2013:

- zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření,
- zákon č. 397/2012 Sb., o pojistném na důchodovém spoření,
- zákon č. 399/2012 Sb., o změně zákonů v souvislosti s přijetím zákona o pojistném na důchodové spoření.

Do důchodového systému byl především zaveden fondový, příspěvkově definovaný druhý pilíř, kdy v tomto pilíři byla účast dobrovolná. Pro ty, kteří vstoupili do druhého pilíře, platilo odvádění ve výši 3 % průměrné mzdy a 2 % ze své čisté mzdy, to znamenalo, že pojištěnec, který se účastnil prvního i druhého pilíře, navýšil své odvody na 30 %. Další možností toho, kdo vstoupil do druhého pilíře, byla možnost výběru investiční strategie dle míry rizika, složení investičního portfolia a způsobu výplaty po dosažení věku odchodu do důchodu, kdy si daný účastník mohl vybrat mezi doživotní penzí, doživotní penzí

⁴⁰ KAŠE, Miroslav. *Vybrané aspekty důchodové reformy v České republice*. Grada, 2021, 200 s. ISBN 978-80-271-3042-9, s. 48.

⁴¹ MELENEC, Lubomír. *Koncepce důchodového pojištění a česká důchodová reforma*. Praha, 2016. Diplomová práce. Univerzita Karlova, s. 50.

s pozůstalostní penzí či rentou po dobu 20 let. V rámci Velké důchodové reformy byl přijat ještě zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření, který nahradil zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním pojištění se státním příspěvkem.⁴²

I přesto, že se v rámci Malé a Velké důchodové reformy jedná o velké změny v rámci důchodového systému, byly tyto akce provedeny bez konsenzu politických stran a bez diskuze s poradními orgány či odborníky a byly přijaty i přes zásadní neshody v Poslanecké sněmovně či mezi odborníky.

Důchodový systém měl následující podobu:

- I. pilíř – průběžně financovaný povinný systém základního důchodového pojištění,
- II. pilíř – dobrovolné důchodové spoření u soukromých penzijních fondů, kdy byl financován 3 % z povinného pojistného ze základního průběžného systému a 2 % z vlastní zdrojů,
- III. pilíř – doplňkový penzijní spoření s uzavřeným systémem penzijního připojištění se státním příspěvkem.

Vláda Petra Nečase skončila předčasně v polovině roku 2013, kdy předseda vlády podal demisi, kvůli zásahu Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu pro podezření ze zneužití pravomoci úřední osoby. Mediální označení této politické aféry bylo „kauza Nagyová“.

3.2.5. Rok 2014 až 2017

Rokem 2014 začala po úspěšných volbách ČSSD do Poslanecká sněmovny vláda Bohuslava Sobotky v koalici s ANO 2011 a KDU-ČSL. Za cíl si kladli zrušení či opravení některých zákonů z předešlého období vlády Petra Nečase. V programovém prohlášení Bohuslav Sobotka tvrdil, že zpracuje novelu zákona o důchodovém pojištění, upraví mechanismus zvyšování důchodů od roku 2015, zruší platnost snížené valorizace důchodu a zabezpečí, aby se důchody od ledna 2015 opětovně zvyšovaly o 100 % nárůstu spotřebitelských cen a o jednu třetinu nárůstu reálných mezd a zároveň, že jmenuje odbornou komisi k ukončení druhého pilíře, předloží detailní postup ukončení důchodového spoření a navrhne dlouhodobou rodinnou politiku státu.

---

⁴² KAŠE, Miroslav. *Vybrané aspekty důchodové reformy v České republice*. Grada, 2021, 200 s. ISBN 978-80-271-3042-9, s. 48-49.

Byla vytvořena Odborná komise pro důchodovou reformu (dále jen „OKDR“) na základě programového prohlášení, kdy do vedení byl jmenován profesor Martin Potůček. Do komise byly zapojeni všechny politické strany zastoupené v Poslanecké sněmovně.⁴³ Zatímco Bezděková komise se zaměřovala na aspekty ekonomické a demografické stárnutí populace a finanční udržitelnost, komise vedená profesorem Potůčkem se zajímala o sociální postavení seniorů ve společnosti a jejich důstojný život. Na základě diskuze odborné komise bylo předloženo několik návrhů s tím, že některé z nich byly přijaty. S tím zároveň bylo zrušeno vše, co vláda Petra Nečase prosadila, a to bez jakékoliv náhrady. To se stalo předmětem kritiky Sobotkovy vlády a Potůčkovy komise.⁴⁴ Druhý pilíř byl tedy odstraněn zákonem č. 376/2015 Sb., o ukončení důchodového spoření, a zákonem č. 377/2015 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o ukončení důchodového spoření, tedy od 1. 1. 2016 byl ukončen odvod na důchodové spoření.⁴⁵

Dalším klíčovým zákonem byl zákon č. 203/2017 Sb., kterým se měnil zákon č. 155/1995 Sb., a to v oblasti zastropování věku odchodu do důchodu, kdy výše věku byla stanovena na 65 let, a v rámci tohoto zákona byl přijat revizní mechanismus, který umožňuje případné úpravy dle vývoje střední délky života.

3.2.6. Rok 2017 až 2019

Volby do poslanecké sněmovny v roce 2017 vyhrálo hnutí ANO 2011, kdy menšinovou vládu sestavoval Andrej Babiš složenou z členů hnutí ANO 2011 a z nestraníků. Tato vláda nezískala důvěru a vládla tedy v demisi od ledna do června roku 2018. Až v červenci, kdy byl znovu jmenován Andrej Babiš premiérem, byla opět sestavena menšinová vláda s koaličním partnerem ČSSD s podporou KSČM.⁴⁶ Heslem vlády Andreje Babiše v rámci důchodové politiky bylo „Chceme důchodovou reformu“.

---

⁴³ PASTUSZEK, Marek. *Důchodová reforma v České republice*. Praha, 2020. Rigorózní práce. Univerzita Karlova, s. 47-48.

⁴⁴ KAŠE, Miroslav. *Vybrané aspekty důchodové reformy v České republice*. Grada, 2021, 200 s. ISBN 978-80-271-3042-9, s. 49-50.

⁴⁵ KLEPÁRNÍK, Vít, Vladimír ŠTÍPEK, Jan BITTNER a Michal PÍCL. Penzijní reformy: od Chile po středovýchodní Evropu. *Úřad vlády ČR* [online]. 2017 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/Penzijni-reformy.pdf>. ISBN: 978-80-7440-190-9.

⁴⁶ Programové prohlášení vlády Andreje BABIŠE. *Úřad vlády ČR* [online]. 08.01.2018 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/jednani-vlady/programove-prohlaseni/programove-prohlaseni-vlady-162319/>

První programové prohlášení vlády bylo víceméně podobné jako druhé programové prohlášení. Do druhého programového prohlášení vlády se nedostaly body jako je:

- zabezpečení občanům starší 65 let bezplatné užívání železniční dopravy,
- rychlejší výstavba sociálního bydlení pro seniory a mladé rodiny,
- vytvoření Státního důchodového úřadu,
- oddělení správy výdajů a příjmy důchodových pojištění od státního rozpočtu.⁴⁷

Do druhého programového prohlášení, stejně jako v prvním programovém prohlášení vláda zařadila:

- přijmutí novely zákona o důchodovém pojištění, která by zvyšovala základní výměru důchodu na 10 % průměrné mzdy a zvýšit tím životní úroveň lidí s nízkými důchody,
- zachování pravidla valorizace v návaznosti na index spotřebitelských cen a růst mezd,
- navýšení důchodu o 1 000 Kč důchodcům ve věku nad 85 let,
- dřívější odchod do důchodu pro zaměstnance v náročných a rizikových profesích,
- upravili zabezpečení bezplatného užívání železniční dopravy na zajištění slevy do konce roku 2018 pro seniory nad 65 let a studentům do 26 let na jízdném,
- nově zařadili sestavení odborného pracovního týmu pro důchodovou reformu.⁴⁸

---

⁴⁷ KAŠE, Miroslav. *Vybrané aspekty důchodové reformy v České republice*. Grada, 2021, 200 s. ISBN 978-80-271-3042-9, s. 51

⁴⁸ Programové prohlášení vlády Andreje BABIŠE č.2. *Úřad vlády ČR* [online]. 27.06.2018 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/jednani-vlady/programove-prohlaseni/programove-prohlaseni-vlady-165960/>

4. Důchodový systém v ČR

S důchodovým systémem se pojí také pojem „stáří“, který nemá jednotnou definovanou skupinu a starší osoba je různě kategorizována, jako například:

- Definice dle Světové zdravotnické organizace (dále jen „WHO“)
  - Střední věk – 45-59 let
  - Vyšší (starší) věk – 60-74 let
  - Pokročilý (vysoký) věk – 75-89 let
  - Dlouhověkost – 90 a více let⁴⁹
- Kalendářní stáří
  - Od 65 do 74 let
  - Od 75 do 85 let
  - Od 85 let a výš
- Sociální stáří
  - Předproduktivní věk – od 0 do 14 let
  - Produktivní věk – od 15 do 64 let
  - Stáří – od 65 let a výš.⁵⁰

S těmito skupinami se nadále pracuje v rámci důchodů (invalidní, vdovecký/vdovský, sirotčí, starobní) a v české legislativě se s nimi pojí především zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, kdy důchodový věk u mužů činí 60 let a u žen dle vychovaných dětí, tedy 53 až 57 let, to platí pro pojištěnce narozené před rokem 1936. Pojištěnci narození v roce 1936 až 1971 platí, že „*se důchodový věk stanoví podle přílohy k tomuto zákonu. Stanoví-li se důchodový věk s přičtením kalendářních měsíců, považuje se za důchodový věk, věk dosažený v posledním přičteném kalendářním měsíci v den, který se číslem shoduje se dnem narození pojištěnce; neobsahuje-li takto určený měsíc takový den, považuje se za důchodový věk ten věk, který je dosažen v posledním dni posledního přičteného kalendářního měsíce.*“⁵¹ A pro pojištěnce, kteří se narodili po roce 1971, činí důchodový věk 65 let.

WHO za starší osobu považuje osobu ve věku 60-65 let, kdy tuto věkovou kategorii považuje pro nástup stáří. Samozřejmě jsou zde jisté aspekty, kdy se objevuje slovíčkaření, že

---

⁴⁹ VOSEČKOVÁ, Alena. *Kapitoly z psychologie stáří pro studenty sociální práce*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. ISBN 978-80-7435-376-5.

⁵⁰ KALVACH, Zdeněk a Zdeněk ZADÁK. *Geriatric a gerontologie*. Praha: Grada, 2004. ISBN 80-247-0548-6.

⁵¹ Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění

se daná osoba „necítí staře“, protože stále může sportovat či se cítí stále zdrav bez problémů. Je to z toho důvodu, že většina mládeže, pokud se o někom řekne, že je starý, spojují takovou osobu jako zbytečnou či křehkou nebo zastaralou. Daný věk je většinou vypočítáván z průměru délky života občanů v jednotlivých státech, kdy tento výpočet v rámci důchodového systému je spojován s demografickým vývojem. Demografický vývoj je definován jako „...*vědní obor, který se věnuje studiu lidské populace, zobecňuje trendy jejího vývoje, velikosti a struktury, analyzuje zejména změny v porodnosti, úmrtnosti a migraci, a tím predikuje budoucí populační změny*“⁵²

4.1. Struktura důchodového systému

Důchodový systém je složen především z prvního a třetího pilíře, zatímco druhý pilíř byl součástí mezi roky 2013 až 2015. Všechny tyto pilíře si nyní představíme v dalších podkapitolách.

4.1.1. I. pilíř

Penzijní systém prvního pilíře je součástí systému průběžného financování neboli také nazývaný jako PAYG v rámci mezigenerační solidarity, kdy je do tohoto systému zákonem povinně přispíváno a dané příspěvky jsou okamžitě vypláceny v důchodech důchodcům, kteří mají na ně ze zákona nárok.⁵³ Základ tohoto pilíře tkví v zákoně č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, který je účinný od 1. 1. 1996 a je postaven na různých principech a upravuje základní důchodové pojištění (dále jen „ZDP“). Mezi tyto principy řadíme:

- **Povinnou účast** všech ekonomicky aktivních osob na důchodovém pojištění – z příslušeného vyměřovacího základu je zákonem uloženo placení stanoveného pojistného.
- **Obligatorní vyplácení** – je potřeba splnit zákonem stanovené podmínky.
- **Zajištění soudní ochrany** – tento princip je spojován s obligatorním vyplácením, tedy je tak garantován nárok na přiznání a výplatu důchodu při splnění stanovených podmínek, díky kterému vznikne právní nárok na důchod. Pokud by důchod nebyl vyplácen i při splnění zákonných podmínek, je možné rozhodnutí soudně přezkoumat

---

⁵² KAŠE, Miroslav. *Vybrané aspekty důchodové reformy v České republice*. Grada, 2021, 200 s. ISBN 978-80-271-3042-9, s. 66.

⁵³ POTUČEK, Martin. *České důchody*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. ISBN 978-802-4642-369.

správním soudem daného orgánu státní správy sociálního zabezpečení, který o přiznání důchodu rozhodoval.

- **Garanci státem** – jelikož důchod je součástí výdajů státního rozpočtu, tak je výplata důchodu garantovaná státem.
- **Dynamičnost** – tím je myšlena každoroční úprava výpočtu důchodu, kdy je třeba sledovat i ekonomický vývoj.
- **Solidaritu a zásluhovost** – mezi těmito principy je třeba interakce, jelikož „*Vyměřovací základ pro výpočet výše důchodu ovlivňuje výše příjmů pojištěnce, respektive výše pojistného, které na důchodové pojištění odvedl. Uplatnění zásluhovosti je omezeno redukčními hranicemi ve prospěch principu solidarity. Rozlišujeme příjmovou solidaritu bohatých s chudými a mezigenerační solidaritu ekonomicky aktivních s osobami pobírajícími důchod. V české právní úpravě důchodového pojištění dominuje solidarita nad zásluhovostí, což lze ilustrovat na výši náhradového poměru, který vyjadřuje procentuální poměr výše dávky důchodového pojištění vůči průměru příjmů, jichž pojištěnec dosahoval v zákonem definovaném období před odchodem do důchodu. Se vzrůstajícími příjmy, se v důsledku aplikace principu solidarity, náhradový poměr snižuje.*“⁵⁴ V rámci těchto principů je zmiňován i Nález Pl. ÚS 8/07 ze dne 23. března 2010 Ústavního soudu, který můžeme najít publikovaný ve Sbírce zákonů pod č. 135/2010 Sb., kdy předmětem rozhodování byl § 15 ZDP (viz více v kapitole **3.2.4. Rok 2010 až 2013**). Ústavním soudem byla kritizována konstrukce důchodového systému, která byla dle soudu složitá. Důchodový systém byl dle soudu především nesrozumitelný, tedy pro občany výpočet výše důchodové dávky je neverifikovatelný.⁵⁵

4.1.1.1. Invalidní důchod

Do důchodového pojištění jako první řadíme invalidní důchod, který řeší danou sociální událost spojenou s nepříznivým zdravotním stavem, který je dlouhodobý. Přiznání invalidního důchodu řadíme dle stupně:

---

⁵⁴ PASTUSZEK, Marek. *Důchodová reforma v České republice*. Praha, 2020. Rigorózní práce. Univerzita Karlova, s. 29.

⁵⁵ *Nález Ústavního soudu České republiky: Pl. ÚS 8/07 ze dne 23. 3. 2010* [online]. [cit. 2021-10-15]. Dostupné z: http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?s=Pl-8-07_1

Invalidní důchod 1. stupně

Jedná se o pokles pracovní způsobilosti o 35 % až 49 %, kdy invalidní důchod je přiznáván ve výši 0,5 % z výpočtového základu na každý celý rok doby pojištění.

Invalidní důchod 2. stupně

Jedná se o pokles pracovní způsobilosti o 50 % až o 69 %, kdy invalidní důchod je přiznáván ve výši 0,75 % z výpočtového základu na každý celý rok doby pojištění.

Invalidní důchod 3. stupně

Jedná se o pokles pracovní způsobilosti o 70 % a více, kdy invalidní důchod je přiznáván ve výši 1,5 % z výpočtového základu za každý celý rok doby pojištění.

Podmínky nároku na invalidní důchod

Aby bylo možné mít nárok na invalidní důchod, je třeba splnit stanovené podmínky, který stanovuje zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění:

- Zjištění invalidity na základě posouzení zdravotního stavu
- Splnění potřebné doby pojištění před vznikem invalidity (ta se nevyžaduje, pokud by invalidita vznikla pracovním úrazem nebo nemocí z povolání):
  - U osob do 20 let – méně než 1 rok
  - U osob od 20 do 22 let – alespoň 1 rok
  - U osob od 22 do 24 let – alespoň 2 roky
  - U osob od 24 do 26 let – alespoň 3 roky
  - U osob od 26 do 28 let – alespoň 4 roky
  - U osob nad 28 let – 5 let
  - U osob starších 38 let – splnění 5 let pojištění v posledních 10 letech před vznikem invalidity, pokud by daná osoba tuto podmínku nesplnila, lze považovat ji za splněnou, pokud získala 10 let pojištění v posledních 20 letech před vznikem invalidity.⁵⁶

Proces pro přiznání invalidního důchodu

Pro přiznání invalidního důchodu, je třeba sepsat žádost se samotnou osobou, která o daný důchod žádá. Před samotným sepsáním žádosti, která se sepisuje na Okresní správě sociálního zabezpečení (dále jen „OSSZ“), je třeba učinit konzultaci se svým ošetřujícím

---

⁵⁶ Podmínky nároku na invalidní důchod. Česká správa sociálního zabezpečení [online]. [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/invalidni-duchod>

lékařem. Pokud by daná osoba nemohla podat žádost osobně, je možnost umocnit jinou osobu na základě udělené plné moci, kterou není třeba úředně ověřit. Také je možnost pověřit rodinného příslušníka, pokud daná osoba nemůže žádost podat z důvodu nepříznivého zdravotního stavu. V takovém případě je třeba předložení souhlasu oprávněného s podáním žádosti a potvrzení lékaře, který potvrzuje závažný stav oprávněného, kdy mu tento stav neumožňuje podat žádost o dávku.

Mezi potřebné doklady či tiskopisy pro vyplnění žádosti řadíme doklad totožnosti (občanský průkaz, cestovní pas nebo povolení k pobytu), doklad o době studia, potvrzení školy o délce studia, případně doklady o době vojenské služby, doklady prokazující výchovu dětí nebo péči o děti, doklady o dobách pojištění či náhradních dobách, případné potvrzení zaměstnavatele o výši vyplacených náhrad, pokud by žadatel po skončení pracovní neschopnosti pobíral nebo pobírá náhradu za ztrátu výdělku z důvodu pracovního úrazu a případně také bankou vyplněný a potvrzený tiskopis, pokud by důchod chtěl vyplácet oprávněný na účet.

Po vyplnění a podání žádosti o invalidní důchod započne tzv. řízení o nároku, kde se posuzují veškeré předložené potřebné doklady. OSSZ vyhodnocuje předložené či vyžádané doklady většinou bez osobní účasti žadatele, přítomným je pouze posudkový lékař, který posuzuje jeho zdravotní stav.

Výsledkem tohoto řízení je posudek OSSZ, který je postoupen na ústředí ČSSZ a zaslán i posuzovanému žadateli. Kompetence k rozhodnutí o nároku na důchod a jeho výši přísluší ČSSZ, kdy pro rozhodnutí má zákonnou lhůtu 90 dnů.⁵⁷

Opravné prostředky

Žadatel může proti rozhodnutí ČSSZ podat písemnou námitku do 30 dnů ode dne jeho doručení, buď přímo u ČSSZ, nebo prostřednictvím OSSZ. Lhůta pro rozhodnutí námitky, dle správního řádu (zákon č. 500/2004 Sb.) je 60 dnů podle složitosti případu a dalších 60 dnů, pokud by bylo třeba nového posouzení zdravotního stavu apod. a také dle šetření rozhodných skutečností lze dobu pro rozhodnutí prodloužit po daný čas, kdy šetření probíhá. Pokud by ČSSZ rozhodovala o námitce dlouhou dobu, bylo by možné podat stížnost na nečinnost

---

⁵⁷ Proces pro přiznání invalidního důchodu. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/invalidni-uchod>

správního orgánu. Pokud by občan nesouhlasil ani s výsledkem námitkového řízení, má možnost podat správní žalobu u příslušného soudu.

4.1.1.2. Vdovský/vdovecký důchod (tzv. Pozůstalostní důchod)

Jako druhý vdovský/vdovecký důchod patřící do důchodového pojištění je podmíněn sociální událostí, kterou je úmrtí osoby a s ní spojované podmínky pro přiznání tohoto důchodu, které jsou uvedeny v zákoně č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Jsou dvě možnosti, jak je vypočítávána výše dávky:

- pozůstalá osoba nepobírá starobní či invalidní důchod – počítá se výše procentní výměry na 50 % procentní výměry důchodu, který zesnulá osoba pobírá k datu úmrtí,
- pozůstalá osoba pobírá starobní či invalidní důchod – dochází k tzv. souběhu důchodů, tzn., že se porovnává výše procentní výměry důchodu, který pozůstalá osoba pobírá a vyměřený pozůstalostní důchod, který činí 50 % procentní výměry důchodu zemřelého. Nižší výsledek z daného výpočtu poté náleží z jedné poloviny a vyšší zůstává beze změny.⁵⁸

Vyplacení náleží po dobu jednoho roku od smrti manžela/manželky. Pokračuje pouze ve vymezených případech, pokud pozůstalá osoba:

- se stará či pečuje o nezaopatřené dítě či o svého rodiče nebo rodiče zemřelého partnera (jsou závislí na pomoci pozůstalého ve II., III. nebo IV. stupni),
- pobírá invalidní důchod ve třetím stupni,
- dosáhla na základě zákona stanoveného věku.

Tento nárok může vzniknout znovu, pokud bude některá z uvedených podmínek splněna do dvou let po zániku dřívějšího nároku na vdovský důchod.

Podmínky nároku na vdovský/vdovecký důchod

Podmínky pro nárok na vdovský či vdovecký důchod dle zákona o důchodovém pojištění jsou následující:

- osoba pobírala invalidní nebo starobní důchod,

---

⁵⁸ Do doby se započítává i náhradní doba pojištění do kterého se řadí doba péče o dítě atd.

- osoba splnila podmínky potřebné doby pojištění pro nárok na důchod ke dni úmrtí, přestože ještě žádný důchod nepobírala. Výjimkou je, pokud manžel/manželka zemřel/a následkem pracovního úrazu,
- existovalo manželství k datu úmrtí manžela či manželky.

Nárok na vdovský/vdovecký důchod zaniká pokud:

- bude uzavřeno nové manželství. Kdyby žadateli byl přiznán pozůstalostní důchod a on tak učinil, má povinnost tuto skutečnost do 8 dnů nahlásit ČSSZ, jinak se dopustí neoprávněného čerpání dávky – tyto dávky by musel vrátit,
- manželství bylo rozvedeno před smrtí druhé osoby z manželství (nárok nemá bývalý partner, ani partner registrovaném partnerství či případně dlouhé soužití partnerů i s výchovou dětí není bráno v potaz).

Proces pro přiznání vdovského/vdoveckého důchodu

I u tohoto důchodu je třeba podání žádosti osobně osobou, která má něj nárok či zmocněnou jinou osobou na základě udělené plné moci (nemusí být úředně ověřená) u OSSZ, kdy žádost je sepsána pracovníkem oddělení důchodového pojištění. Kdyby byla žádost o důchod podána později, je možné ji uznat i zpětně a nevyplacené splátky důchodu budou doplaceny k datu rozhodnutí o přiznání. Vyplacení důchodu je možno uznat až 5 let zpětně, kdy poté dochází k zániku nároku na výplatu jednotlivých splátek.

Potřebným dokladem či tiskopisem je zde doklad totožnosti, úmrtní list zesnulého, oddací list a případně bankou vyplněný a potvrzený tiskopis pro vyplácení důchodu na účet. Pokud by se jednalo o osobu, která nepobírala důchod, je třeba doklad o době studia, potvrzení školy o délce studia, doklady o době vojenské služby, doklady prokazující výchovu dětí nebo péči o děti, doklady o dobách pojištění či náhradních dobách.

Řízení o nároku začíná opět sepsanou žádostí na OSSZ, která je po sepsání postoupena ústředí ČSSZ. Kompetence a lhůty jsou stejné jako u invalidního důchodu (viz **kapitola 4.1.1.1.**). ČSSZ zasílá žadateli písemné rozhodnutí, kde je uvedeno, zda mu byl důchod přiznán,

pokud ano, tak od jakého data a v jaké výši, pokud ne, je žádost zamítnuta, kde důvody zamítnutí jsou odůvodněny a specifikovány.⁵⁹

Opravné prostředky pro vdovský/vdovecký důchod

Při nesouhlasu s rozhodnutím o přiznání vdovského/vdoveckého důchodu se používá stejný postup jako u nesouhlasu s rozhodnutím o přiznání invalidního důchodu (viz **kapitola 4.1.1.1.**).⁶⁰

4.1.1.3. Sirotčí důchod (tzv. Pozůstalostní důchod)

Sirotčí důchod spadá pod tzv. pozůstalostní důchody, kdy strukturou se podobá vdovskému/vdoveckému důchodu. Rozdíl mezi nimi je, že se nejedná o pozůstalého z manželského svazku, ale o osiřelé dítě. Dle § 20 odst. 4 ZDP se jedná o nezaopatřené dítě, kterému zemřel rodič, osvojitel či osoba, která měla dítě v náhradní péči. Sirotek má nárok na sirotčí důchod po zemřelém, který pobíral starobní nebo invalidní důchod či smrt byla zapříčiněna následkem pracovního úrazem.

Výše důchodu je ovlivňována délkou doby důchodového pojištění po zemřelé osobě a výše jejich výdělků, kterých dosáhla v rozhodném období. Tato důchodová dávka se skládá ze základní výměry, která je dle zákona o důchodovém pojištění pro všechny důchody stejná a také 40 % procentní výměry důchodu, který pobírala či by pobírala zesnulá osoba k datu úmrtí.⁶¹

Podmínky nároku na sirotčí důchod

Na základě jistých podmínek daných zákonem o důchodovém pojištění, je možné přiznání sirotčího důchodu. Těmito podmínkami jsou:

- u zemřelých osob starších 28 let – doba důchodového pojištění musí být alespoň 1 rok v období posledních 10 roků přede dnem úmrtí⁶²,

---

⁵⁹ Podmínky nároku a proces pro přiznání vdovského/vdoveckého důchodu. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/vdovsky-vdovecky-duchod>

⁶⁰ Opravné prostředky u vdovského/vdoveckého důchodu. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/vdovsky-vdovecky-duchod>

⁶¹ Sirotčí důchod. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/sirotci-duchod>

⁶² Nezahrnuje se náhradní doba pojištění

- u zemřelých osob starších 38 let – doba důchodového pojištění musí být alespoň 2 roky v období posledních 20 let přede dnem úmrtí⁶³,
- sirotek nepřesáhl 26 let – nezaopatřené dítě je bráno jako dítě do skončení povinné školní docházky⁶⁴, a to i po ní do 18 let, kdy je dítě vedeno na úřadu práce v evidenci jako uchazeč o zaměstnání (nemá nárok na podporu v nezaměstnanosti či podporu při rekvalifikaci), poté nejdéle do 26 let, pokud se připravuje na budoucí povolání nebo se na něj nemůže připravovat či nemůže vykonávat ze zdravotních důvodů výdělečnou činnost.

Nárok na sirotčí důchod nevzniká:

- po pěstounovi,
- pokud dítě pobírá invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně.⁶⁵

Proces pro přiznání sirotčího důchodu

Žádost se podává stejným způsobem jako u vdovského/vdoveckého důchodu (viz **kapitola 4.1.1.2.**) s tím rozdílem, že pokud sirotek nedovršil 18. roku věku a je tedy nezletilým, musí ho podat zákonný zástupce, případně opatrovník.

Co se týče potřebných dokladů či tiskopisů, zde je více rozdílných faktorů, tedy je potřeba doklad totožnosti, rodný list dítěte (u osvojených dětí rozhodnutí soudu; u převzatého dítěte zemřelým do péče nahrazující péči rodičů je třeba předložit příslušný doklad prokazující svěřeni dítěte do péče s dokladem, který prokazuje, že dítě bylo na zemřelého v době jeho smrti převážně odkázáno výživou), úmrtní list zesnulého, případné rozhodnutí o přiznání starobního či invalidního důchodu, případně doklad, který pokazuje nezaopatřenost dítěte, který už skončil povinnou školní docházkou. U zemřelého rodiče, který nepobíral důchod, je stejný postup jako u zemřelé osoby v předložení dokladů na základě žádosti o vdovský/vdovecký důchod (viz **kapitola 4.1.1.2.**).

Úplně stejné je i řízení o nároku na sirotčí důchod jako u řízení o nároku vdovského/vdoveckého důchodu (viz **kapitola 4.1.1.2.**).

⁶³ Též se nezahrnuje náhradní doba pojištění

⁶⁴ Povinná školní docházka je stanovena zákonem č. 561/2004 Sb., též nazývaný jako „Školský zákon“, který stanovuje povinnou docházku po dobu devíti školních roků, nejvýše však do konce školního roku, ve kterém žák dosáhne 17. roku věku

⁶⁵ Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění

Vliv na trvání výplaty sirotčího důchodu může být úspěšné ukončení studia, tedy v případě, že sirotek ukončil:

- povinnou školní docházku a nepřihlásí se do evidence uchazečů o zaměstnání, bude mu sirotčí důchod vyplácen pouze do srpna,
- na střední či vyšší odborné škole studium, je možné pobírat sirotčí důchod prázdninové měsíce (červenec a srpen) s tím, že sirotek nesmí vykonávat výdělečnou činnost, která by se nějak podílela účastí na pojištění nebo nesmí pobírat podporu v nezaměstnanosti či podporu při rekvalifikaci,
- studium na vysoké škole, kdy sirotčí důchod je ještě vyplácen po měsíci, ve kterém studium ukončil, tedy následující měsíc, stejně tak nesmí vykonávat výdělečnou činnost, který by se podílela účastí na pojištění nebo nesmí pobírat podporu v nezaměstnanosti či podporu při rekvalifikaci.⁶⁶

Opravné prostředky pro sirotčí důchod

Pokud žadatel nesouhlasí s rozhodnutím o přiznání sirotčího důchodu, využívá se stejný postup jako u vdovského/vdoveckého důchodu (viz **kapitola 4.1.1.2.**)⁶⁷

4.1.1.4. Starobní důchod

Posledním druhem důchodu, který patří do důchodů českého důchodového systému, je starobní důchod a některými autory je považován za nejdůležitější a je brán i někdy jako jediný příjem občanů ve stáří. Také co se týče odchodu do starobního důchodu, je to spíše bráno jako právo nikoliv jako povinnost.

Výpočet a výše důchodu je počítána ze základního výměru a procentního výměru, který se určuje procentní sazbou z výpočtového základu podle získané doby pojištění.⁶⁸ Výši poté ovlivňuje délka doby důchodového pojištění a výše výdělků dosažených v rozhodném období. Za každý celý rok neboli 365 dní důchodového pojištění vzniká nárok 1,5 % výpočtového základu. Dále za každých 90 kalendářních dnů výdělečné činnosti po vzniku nároku na důchod se navyšuje důchod o 1,5 %. To znamená, že výdělečná činnost dále pokračuje, i přesto že už má daná osoba nárok na starobní důchod, ale o důchod dosud nepožádala.

---

⁶⁶ Vlivy pro trvání výplaty důchodu. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/sirotci-duchod>

⁶⁷ Opravné prostředky pro sirotčí důchod. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/sirotci-duchod>

⁶⁸ Do doby se započítává i náhradní doba pojištění do kterého se řadí doba péče o dítě atd.

Pokud by daná osoba chtěla odejít do předčasného důchodu, zůstala by výměra stejná jako u řádného starobního důchod, ale docházelo by ke krácení procentní výměry. Výše procentní výměry by se měla snižovat i za každých započatých 90 kalendářních dnů, s tím se snižuje sazba procentní výměry následovně:

- 0,9 % výpočtového základu za období prvních 360 kalendářních dnů,
- o dalších 1,2 % za období od 361. kalendářního dne do 720. kalendářního dne
- o dalších 1,5 % za období od 721. kalendářního dne.⁶⁹

Podmínky nároku na starobní důchod

Pro splnění nároku na starobní důchod je potřeba splnit dvě podmínky a těmi jsou:

- dosažení stanoveného důchodového věku – hranice je nastavená tak, že v okamžiku dosažení 65. roku věku vzniká nárok na starobní důchod
- získání potřebné doby důchodového pojištění – délka doby je nastavená na minimálně 35 let doby pojištění se započítanými náhradními dobami nebo alespoň 30 let tzv. čisté doby, tedy doby odpracované.

Při odchodu do předčasného důchodu, tzn. před dosažením důchodového věku, je i přesto potřeba získání potřebné doby důchodového pojištění s tím, že se výše důchodu sníží a tato srážka je trvalá. Jak se poté počítá výše starobního důchodu je popsáno o několik řádků výše (viz **třetí odstavec kapitoly 4.1.1.4.**).

Proces pro přiznání starobního důchodu

Pro přiznání starobního důchodu je potřeba podat žádost stejným způsobem jako u vdovského/vdoveckého důchodu (viz **kapitola 4.1.1.2.**) s tím rozdílem, že žádost je možné podat nejdříve čtyři měsíce před požadovaným dnem důchodu.

Doklad nebo i tiskopis, který je potřebný k sepsání žádosti o důchod je doklad totožnosti, doklad o době studia, potvrzení školy o délce studia, případně doklady o době vojenské služby, doklady prokazující výchovu dětí nebo péči o děti, případně doklady o dobách pojištění nebo náhradních dobách a v rámci platby na účet vyplněný a potvrzený tiskopis bankou.

---

⁶⁹ Starobní důchod. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/starobni-uchod>

Samotné řízení o nároku a následné vydání rozhodnutí je stejné jako u řízení vdovského/vdoveckého důchodu (viz **kapitola 4.1.1.2.**).⁷⁰

Opravné prostředky pro starobní důchod

Opravnými prostředky jsou námitka a případná žaloba u příslušného správního soudu, stejně jako u vdovského/vdoveckého či sirotčího důchodu, pokud žadatel nesouhlasí s rozhodnutím ČSSZ, případně s rozhodnutím o námitce.⁷¹

4.1.2. II. pilíř (zrušený 1. ledna 2016)

Tento pilíř se označuje jako tzv. pilíř důchodového spoření, který byl zaveden vládou Petra Nečase přijetím zákona č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření, který byl účinný od 1. ledna 2013. Zda do tohoto pilíře občan vstoupí či nikoliv se mohl rozhodnout dobrovolně. Průběh a struktura tohoto pilíře je popsána ve vývojovém období od roku 2010 až po rok 2013 (viz **kapitola 3.2.4.**). Do II. pilíře nemohla vstoupit fyzická osoba, které byl přiznán starobní důchod, zároveň osobě, která by do II. pilíře, by byl snížen budoucí státní důchod. Počet účastníků na tomto spoření byl nižší, než se předpokládalo a dle statistik k datu 31. 12. 2013 spořilo u penzijní společnosti 81 900 občanů a majetek ve II. pilíři byl spravován ve výši 346 mil. Kč.

Penzijní společnosti nabízeli čtyři důchodové fondy:

- důchodové fondy státních dluhopisů – státní dluhopisy ČR a EU zemí,
- konzervativní dluhové fondy – dluhopisy členský států EU, nástroje a fondy peněžního trhu,
- vyvážené dluhové fondy – akcie a cenné papíry,
- dynamické dluhové fondy – širší rozsah investovaných prostředků do akcií a cenných papírů.⁷²

II. pilíř byl především výhodný pro osoby s nadprůměrnými příjmy, kdy si mohl daný účastník spoření přilepšit jakousi rentou ke státnímu důchodu. Důvody proč pilíř nebyl tak

---

⁷⁰ Proces pro přiznání starobního důchodu. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/starobni-duchod>

⁷¹ Opravné prostředky pro starobní důchod. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/starobni-duchod>

⁷² POKORNÁ, Šárka. *Systém důchodového pojištění v České republice*. Most, 2015. Absolventská práce. Vyšší odborná škola ekonomická, sociální a zdravotnická, Obchodní akademie, Střední pedagogická škola a Střední zdravotnická škola, Most, příspěvková organizace.

úspěšný jsou především negarantované spoření státem a povinnost, která byla stanovena tak, že pokud daná osoba do II. pilíře vstoupila, již nemohla vystoupit. Zároveň naspořené finance nebylo možno jednorázově vybrat či v případě neplnění povinností v pojistném, nemohla být osobě ve spořicí fázi nařízena exekuce, ale ve výplatní fázi ano.

Od 1. ledna 2016 byl s účinností II. pilíř zrušen, kdy podrobnější zrušení je uvedeno ve vývojovém období od roku 2014 až po rok 2017 (viz **kapitola 3.2.5.**). Účastníci druhého pilíře byly písemně vyzváni, aby sdělili, jakým způsobem chtějí účast ukončit (vyplatit všechny jeho prostředky v hotovosti nebo převést všechny jeho prostředky na jeho smlouvu ve III. pilíři).

4.1.3. III. pilíř

Jelikož většinou po odchodu do důchodu dávky ze starobního důchodu nejsou dostatečné pro životní úroveň, byl vytvořen III. pilíř tzv. penzijní připojištění, kterým chtěl stát motivovat k odkládání případných dalších prostředků k zajištění na stáří. Pilíř funguje jako dobrovolné spoření na dobu stáří s příspěvkem státu. III. pilíř má legislativní oporu v zákoně č. 42/1994 Sb., o penzijním pojištění se státním příspěvkem a v zákoně č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření. Důležité je upozornit na to, že vstoupit do systému penzijního spoření se státním příspěvkem bylo možné pouze do 30. 11. 2012, poté bylo možné vstoupit do nových účastnických fondů.⁷³ Výhodami při uzavření tohoto spoření bylo čerpání daných prostředků po 15 letech placení a garance toho, že vyplácené prostředky by nemohly být nižší než nominální hodnota vložených příspěvků.

Po tomto spoření bylo zavedeno doplňkové penzijní spoření, které zahrnovalo výběr investičních strategií, ale už bez garance výnosu. Fondy penzijního připojištění se přeměnily na penzijní společnosti. Penzijní společnost vyčlenila prostředky účastníků do tzv. transformovaných fondů, aby byl od nich oddělen majetek penzijní společnosti. Fondy doplňkového penzijního spoření fungují na stejném principu a nazývají se účastnické fondy.⁷⁴

---

⁷³ *Důchodová reforma: Manuál k důchodové reformě* [online]. [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/static/penzijni-pripojisti/duchodova-reforma-manual.pdf>

⁷⁴ PASTUSZEK, Marek. *Důchodová reforma v České republice*. Praha, 2020. Rigorózní práce. Univerzita Karlova, s. 37-38.

Jak penzijní pojištění se státním příspěvkem, tak i doplňkové penzijní spoření bylo založeno na určitých zásadách, a těmi jsou:

- **dobrovolnost** – nikdo není nucen, aby do III. pilíře vstupoval,
- **převoditelnost** – po smrti účastníka je možné naspořené prostředky převést na jinou osobu v rámci dědického řízení,
- **dlouhodobost** – spoření v tomto případě je dlouhodobým procesem, který ale lze předčasně ukončit,
- **bezpečnost** – stát uděluje penzijním společnostem povolení k činnosti, tedy i nad nimi dohlíží a stanovuje pravidla pro jejich hospodaření,
- **finanční podpora státu** – stát přispívá měsíčně účastníkovi finanční částkou do fondu ze státního rozpočtu, a to dle účastníkova vkladu,
- **účast třetích osob** – znamená to, že na přispívání do fondu se může účastnit i někdo jiný než konkrétní účastník, kdy na jeho jméno je spořeno např. rodičem, zaměstnavatelem apod.

Mezi dávky dle zákona č. 427/2011 Sb. a § 19 se řadí starobní penze na určenou dobu, invalidní penze na určenou dobu, jednorázové vyrovnání, odbytné, úhrada jednorázového pojistného pro doživotní penzi či úhrada jednorázového pojistného pro penzi na přesně stanovenou dobu s přesně stanovenou výší důchodu. Podmínkou pro vyplacení je splnění minimální doby spoření, tedy 15 let a dosažení věku 60 let s výjimkou invalidní penze.

Zákon č. 427/2011 Sb. také umožňuje využití institutu předdůchodu. Pro užití tohoto institutu je třeba:

- dosáhnout spořicí doby nejméně 60 kalendářních měsíců,
- dosáhnout věku o pět let nižší, než je věk potřebný pro vznik nároku na starobní důchod z I. pilíře ze státního důchodového pojištění,
- mít naspořenou dostatečnou částku, tak aby měsíční splátka penze činili alespoň 30 % průměrné mzdy,
- aby penze byla vyplácena nepřerušovaně alespoň po dobu dvou let.⁷⁵

---

⁷⁵ Souhrnné informace k III. pilíři. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 28.01.2013 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/soukrome-penzijni-systemy/iii-pilir-doplncove-penzijni-sporeni-a-p/zakladni-informace>

Předdůchod a předčasný starobní důchod není to samé, a proto je třeba si ukázat rozdíly mezi nimi:

Předdůchod	Předčasný starobní důchod
Odchod nejdříve 5 let před nárokem na řádný starobní důchod z I. pilíře.	Odchod nejdříve 3 roky před nárokem na řádný starobní důchod z I. pilíře, popř. o více než 3 roky, ale nejdříve v 60 letech.
Doba pobírání bude pro potřeby stanovení osobního vyměřovacího základu pro důchod z I. pilíře považována za dobu vyloučenou, tzn., že starobní důchod nebude krácen.	Trvalé krácení výplaty důchodu za každých 90 kalendářních dnů + započaté dny, o které odešel žadatel dříve před dovršením důchodového věku.
Poživatel může být výdělečně činný bez omezení, pečovat o osobu závislou či požádat o předčasný důchod.	Poživatel nemůže vykonávat výdělečnou činnost, která zakládá účast na sociálním pojištění, a to až do dovršení důchodového věku.

Tabulka č.1: Rozdíly mezi předdůchodem a předčasným starobním důchodem

Zdroj: <https://www.kurzy.cz/static/penzijni-pripojisti/duchodova-reforma-manual.pdf>

5. Vize důchodové reformy

Na začátku roku 2019 byla představena Komise pro spravedlivé důchody ministryní práce a sociálních věcí Janou Maláčovou, která měla připravit důchodovou reformu. Komisi tvoří jmenovaní zástupci poslanců z parlamentních klubů Poslanecké Sněmovny a Senátu, zástupci odborů a univerzit a neziskových organizací a zástupci zaměstnavatelů. Předsedkyní komise je profesorka Danuše Nerudová a složená je ze 43 členů.⁷⁶ V této kapitole chci především rozebrat jednotlivé diskuze této komise a tím i přiblížit čtenářům, jaký vlastně byl postup a vize Komise a MPSV za vlády Andreje Babiše v rámci důchodové reformy, která po několika jednáních měla naplánovanou I. fázi až v lednu v roce 2023, kdy měl ještě předcházet legislativní proces. Po volbách do poslanecké sněmovny v roce 2021, kdy nejspíše bude jmenován nový premiér a sestavena úplně nová vláda se píše, že nejspíše nový ministr práce a sociálních věcí bude chtít pokračovat v práci, kterou Komise rozpracovala, ale není jasné, v jaké míře.⁷⁷ Zároveň v dalším bodě bych chtěl shrnout, na čem se daná Komise shodla a co tedy předložila vládě k projednání.

„Komise je poradní skupinou Ministerstva práce a sociálních věcí, měla by být garantem kvality předkládaných návrhů v oblasti důchodové politiky a měla by se zaměřit, ostatně jak její název napovídá, na odstranění nespravedlivostí a nerovností v současném důchodovém systému, zejména pak na problematiku nižších důchodů žen, dřívější odchod do důchodu u fyzicky náročných profesí, otázky vdovských a vdoveckých důchodů a hledání finančních zdrojů pro zabezpečení a udržitelnost důchodového systému.“⁷⁸

5.1. Komise pro spravedlivé důchody

Je to komise zřízená J. Maláčovou, kdy hlavním cílem bylo sestavení návrhu důchodové reformy. Na základě těchto cílů se tato Komise scházela v období od 22. února 2019, kde byl pořízen první zápis jednání Komise, do 27. listopadu 2020, kde byl pořízen poslední zápis Komise. V tomto období se Komise sešla dle zápisů 12x a po sestavení jakéhosi návrhu na důchodovou reformu byl představen MPSV.

---

⁷⁶ Komise pro spravedlivé důchody [online]. 2019 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: <http://duchodovakomise.cz/>

⁷⁷ Psáno 30. října 2021 (před jmenováním premiéra)

⁷⁸ KAŠE, Miroslav. *Vybrané aspekty důchodové reformy v České republice*. Grada, 2021, 200 s. ISBN 978-80-271-3042-9, s. 53.

5.1.1. Zázpis z 1. jednání (22. únor 2019)

První zasedání Komise proběhlo 22. února 2019. Ministryně Jana Maláčová kladla důraz na hlavní poslání Komise, kdy v zasedání prohlásila: „... *spravedlnost vidíme v narovnání rozdílů důchodů mezi muži a ženami, ... lidé v náročných profesích by měli odcházet do důchodu dříve. Spravedlnost musí být i v příjmech, a to ve smyslu mezigeneračního srovnání. Spravedlnost musí být spravedlivé i vdovské a vdovecké důchody.*“ a prof. Danuše Nerudová ji doplnila: „... *je zcela zásadní demografický vývoj... Naděje dožití se u nás zvyšuje... Musíme také uvažovat o změnách, které nastanou v celkové struktuře ekonomiky a trhu práce s nástupem digitalizace a umělé inteligence...*“⁷⁹

Můžeme spatřit, že to, co bylo řečeno na zasedání Komise, je především snaha o dodržení, zakomponování bodů z druhého programového prohlášení vlády Andreje Babiše (viz kapitola 3.2.6.). Co si vlastně členové Komise měli tedy představit pod reformou českého důchodového systému? Na základě této otázky byl na prvním zasedání Komise rozdán dotazník, kdy každý člen měl zodpovědět 17 otázek připravené MPSV, jak by si vlastně každý z nich důchodovou reformu představoval, co by do ní zařadil.⁸⁰

5.1.2. Zázpis z 2. jednání a z 3. jednání (22. březen a 3. květen 2019)

Komise pro spravedlivé důchody svolala druhé zasedání 22. března 2019. Hlavním bodem bylo řešení odstranění nespravedlivě nízkých důchodů u žen. Rozdíl mezi muži a ženami ve výši starobního důchodu činil 2 400 Kč, kdy hlavním aspektem nerovnosti byla péče o dítě, která se nijak nezapočítávala.⁸¹

Na třetím zasedání byly představeny návrhy na řešení dané problematiky (rozdíly starobního důchodu mezi muži a ženami), které byly diskutovány:

- fiktivní vyměřovací základ na dobu péče o dítě,
- sdílení důchodových nároků partnerů,
- prodloužení vyloučené doby pro výpočet vyměřovacího základu,

---

⁷⁹ KAŠE, Miroslav. *Vybrané aspekty důchodové reformy v České republice*. Grada, 2021, 200 s. ISBN 978-80-271-3042-9, s. 53.

⁸⁰ KAŠE, Miroslav. *Vybrané aspekty důchodové reformy v České republice*. Grada, 2021, 200 s. ISBN 978-80-271-3042-9, s. 53.

⁸¹ *Komise pro spravedlivé důchody: 2. jednání* [online]. 2019 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: http://duchodovakomise.cz/wp-content/uploads/2019/07/Zapis_2_jednani_-_22._3._2019.pdf

- řešeny by byly i ženy matky, které již starobní důchod pobírají.⁸²

5.1.3. Zápis ze 4. jednání (24. květen 2019)

V dalším zasedání se projednával návrh a principy, které by umožnily dřívější odchod do starobního důchodu u náročných profesích v řádu let. Tyto profese bylo nejdříve potřeba definovat. Dalšími body v diskuzi byly III. důchodový pilíř a jeho efektivita a zvýšení vyplácených důchodů při dosažení 80 let věku, popř. po 25 letech od dosažení důchodového věku, pokud zbyde časový prostor.⁸³

5.1.4. Zápis z 5. jednání (28. červen 2019)

Pokračovalo se v diskuzi o změnách ve III. důchodovém pilíři a jeho případném zefektivnění a byly představeny tři aspekty, které by k tomu měli napomoci:

- založení státního penzijního fondu,
- změny a regulace poplatkové politiky a motivace k navyšování výnosů spoření klientů,
- vyšší motivace občanů ke spoření.⁸⁴

5.1.5. Zápis z 6. jednání (6. září 2019)

Základní tematikou, kterou se Komise zabývala v dalším jednání, byla problematika posílení důchodů pečujících osob (např. péče o děti – matky ženy). Dle ministryně J. Maláčové ženy, které se vrátí do práce po rodičovské dovolené, mají většinou o 40 procent nižší mzdu, oproti muži, který za tu dobu mohl budovat vlastní kariéru.⁸⁵ S tím byly předloženy dva návrhy:

- fiktivní vyměřovací základ,
- rozšíření vyloučených dob.

Komise i přesto, že oba návrhy doporučila ministryni práce a sociálních věcí v rámci hlasování, nenašla shodu.

⁸² Komise pro spravedlivé důchody: 3. jednání [online]. 2019 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: http://duchodovakomise.cz/wp-content/uploads/2019/07/Zapis_3._jednani_-_3._5._2019.pdf

⁸³ Komise pro spravedlivé důchody: 4. jednání [online]. 2019 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: http://duchodovakomise.cz/wp-content/uploads/2019/07/Zapis_4._jednani_-_24._5._2019.pdf

⁸⁴ Komise pro spravedlivé důchody: 5. jednání. *Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR* [online]. 2019 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/-/komise-pro-spravedlive-duchody-projednala-varianty-zrizeni-statniho-penzijniho-fondu-a-snizeni-poplatku-na-duchodovem-pripojisti>

⁸⁵ Komise pro spravedlivé důchody: 6. jednání. *Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR* [online]. 2019 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/511219/TZ_6.+komise+pro+spravedliv%C3%A9+d%C5%AFchody+%281%29.pdf/75c2ae9c-8099-75da-d584-320c5d66042f

Dalším tématem byly projednávány návrhy k opatření pro stávající důchodce:

- zvýšení důchodů fixní částkou zohledňující výchovu dětí,
- zvýšení důchodů diferencovat podle počtu vychovaných dětí,
- zvýšení důchodů u pečujících osob s výší důchodů přibližně do úrovně průměrného důchodů.

Všechny tři návrhy byly doporučeny ministryni, i přesto, že poslední návrh doporučilo 10 členů a 16 nedoporučilo. To bylo zdůvodněno tak, že konečné rozhodnutí o předložení koaliční radě rozhodne sama ministryně práce a sociálních věcí.⁸⁶

5.1.6. Zápis ze 7. jednání (11. říjen 2019)

V sedmém zasedání se Komise zabývala především problematikou příjmů a výdajů českého důchodového systému v budoucnosti v příštích desetiletích. Za cíl si Komise vytyčila navrhnout vícezdrojový systém, tedy vytvořit nultý pilíř, který by zabezpečoval podmíněné životní minimum s tím, že by v I. pilíři zůstala zásluhová složka, která by byla pokrytá sociálním pojištěním, a to by vedlo i ke zjednodušenému výpočtu důchodu a případnému zlepšení předvídatelnosti jeho výše.⁸⁷

5.1.7. Zápis z 8. jednání (15. listopad 2019)

Diskuze pokračovala v rámci rozdělení stávajícího systému na 0. pilíř a I. pilíř, které bylo projednáváno na minulém jednání. Otázky, kterými se na jednání zabývala Komise, byly:

- vytvoření 0. pilíře a nastavení výše základního důchodu a podmínek nároku,
- vytvoření nového I. pilíře a nastavení principů ohodnocení individuálních životních kariér v daném pilíři,
- zavedení individuálních virtuálních důchodových účtů, které by umožnily on-line informace o důchodových nárocích daného občana v daném okamžiku, a to i v momentě dosažení důchodového věku,

---

⁸⁶ *Komise pro spravedlivé důchody: 6. jednání* [online]. 2019 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: <http://duchodovakomise.cz/wp-content/uploads/2019/10/Z%C3%A1pis-6.-jedn%C3%A1n%C3%AD-6.-9.-2019.pdf>

⁸⁷ *Komise pro spravedlivé důchody: 7. jednání* [online]. 2019 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: <http://duchodovakomise.cz/wp-content/uploads/2019/11/Z%C3%A1pis-7.-jedn%C3%A1n%C3%AD-11.-10.-2019-1.pdf>

- dřívější odchod do důchodu pro pracovníky, kteří jsou zaměstnáni v náročných profesích bez snížení výše důchodu (chtěli tím napravit zrušení kategorizací profesí a s ní spojený věk odchodu do důchodu z devadesátých let).⁸⁸

5.1.8. Zázpis z 9. jednání (10. leden 2020)

Toto jednání Komise bylo významné z toho důvodu, jelikož ministryně práce a sociálních věcí Jana Maláčová s předsedkyní komise prof. Danuší Nerudovou představily základní principy důchodové reformy jako základní architekturu navrhovaného systému, kdy by měli být naplňovány principy srozumitelnosti, spravedlnosti, finanční udržitelnosti a varianty jsou technicky proveditelné, a tedy i odpovídají doporučení, které vytvořila Světová banka.

„Stávající první pilíř se rozdělí na tzv. nultý a první pilíř. Nultý pilíř (tzv. základní důchod) bude zajišťovat minimální částku, kterou dostane ve stejné výši každý senior, který získal potřebnou dobu pojištění a dosáhl důchodového věku.

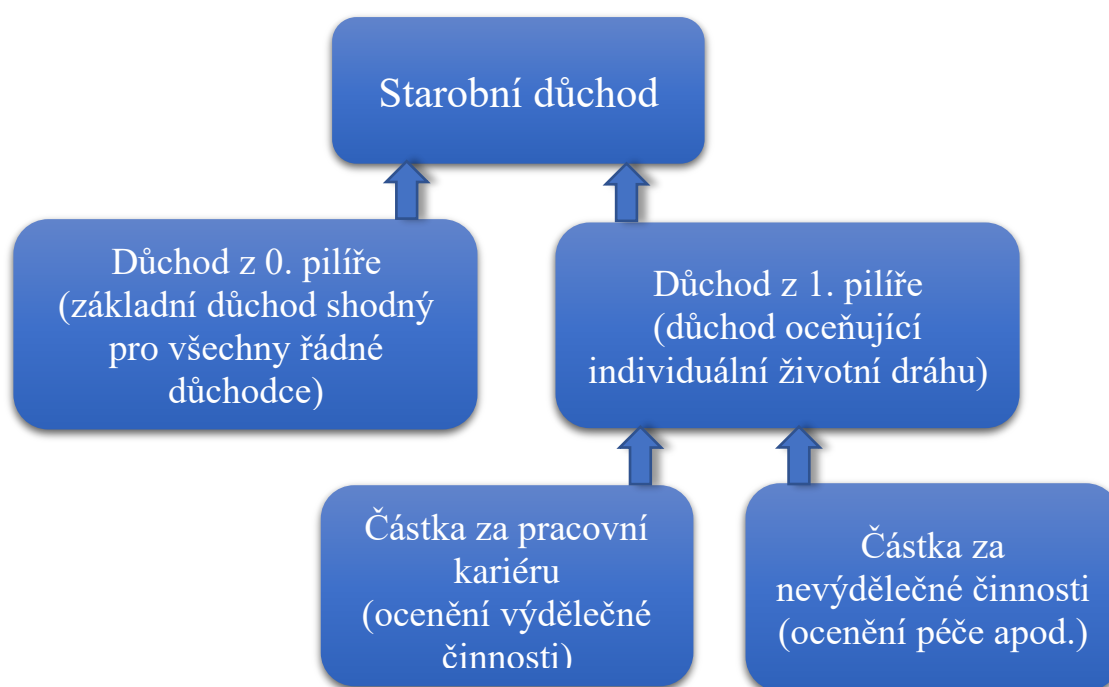
První pilíř bude pracovní kariéru oceňovat stejně jako doposud, ale systém se zjednoduší. Oceňovat bude zejména vyšší příjmy a stejně tak může oceňovat delší dobu strávenou v pracovním procesu.“⁸⁹

V prvním pilíři důchodového systému by se mělo jednat i o ocenění péče o děti, tedy jednalo by se o fixní bonus vyplacený za každé dítě (vyplaceni by byli i senioři, kteří už jsou v důchodu). Nultý pilíř by měl být financován z obecných daní a první pilíř ze sociálních odvodů.

⁸⁸ Komise pro spravedlivé důchody: 8. jednání. *Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR* [online]. 2019 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/511219/TZ+-+8.+KSD+15_11_2019_final_MH.pdf/0f90d030-4097-6e8d-61f5-7b18b26a5b27

⁸⁹ Komise pro spravedlivé důchody: 9. jednání. *Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR* [online]. 2020 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/1248138/10_01_2020+TZ+-+Ministryn%C4%9B+Mal%C3%A1%C4%8Dov%C3%A1+p%C5%99edstavila+t%C5%99i+varianty+d%C5%AFchodov%C3%A9+reformy.pdf/1a323655-200c-affb-3558-048fa1794c35

Obrázek č.1: Schéma nového fungování důchodového systému

Zdroj: https://www.mpsv.cz/documents/20142/1248138/10_01_2020+TZ+-+Ministryn%C4%9B+Mal%C3%A1%C4%8Dov%C3%A1+p%C5%99edstavila+t%C5%99i+varianty+d%C5%AFchodov%C3%A9+reformy.pdf/1a323655-200c-affb-3558-048fa1794c35

Na základě toho byly představeny tři varianty důchodové reformy rozlišené podle financování a také to, co by bylo pro to potřeba udělat:

- spravedlivá varianta – měla by omezit chudobu seniorů a zavést ocenění péče jako uznání zásluhy. Pokud by se zavedl tento nový důchodový systém, bylo by třeba začít pracovat na případných změnách daňového systému,
- technická varianta – měla by omezit chudobu seniorů pouze částečně a stejně tak i ocenění péče. Tato varianta je nevýhodná pro zaměstnance, kteří pracují kariérně delší dobu. U technické varianty by bylo potřeba do pěti let uskutečnit reformu daňového systému,
- úsporná varianta – měla by snižovat finanční náklady důchodového systému, ale na úkor snižování vyplacených důchodů bez toho, aniž by se změnil daňový systém.

Opětovně byl projednáván i návrh na dřívější odchod do důchodu u náročných profesí.⁹⁰

⁹⁰ Komise pro spravedlivé důchody: 9. jednání. *Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR* [online]. 2020 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/1248138/10_01_2020+TZ+-+Ministryn%C4%9B+Mal%C3%A1%C4%8Dov%C3%A1+p%C5%99edstavila+t%C5%99i+varianty+d%C5%AFchodov%C3%A9+reformy.pdf/1a323655-200c-affb-3558-048fa1794c35

5.1.9. Zápis z 10. jednání (28. únor 2020)

V dalším jednání Komise jednala o nastavení budoucích parametrů zvažované důchodové reformy, kdy si pro dané jednání zvolila rozpracovanou **technickou variantu**, která by měla naplnit cíle zajištění důstojného důchodu a posílení důchodů pečujících osob. Jednalo se o nastavení:

- nultého pilíře – nastavení základního důchodu,
- ocenění za dobu pojištění – nastavení bonusu za každý rok práce nad 41 odpracovaných let,
- bonusu za výchovu dětí – nastavení bonusu 500 Kč za každé dítě,
- ocenění za péči různou úrovní fiktivních vyměřovacích základů – odměny pro hlavní/ho pečující/ho.

Dále Komisi bylo zdůrazněno, že je třeba zásadní změny III. pilíře v rámci důchodové reformy z důvodu toho, „...aby se individuální úspory staly zdrojem pro pravidelné doplňkové příjmy ve stáří ke starobnímu důchod.“⁹¹

V rámci schůze zároveň zahájili práci na třech možných alternativách technické varianty s cílem vytvářet i rezervu do budoucna:

- nultý pilíř – 10 500 Kč měsíčně za dobu pojištění 41 let + bonuse 240 Kč měsíčně za každý rok pojištění nad 41 let,
- nultý pilíř – 9 440 Kč měsíčně za dobu pojištění 35 let + bonuse 170 Kč měsíčně za každý rok pojištění nad 35 let,
- nultý pilíř – 7 740 Kč měsíčně za dobu pojištění 25 let + bonuse 170 Kč měsíčně za každý rok pojištění nad 25 let.

Zatímco v původní technické variantě se do vyměřovacího základu započítávalo 100 % průměrné mzdy bez bonusů za výchovu potomků, tak v novém návrhu se uvažovalo se započtením ve výši 100 % a s bonusem 500 Kč za výchovu dítěte nebo se započtením ve výši 80 % bez bonusu za vychované dítě.⁹²

---

⁹¹ Komise pro spravedlivé důchody: 10. jednání - technické varianty. *Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR* [online]. 2020 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/1248138/28_02_2020+-+TZ_KSP_technicka_varianta_alternativy.pdf/599bf0c4-dfdc-1297-8f30-c8b39d2a4e30

⁹² KAŠE, Miroslav. *Vybrané aspekty důchodové reformy v České republice*. Grada, 2021, 200 s. ISBN 978-80-271-3042-9, s. 58.

5.1.10. Zápis z 11. jednání (3. červenec 2020)

Po delší pauze z důvodu pandemie COVID-19 se Komise pro spravedlivé důchody sešla na začátku července, kdy diskuzí se staly hlavně úpravy podmínky potřebné doby pojištění. Ještě před samotnou diskuzí nad tímto tématem byl vznesen dotaz, zda deficit státního rozpočtu, který byl nastaven na 500 mld. Kč, bude stačit a případně se připravit reagovat na vývoj schodku v dalších letech. Tedy hlavní otázkou byl způsob financování důchodů v nejbližších letech. Zároveň bylo upozorněno na Organizaci pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (dále jen „OECD“), která, dle profesora Vostatka, předkládala špatná data, a nedalo se tedy díky těmto datům stanovit, jaká je vlastně potřebná doba pojištění v jiných zemích.⁹³

Po různých názorech na tyto připomínky se Komise dobrala k důchodové reformě a k jejímu dalšímu vývoji. Opět byly zdůrazněny cíle důchodové reformy, a to udržitelnost, srozumitelnost a spravedlnost. Diskuze se poté začala ubírat potřebnou dobou pojištění a byly vytvořeny jakési čtyři varianty k diskuzi, kdy u dvou z nich by se snížila potřebná doba pojištění bez dalších změn, a u zbylých dvou se potřebná doba pojištění sníží a zároveň by byly provázány s výší základního důchodu z 0. pilíře.⁹⁴

V poslední řadě byla vznesena připomínka p. Potůčkem, členem již dvou komisí, které se zabývaly důchody, ale komise vždy začaly a skončily v jednom a tom samém volebním období, proto navrhl, aby jedno volební období bylo přesaženo a činnost komise nebyla ukončena po dalším volebním období.⁹⁵ Zde musím souhlasit s panem Potůčkem, jelikož v závislosti na demografickém či ekonomickém vývoji si myslím, že dopracovat plnohodnotnou důchodovou reformu v jednom volebním období (v období 4 let přibližně) tak, aby byl důchodový systém finančně udržitelný a zároveň spravedlivý a srozumitelný není možné, proto je otázka, zda tedy komise nebude zrušena po dalším volebním období (8. a 9. října 2021 parlamentní volby) či členové nebudou nahrazeni jinými členy.

---

⁹³ *Komise pro spravedlivé důchody: 11. jednání* [online]. 2020 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: <http://duchodovakomise.cz/wp-content/uploads/2020/08/Z%C3%A1pis-z-11.-jedn%C3%A1n%C3%AD-3.-7.-2020.pdf>

⁹⁴ Komise pro spravedlivé důchody: 11. jednání. *Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR* [online]. 2020 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/1248138/TZ_duchodova_komise+3_7_2020.pdf/d8f43e2e-c85b-0c1e-ac8c-c69a82e783b7

⁹⁵ *Komise pro spravedlivé důchody: 11. jednání* [online]. 2020 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: <http://duchodovakomise.cz/wp-content/uploads/2020/08/Z%C3%A1pis-z-11.-jedn%C3%A1n%C3%AD-3.-7.-2020.pdf>, s. 5.

5.1.11. Zápis z 12. jednání (27. listopadu 2020)

Poslední jednání Komise pro spravedlivé důchody je zaznamenáno z 27. listopadu 2020. Přítomni jednání nebyli pouze členové jednání, ale i přihlášení účastníci skrze telemost do Paříže, kde byli připojeni i někteří autoři Zprávy OECD. Na jednání se řešila převážně Zpráva OECD, ve které se vyjadřovali členové OECD ohledně budoucnosti důchodů v ČR. Jana Maláčová na základě tohoto setkání prohlásila: „Komise se už v minulosti shodla na principech důchodové reformy a dnes jsme si všichni potvrdili, že jdeme správným směrem. Jsem ráda, že na odborné úrovni se s našimi plány ztotožňuje také OECD. Dokázali jsme rozšířit účetní pohled hledání příjmů o otázky spravedlnosti v důchodech a jejich důstojné výše. Důchod je totiž často jediným příjmem domácnosti. Proto se nemůžeme dívat jen na to, kolik nás budou důchody stát a přitom neřešit, zda se z nich dá vůbec vyžít,“⁹⁶

Zpráva OECD podrobně analyzuje český důchodový systém a na základě toho doporučuje další postupy v oblasti důchodů, které vycházejí z mezinárodních zkušeností a tato analýza je stručně obsažena v následující tabulce (Tabulka č.2):

---

⁹⁶ Komise pro spravedlivé důchody: 12. jednání. *Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR* [online]. 2020 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/1248138/27_11_TZ_Komise+_pro_spravedlive_duchody.pdf/44782b5b-aedc-783c-bed5-3fa28e8b8654

Zjednodušit výpočet důchodů	
OECD	Důchodová reforma MPSV
Zjednodušit důchody tak, aby lidé věděli, jaký budou mít důchod.	Zjednodušuje a zavádí individuální důchodová konta, díky kterým budou mít lidé pravidelné informace o výši důchodu v budoucnu.
Zpřístupnit důchody	
OECD	Důchodová reforma MPSV
Důchod by měl dostat každý, kdo odpracoval jakoukoliv dobu.	Navrhujeme spravedlivě snížit povinnou dobu pojištění (35 let). Nechceme ale podporovat ty, kteří se vůbec nesnaží.
Zajistit dodatečné příjmy důchodového systému	
OECD	Důchodová reforma MPSV
Doplnit příjmy z pojistného daňovými příjmy.	Státní rozpočet by měl přispívat do důchodového systému stejně, jako se podílí u financování zdravotního. V gesci Ministerstva financí.
Zlepšit finanční udržitelnost důchodového systému	
OECD	Důchodová reforma MPSV
Od roku 2030 zvyšovat důchodový věk za hranici 65 let.	Na návrh ministryně práce vláda zamítla zvyšování věku odchodu do důchodu. Ministryně Maláčová růst důchodového věku odmítá. Resort ale pravidelně každých 5 let vyhodnocuje situaci.
Zefektivnit spoření na důchod	
OECD	Důchodová reforma MPSV
Zvýšit výkonnost soukromého penzijního připojištění.	Zvýšením informovanosti ohledně budoucího důchodu MPSV usnadní lidem rozhodování o tom, kolik by si měli spořit na důchod. V gesci Ministerstva financí.

Tabulka č.2: Porovnání mezi doporučeními OECD a návrhy důchodové reformy MPSV

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR [online]. 2020 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/1248138/27_11_TZ_Komise+_pro_spravedlive_duchody.pdf/44782b5b-aedc-783c-bed5-3fa28e8b8654

Na závěr tohoto porovnání bylo ujišťováno, že reformy zvýší důchody i pečujícím osobám nebo umožní dřívější odchod do důchodu těm, kteří jsou zaměstnaní v náročných profesích, aniž by jim byla penze snížena, a že se nebude důchod snižovat ani na úkor daných změn. Dle tiskové zprávy mělo MPSV představit verzi důchodové reformy i v rámci legislativy do konce roku 2020.⁹⁷

5.2. Představení důchodové reformy

Po několika jednáních v prosinci 2020 předložilo MPSV důchodovou reformu do meziresortního připomínkového řízení, kde byl kladen důraz na tři hlavní cíle, a to spravedlivé, srozumitelné a udržitelné důchody. Dle harmonogramu by se I. fáze měla začít řešit od ledna 2023, do které patří:

- **výchovné za péči o děti**, na které by měli nárok budoucí, ale i současní důchodci, s tím, že maximální počet dětí by měl být zastropován na tři. Výchovné by dle reformy měly získat ženy matky nebo hlavní pečující za každé vychované dítě ve výši 500 Kč,
- **důchodový věk pro náročné profese**, kdy za každých odpracovaných deset let by daný pracující mohl odejít do důchodu o jeden rok dříve než ostatní důchodové skupiny. Do náročných profesí byla zařazena 3. a 4. kategorizace práce, kam patří například horníci, svářeči, brusíči, všeobecné sestry se specializací atd.,
- **základní důchod potřebné doby pojištění** – z 0. pilíře by byl základní důchod 10 000 Kč měsíčně pro každého důchodce, který odpracoval alespoň 25 let,
- **zkrácení potřebné doby pojištění** – plný starobní důchod pro každého, kdo dosáhl 25 let pojištění místo současných 35 let,
- **zavedení vícezdrojového systému financování** – u všech důchodů oddělení části nezávislé na předchozích příjmech umožní vyčíslit nutné příjmy z obecných daní,
- **nižší daně pro pracující důchodce**, které by byly z příjmu nad rámec bonusu pro pracující důchodce k důchodu. Tento bod by se dopracoval ve spolupráci s ministerstvem financí (dále jen „MF“),

---

⁹⁷ Komise pro spravedlivé důchody: 12. jednání. *Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR* [online]. 2020 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/1248138/27_11_TZ_Komise+_pro_spravedlive_duchody.pdf/44782b5b-aedc-783c-bed5-3fa28e8b8654

- **důchodová kalkulačka pro každého občana** – měla by ukázat, co ještě je třeba splnit k odchodu do důchodu a s případně jak velkým důchodem můžeme počítat.⁹⁸

V této tabulce můžeme vidět příklady, jaké by měla mít reforma dopady na konkrétní seniory, a to kolik Kč měsíčně a jaký důchodový věk by měl daný senior před a po reformě:

Důchody pečujících o dítě			
Kdo	Počet vychovaných dětí	Před reformou	Po reformě
seniorka, bývalá kuchařka, 5 let v důchodu	3 děti	12 512	14 012
58letá poštovní doručovatelka, vydělává 18 000 Kč měsíčně	2 děti	13 824	14 824
50letá ambulantní sestra, vydělává 28 000 Kč měsíčně	1 dítě	18 072	18 572
Důchodový věk osob z náročných profesí			
Kdo	Počet let v náročné profesi	Před reformou	Po reformě
60letý slévač	10 let	64 let a 1 měsíc	63 let a 1 měsíc
50letý hasič	20 let	65 let	63 let
50letý horník v povrchových dolech	30 let	65 let	62 let
Seniři s nízkým důchodem			
Kdo		Před reformou	Po reformě
důchodkyně, bývalá prodavačka, z důvodu nemoci dlouhodobě nezaměstnaná		8 512	10 000
59letý skladník, v 51 letech ztratil práci a nedaří se mu novou nalézt		9 124	10 000
důchodce, bývalý zedník, kvůli následkům pracovního úrazu těžko hledal práci		8 815	10 000

Tabulka č.3: Dopady reformy na konkrétní seniory

Zdroj: <https://www.mpsv.cz/web/cz/-/mpsv-predstavilo-spravedlivou-duchodovou-reformu>

⁹⁸ Představení spravedlivé důchodové reformy. *Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR* [online]. 2020 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/-/mpsv-predstavilo-spravedlivou-duchodovou-reformu>

Podle MPSV by roční náklady pro ČR v rámci finanční udržitelnosti reformy při zavedení 0. a I. pilíře, výchovného a náročné profese byly v rámci dlouhodobého vývoje od roku 2022 až 2026 celkem 1,2 mld. Kč.

Konkrétní harmonogram realizace reformy představilo MPSV následovně:

- **Příprava**
  - prosinec 2020 – zahájení meziresortního připomínkového řízení,
  - únor 2021 – předložení do vlády,
  - rok 2021 – legislativní proces.
- **I. fáze reformy**
  - leden 2022 – základní důchod pro každého důchodce (0. pilíř), zkrácení potřebné doby pojištění na 25 let, nižší daně pro pracující důchodce ve spolupráci s MF, zavedení vícezdrojového systému financování (0. a I. pilíř),
  - leden 2023 – výchovné za péči o děti (I. pilíř),
  - leden 2024 – důchodový věk pro náročné profese jeho snížení.
- **II. fáze reformy**
  - leden 2025 – dokončení systému ocenění nevýdělečných dob, daňová reformy (zajištění dostatečných příjmů důchodového účtu), změny výpočtu ostatních důchodů (invalidních a pozůstalostních), zkrácení doby penalizace u předčasných důchodů, zefektivnění III. pilíře.⁹⁹

Důchodová reforma měla být dle harmonogramu předložena v únoru 2021 vládě, ale ta dle tiskového oddělení MPSV byla předložena až v květnu 2021¹⁰⁰, kdy byla upravena takto (aktualizováno 24. srpna 2021):

- **I. fáze reformy**
  - leden 2023 – základní důchod pro každého důchodce (0. pilíř), zkrácení potřebné doby pojištění na 25 let, nižší daně pro pracující důchodce ve spolupráci s MF, zavedení vícezdrojového systému financování (0. a I. pilíř),

---

⁹⁹ Představení spravedlivé důchodové reformy. *Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR* [online]. 2020 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/-/mpsv-predstavilo-spravedlivou-duchodovou-reformu>

¹⁰⁰ Spravedlivá důchodová reforma mířící na vládu. *Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR* [online]. 2020 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/-/duchodova-reforma-miri-na-vladu>

- leden 2024 – výchovné za péči o děti (I. pilíř) a přehlednější důchodová kalkulačka pro každého občana, která by umožňovala výpočet i před důchodovým věkem,
  - leden 2025 – snížení důchodového věku pro náročné profese.
- **II. fáze reformy**
    - leden 2025 – dokončení systému ocenění nevýdělečných dob, daňová reforma (zajištění dostatečných příjmů důchodového účtu), změny výpočtu ostatních důchodů (invalidních a pozůstalostních), zkrácení doby penalizace u předčasných důchodů, zefektivnění III. pilíře.¹⁰¹

Většina bodů reformy a její realizace byla posunuta o rok později a zároveň byla přidána **kalkulačka pro každého občana**, která v původním představení v daných fázích chyběla, a nebylo tedy jasné, kdy by se mělo pracovat na daném bodě. Není zřejmé, zda posunutí termínu realizace daných bodů a to, že se důchodová reforma nedostala ani do legislativního procesu do Poslanecké sněmovny, bylo zapříčiněno pandemií Covid-19 nebo zda bylo potřeba určité body reformy více propracovat, aby byly realizovatelné. Není ani zřejmé, jak bude nová jmenovaná vláda pokračovat, zda naváže na plán bývalé ministryně Maláčové či má plán vlastní, ale v každém případě chce dovést důchodovou reformu ke zdárnému konci.

5.3. Programové prohlášení vlády Petra Fialy

Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v říjnu 2021 vyhrála koalice SPOLU složená ze stran ODS, TOP 09 a KDU-ČSL, která tak porazila předešlého vítěze voleb, samostatnou stranu ANO vedenou Andrejem Babišem. Tím měla strana SPOLU zajištěno 71 mandátů, zatímco ANO 72, tedy bylo třeba vytvořit koalici s další stranou tak, aby alespoň jedna ze stran měla v Poslanecké sněmovně většinu, tzn. 101 mandátů/hlasů. Tuto většinu vytvořila na základě koaliční smlouvy strana SPOLU se stranou Piráti+Stan, která měla zajištěno 37 mandátů a dohromady tak měli tvořit 108 mandátů/hlasů. Na základě této koaliční smlouvy byl jmenován premiérem Petr Fiala, který následně navrhnul jednotlivé kandidáty na post ministrů. Po sestavení vlády bylo během dalších týdnů představeno programové

---

¹⁰¹ Spravedlivá důchodová reforma: Aktualizováno. *Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR* [online]. 2020 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/spravedлива-duchodova-reforma>

prohlášení, kde i vláda Petra Fialy, stejně jako předchozí vlády, řadí mezi priority penzijní reformu.

Podle Programového prohlášení bychom se měli dočkat předložení důchodové reformy do roku 2023. Skládat by se měla ze dvou složek hlavních a třetí dobrovolné. Základní složka by měla pomoci především důstojnému životu ve stáří. Dále zásluhovou složku by měly určit odvody a počet vychovaných dětí a dobrovolná složka by měla dostat podobu státního nebo veřejnoprávního fondu. Mezi další sliby vláda řadí přilepšení k výši starobního důchodu, pokud daná osoba bude pracovat i po dosažení důchodového věku, také zkrácení doby potřebné pro dosažení nároku na důchod, zvýšení vdovského a vdoveckého důchodu či vrácení náhradní doby studia. Ohlášenou novinkou je i společný vyměřovací základ manželů, aby rozvedené ženy s vícero dětmi nebyly ohroženy, kvůli nízkému důchodu, chudobou.¹⁰²

Jelikož nová vláda úřaduje teprve pár měsíců, není možné vyvozovat nějaké závěry z jejich jednání. Stejně jako vlády předešlé má vláda Petra Fialy jasnou vizi, kterou je dlouhodobá funkčnost penzijního systému v ČR. Zároveň je otázkou, zda všechny tyto sliby za 4 roky svého vládnutí jsou schopni opravdu splnit. Velký otazník stojí nad příjmovou částí, konkrétně nad tím, kde vláda vezme dostatek finančních prostředků na tuto náročnou změnu.

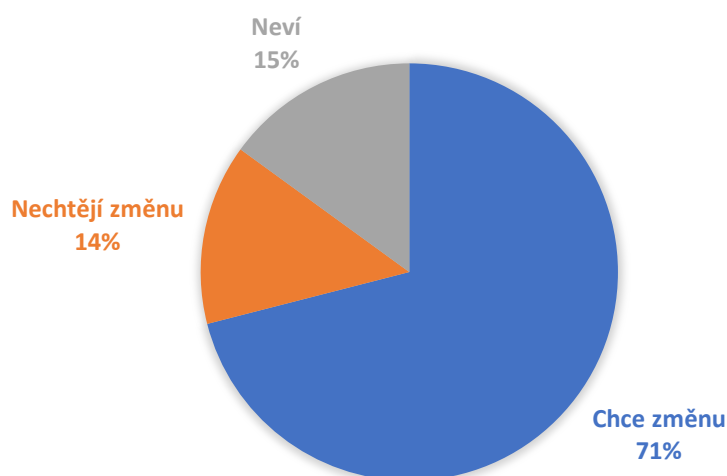
---

¹⁰² *Programové prohlášení vlády Petra Fialy* [online]. [cit. 2022-02-22]. Dostupné z: <https://g.denik.cz/1/e2/programove-prohlaseni-vlady-petra-fialy.pdf>, s.14

6. Průzkum: Názory na důchodový systém v ČR

Na důchodový systém v ČR je třeba nahlédnout i z pohledu občanů a jejich spokojenosti s naším systémem. Podle posledního výzkumu, který byl iniciován v roce 2019 Centrem pro výzkum veřejného mínění¹⁰³, velká většina občanů, tedy až sedmdesát jedna procent, souhlasila s názorem, že stávající důchodový systém je třeba změnit, zatímco patnáct procent občanů je spokojeno se stávajícím důchodovým systémem v ČR a zbylých čtrnáct procent se nedokázalo rozhodnout (viz graf č.1).

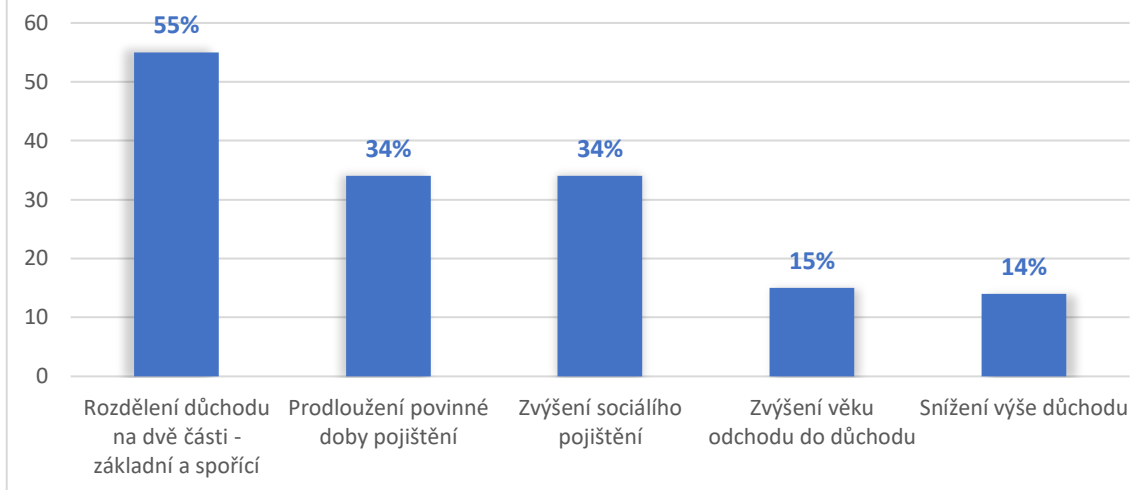
GRAF Č.1 - SPOKOJENOST OBČANŮ S DŮCHODOVÝM SYSTÉMEM V ČR

Přibližně stejné procento občanů tuto změnu vítá už od roku 2008, kdy se hodnoty pohybovaly okolo sedmdesáti procent. Jedinými roky, kdy podpora potřebné změny byla slabší, a volilo přibližně tak pro ni šedesát procent, byl rok 2011 a 2012.

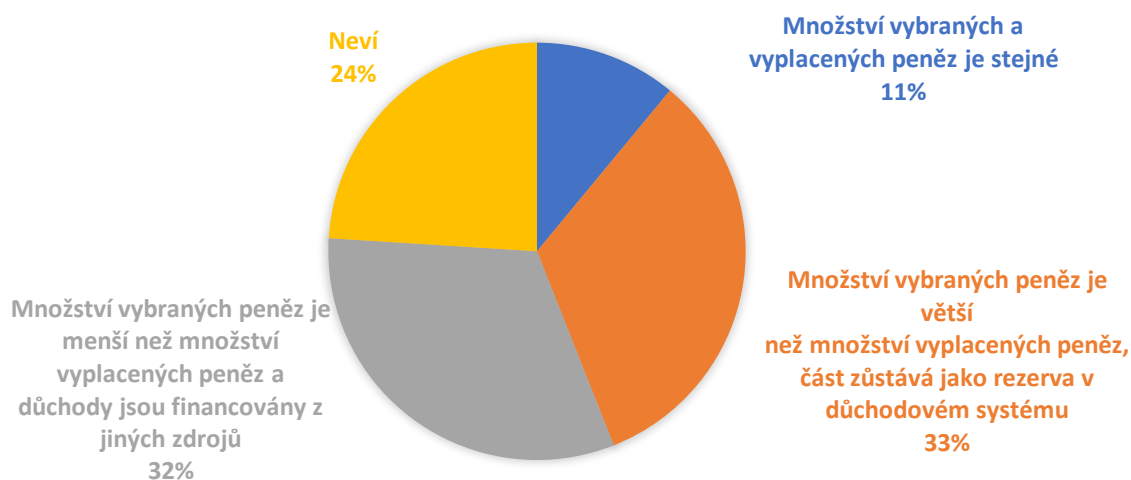
¹⁰³ Výzkum - Názory české veřejnosti na stav důchodového systému ČR – prosinec 2019 [online]. [cit. 2022-02-22]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a5110/f9/es200129.pdf

GRAF Č.2 - PODPORA JEDNOTLIVÝCH OPATŘENÍ ZE STRANY OBČANŮ

V rámci výzkumu by měla největší podporu varianta rozdělení důchodu na dvě části, a to až padesát pět procent z tázaných respondentů (viz graf č. 2). Mezi méně podporované varianty patří prodloužení povinné doby pojištění a zvýšení sociálního pojištění, případně daní, pro udržení výše důchodu, kdy obě tyto varianty by byly podporované třiceti čtyřmi procenty ze všech respondentů. Mezi nejméně podporované varianty se řadí varianta zvýšení věku odchodu do důchodu, kdy podpora byla pouze patnáct procent a poslední variantou podporovanou pouze čtrnácti procenty, bylo snižování výše důchodů, aby se nemusely zvyšovat odvody či daně.

GRAF Č.3 - POVĚDOMÍ O VELIKOSTI PŘÍJMŮ DŮCHODOVÉHO SYSTÉMU V POMĚRU K VÝDAJŮM

Důležité je také především to, jaké mají respondenti povědomí o velikosti příjmů důchodového systému v poměru k výdajům, jelikož i od toho se může odvíjet myšlení respondenta v tom, jaké opatření by podpořil či ne. Samozřejmě v rámci podporování a navrhování opatření respondenty, by bylo asi třeba vést obsahově náročnější rozhovory. Povědomí respondentů dle výzkumu je tedy následující: jedenáct procent zastává názor, že množství vybraných a vyplacených peněz je stejné, třicet tři procent považuje množství vybraných peněz za větší než množství vyplacených peněz, kdy část zůstává jako rezerva v důchodovém systému a pouze o procento méně, tedy třicet dva procent zastává názor, že množství vybraných peněz je menší než množství vyplacených peněz a důchody jsou financovány z jiných zdrojů. Také je důležité poukázat na to, že až dvacet čtyři procent volilo odpověď „nevím“, což je téměř čtvrtina respondentů.

Můžeme spatřit, že povědomí o velikosti příjmů důchodového systému v poměru k výdajům není ani jednou z možností zvolena většinově. Jedna třetina zastává názor, že množství přijatých peněz je přebytek, zatímco zhruba druhá třetina zastává názor, že množství vybraných peněz je málo a důchody jsou tedy financovány i z jiných zdrojů. Je tedy dost pravděpodobné, že možná čísla či prezentace důchodového systému nejsou dostatečné, a proto není ani jedna možnost většinová a vzniká spíše jakýsi rozpor toho, zda je opravdu přijímán přebytek či nedostatek peněz.

6.1. Rozhovor na téma důchodového systému v ČR

Na základě tématu diplomové práce jsem vytvořil několik otázek, které se týkají důchodového systému v ČR a její případné reformy, na které mi následně odpovídali dva respondenti, kterým jsem zaručil anonymitu. Označil jsem je fiktivními jmény Petr a Tereza. Petr zastává v sociální sféře vyšší pozici a Tereza zastává pozici pracovnice důchodového oddělení správy sociálního zabezpečení a je v přímém kontaktu s klienty, kteří potřebují vyřídit důchodové záležitosti. Jedná se o strukturovaný rozhovor, tedy respondenti odpovídali přímo na dané otázky. Z hlediska přehlednosti a porovnání odpovědí je dále v mé práci vytvořena tabulka.

Je důležité zmínit, že rozhovory probíhaly na **konci listopadu**, kdy ještě nebyla ustanovena nová vláda Petra Fialy a nebylo tedy vytvořeno ani programové prohlášení nové vlády a v rámci důchodové reformy nebyly provedeny žádné kroky. Odpovědi na otázky jsou tedy směřovány na důchodovou reformu, kdy návrh byl vytvořen ještě pod vedením, nyní ex-ministryně Jany Maláčové.

Jak můžeme následně spatřit celkově z rozhovoru, tak i když Petr pracuje na vyšší pozici v sociální sféře, tedy měl by mít blízko k důchodovému systému a k případným návrhům na důchodové reformy, neznamená to, že zná odpověď na vše, zatímco Tereza, která je přímo zaměstnancem správy sociálního zabezpečení a musí pracovat s mnoha právními předpisy, které se týkají důchodové agendy, zodpověděla většinu dotazů obsáhleji než Petr.

U první otázky z vedeného rozhovoru (viz níže) se Petr s Terezou nepřímou shodli, tedy jak odpovídal Petr, jedná se o „...*politický kompromis*.“ a přiklonili se tak oba k tomu, že si myslí, že připravovaná reforma důchodového systému není spravedlivá a efektivní. V dalších odpovědích byl Petr opatrnější a volil tedy slova obezřetněji než Tereza, která například tvrdí, že není spravedlivé ani efektivní, ale spíše diskriminační to, že byla zrušena hodnocená doba studia jako náhradní doba pojištění pro nárok na starobní důchod. Dle Petra se spíše zvolilo menší zlo před větším, tedy pokud k takovému opatření mělo dojít, tak nejspíše z dobrého důvodu. Ve čtvrté otázce se opět Petr s Terezou shodují, a to na snížení hranice odpracovaných let pro nárok na důchod, kdy Tereza by ještě tuto skutečnost doplnila o kombinaci s rovným důchodem pro každého občana, který splní podmínku určené doby pojištění.

Odpovědi na otázku, zda je správné, aby byla částka za výchovu dítěte zakomponována do částky důchodu u žen, které mají dítě i přesto, že jim je péče o dítě hodnocena jak do doby pojištění, tak i pro vznik dřívějšího nároku na důchod, než je tomu u mužů či bezdětných žen a zda bude nějaký způsob kompenzování bezdětných žen, Petr odůvodnil, že se „...jedná spíše o kompenzaci „ušlých příjmů“, které ženy v průběhu pracovní aktivity povětšinou nedoženou.“. Tereza si myslí, že to správné není, ale neví, jakým způsobem by mohli kompenzovat nejen bezdětné ženy, ale i muže, kteří mají nízké výděly pro výpočet důchodu. Na to navazuje i otázka prokazování výchovného, kdo o dítě pečoval ve větší míře, průkaznost toho, že o dítě žena opravdu pečovala tak, aby si zasloužila být za toto odměněna atd. Zde odpovídala pouze Tereza, která dává i přímo příklad z praxe, a tedy poukazuje na daný problém, zatímco Petr k danému problému nemá podrobnější informace. Zároveň tak i navazuje problematika sankcí, které nejsou nijak definovány. Podle Terezy by osoby měly být sankcionovány, jelikož dle nepravdivých údajů pobírají dané osoby finanční částku, kdy výše částky je ovlivněna tím, od kdy je přiznaná informace o výchově dítěte a dochází tak k neoprávněnému obohacení na úkor státu a daňových poplatníků.

Zda mají respondenti dojem, že systém posuzování invalidity je správný, se Petr a Tereza opět nepřímě shodli. Petr pochybuje o fungování posudkových komisí, a to z důvodů snahy komise být přísný a ušetřit tak finanční prostředky. Tereza je přesvědčená, že si osoba, která si zapříčiní špatný zdravotní stav sama svým jednáním (např. užívání návykových látek), zaslouží druhou šanci, ale jen takovou, že invalidita by měla být přiznána na určitou dobu s tím, že prokáže zlepšení stavu a snahu o toto zlepšení a posudkový lékař by poté rozhodl, zda důchodovou dávku ponechá. Souhlasím s Terezy návrhem, protože nikdy nevíme, kam nás či naše blízké život zavede a v jaké situaci se kdy ocitneme.

Dalšími zajímavými odpověďmi jsou názory na míru solidarity v důchodovém systému, kdy Petr zastává to, že vysoká solidarita důchodového systému je výhodou a odpovědnost sami za sebe mají lidé na trhu práce. Zároveň také větší solidarita dle Petra je díky hodně vzdělávajícím se občanům, kteří se mohou na stáří lépe zabezpečit už v průběhu života. Na to má Tereza jiný názor a myslí si, že by spíše bylo pro stát efektivnější, kdyby občané byli vedeni k vlastní odpovědnosti za sebe samotné. Jako příklad z praxe uvedla čerpání sociálních dávek již několikátou generací určitých rodin, kdy by osoba měla alespoň vykazat určitý počet odpracovaných hodin či vypomáhat ve státních zařízeních atd., jako další příklad Tereza uvedla problematiku přiznávání invalidních důchodů z důvodu mentálních retardací, kdy určitá

skupina osob si navzájem mezi sebou předávají informace, jak se mají chovat u lékařů či u posudkových komisí, aby jim byl důchod na tuto diagnózu přiznaný.

V rámci rozhovoru jsem se respondentů zeptal, zda vidí nějaký vzor fungujícího důchodového systému v jiném státě, odkud by se mohlo čerpat. Petr vidí dobře fungující důchodový systém na Islandu nebo v Dánsku. Tereza přímo jiný stát nevedla, ale povědomí o fungujícím rovném důchodu a čerpání částky z individuálního účtu pojištěnce má. Myslím si, že i fungující důchodový systém má Německo, kdy to potvrzují sami němečtí občané, a i případně čeští občané pracující v Německu.

Poslední dotaz byl položen ohledně vlastního názoru na změny, které by měly být zakomponované do důchodové reformy v ČR. Petr byl pro posílení vícezdrojových financí. Tereza byla pro zrušení zápočtu náhradních dob pojištění pro přiznávání starobních důchodů, snížení minimální potřebné doby pojištění a zavedení rovného důchodu pro osoby splňující minimální počet odpracovaných let.

1. Myslíte si, že připravovaná reforma důchodového systému je spravedlivá a efektivní?

Petr	Tereza
Je koncipována jako politický kompromis. Z mého pohledu nedostatečně reflektuje potřebu diferencovaných daňových příjmů.	Není.

2. Z jakého důvodu jste zvolil/a danou odpověď?

Petr	Tereza
Bez odpovědi	Např. uznání částky výchovného do důchodu je diskriminační pro osoby, které děti nemají, neboť doba mateřské či rodičovské dovolené je těmto osobám hodnocena jako náhradní a vyloučená doba do důchodu, tudíž výpočet důchodu není poškozen ve srovnání s těmi, kteří byli výdělečně činní, a to z důvodu, že roky péče o dítě, které se hodnotí do

	důchodu, tj. doba péče od narození do 4 let věku dítěte jsou většinou staré roky, kdy lidem výdělečně činným v těchto letech se do starobního důchodu hodnotí pouze doba pojištění, nikoliv výdělky.
--	--

3. Myslíte si, že je spravedlivé a efektivní, že není od 1.1.2010 hodnocena doba studia jako náhradní doba pojištění pro nárok na starobní důchod a z jakého důvodu?

Petr	Tereza
Abstraktní pojmy typu „spravedlnost“ mohou mít různé výklady, takového hodnocení se zdráhám. Pokud dochází, k takovým změnám, uvažuje se, které opatření způsobí nejmenší politický otřes.	Není to spravedlivé, je to přímo diskriminační, neboť u dětí, které se připravují na své budoucí povolání studiem je předpoklad, že z nich budou další daňový poplatníci, neboť toto studium poté chtějí využít při hledání zaměstnání, ale celá doba studia není důchodově pojištěna oproti osobám, které jsou na mateřské dovolené či v evidenci úřadu práce ihned např. po ukončení základního vzdělání či nedokončeného studia střední školy nebo učebního oboru je tato doba hodnocena, sice v určitém omezení, ale je hodnocena, jako náhradní doba pojištění.

4. Myslíte si, že by nebylo efektivnější, spravedlivější a jednodušší, kdyby podmínky vzniku nároku na starobní důchod byly postaveny na čistě odpracované době?

Petr	Tereza
Rozhodně by mělo dojít ke snížení hranice odpracovaných let pro nárok na důchod.	Efektivnější by to bylo, ale musela by být taková reforma pečlivě propracována, např. by muselo určitě dojít ke snížení minimálního počtu potřebné doby pojištění např. v kombinaci s rovným důchodem pro

	každého občana, který splní podmínku doby pojištění plus v kombinaci s navýšením částky rovného důchodu o částku zásluhovou, tedy o částku vypočítanou za roky, které by byly nad rámec minimálního počtu potřebných let.
--	---

5. Je dle Vás správné, aby byla zakomponována do částky důchodu částka za výchovu dítěte, tzv. výchovné, přestože je doba péče o dítě ženě hodnocena jak do doby pojištění, tak pro vznik dřívějšího nároku na důchod, než je tomu u mužů a bezdětných žen? Jakým způsobem budou kompenzovány bezdětné ženy?

Petr	Tereza
V tomto ohledu se jedná spíše o kompenzaci „ušlých příjmů“, které ženy v průběhu pracovní aktivity povětšinou nedoženou.	Není to správné a nevím, jakým způsobem by mohli kompenzovat nejen bezdětné ženy, ale např. i muže, kteří mají nízké výdělky pro výpočet důchodu. Není pravda, že by výše důchodu byla negativně ovlivněna z důvodu výchovy dítěte, kdy nemohla mít příjem započítatelný do důchodu, neboť doba, kdy byla žena s dítětem na rodičovské dovolené je hodnocena ve výpočtu důchodu jako náhradní doba pojištění a zároveň i jako vyloučená doba pojištění a výpočet důchodu není nijak znevýhodněn. Také se většinou jedná o roky, které již ani s výdělkem do výpočtu starobního důchodu nehodnotíme (výdělek se hodnotí až od r. 1986). Dalším důvodem, proč nesouhlasím s výchovným je, že občanský zákoník udává vzájemnou povinnost rodičů a dětí vůči sobě navzájem.

6. Je podle Vás dostatečně ošetřeno prokazování nároku na výchovné, tj. kdo o dítě pečoval ve větší míře? Např. v případě střídavé péče u rodičů nebo v případě, že dítě bylo matce odebráno z důvodu nedostatečné péče s tím, že osoba, které bylo svěřeno dítě, nepečuje o něj delší dobu než matka, která o něj pečovala, i když špatně?

Petr	Tereza
Bohužel neznám podrobnosti tohoto nastavení.	<p>Problematika sporných, nejednoznačných případů není dostatečně ošetřena a vzhledem k tomu, že přibývá případů střídavé péče po rozvodu a případů, kdy je dítě svěřeno do péče babičky pro zanedbání výchovy a výživy biologickými rodiči, není tento přístup správný. Děti jsou mnohdy u prarodičů v péči několik let pouze na základě dohody s rodiči či oddělením sociálně právní ochrany dítěte, než mají dítě soudně svěřené do péče, ale výchovné by bylo poté přiznáno matce, která výchovu zanedbávala jen proto, že papírově vykáže delší péči o dítě než osoba, která má dítě soudně svěřené, neboť péči o dítě lze dle zákona započítávat až ode dne nabytí právní moci rozsudku o svěřením dítěte do péče jiné osoby. Soudní řízení mohou trvat několik let. Nehledě na to, že matka, které je dítě odebráno, si určitě nezaslouží mít důchod zvýšený o částku určenou za výchovu dítěte.</p>

7. Jak je podle Vás ošetřena průkaznost toho, že o dítě žena opravdu pečovala (jak pro hodnocení počtu dětí pro vznik důchodového věku, tak pro případné výchovné), kromě toho, že toto prohlásí při důchodovém řízení do žádosti formou jakoby čestného prohlášení? Je např. propojený systém soudní judikatury a aplikace pro důchodová řízení, kde by se prolínaly informace z rozsudků, kdy bylo dítě matce odebráno?

Petr	Tereza
Rovněž, bohužel nemám k tomuto podrobnější informace.	V posledních letech již důchodová aplikace pro sepisování žádostí propisuje informace o dítěti, takže lze odchytnout ženu, která jako druhá uvede do žádosti, že o dítě pečuje, přičemž již např. před rokem žádala zhodnocení péče o stejné dítě jiná žena. Dalším prostředkem je vyplňování čestného prohlášení na péči o dítě do 4 let věku, které dosáhlo 4 let po 30.6.2007. Ženy, které však uvádí nepravdivé informace nejsou žádným způsobem sankcionovány, i když se jejich lež prokáže, pouze jsou povinné vrátit případný přeplatek na důchodu. Bohužel se nejedná ani o přestupek, což si myslím, že by mělo být v rámci České správy určitě ošetřeno do budoucna pokutou. Přece jen jde o to, že žena lže úmyslně a ví, že to ovlivní např. dřívější přiznání důchodu, ale i jeho výši.

8. Jsou nějaké sankce za uvedení nepravdivých údajů, které mají vliv na důchodové nároky? Jaké?

Petr	Tereza
Bohužel nemám k tomuto podrobnější informace.	Žádné – viz předchozí odpověď.

9. Myslíte, že by měli být sankce přísnější?

Petr	Tereza
Bohužel nemám k tomuto podrobnější informace.	Určitě by měly být tyto osoby sankcionovány pokutou, neboť na základě těchto nepravdivých údajů pobírá osoba finanční částku, na jejíž výši, i to od kdy je přiznaná, má právě informace o výchově dítěte zásadní vliv.

10. Máte dojem, že systém posuzování invalidity je správný? Např. se uzná plný invalidní důchod (III. stupeň) trvale osobě, která si špatný zdravotní stav způsobila tím, že užívá návykové látky a na druhé straně je člověk, který si nemoc nezpůsobil, ale je mu přiznaný nižší stupeň a na určitou dobu.

Petr	Tereza
Mám vážnou pochybnost o fungování posudkových komisí. Vždy se samozřejmě jedná o individuální posouzení (jakkoli standardizované), nicméně zde dlouhodobě pozoruji snahu být přísný a ušetřit na tomto nesprávném místě.	Posuzování správné není v tom, že osoba, která si svůj zdravotní stav zapříčiní svým jednáním, např. užíváním návykových látek, by dle mého názoru, měla dostat šanci, aby mohla prokázat snahu, že má zájem svůj zdravotní stav zlepšit, tj. invaliditu přiznat na určitou dobu s tím, že poté prokáže dokladem, zprávou od lékaře, co podstoupil, aby zlepšil svůj zdravotní stav a dle toho by poté posudkový lékař rozhodl, zda důchod ponechá či nikoliv.

11. Myslíte si, že by nebylo efektivnější uznání dočasné invalidity u člověka, který si svůj špatný zdravotní stav přivodil sám s určitým podmínkovaním? Např. užíváním návykových látek nebo obezitou, kdy by mu bylo doporučeno podstoupení léčby nebo u obézních docházení do dietologické poradny. Pokud by nebyla např. po roce doložena zpráva o podstoupení léčby, byl by stupeň invalidity snížen, popř. úplně odznaný (např. drogově závislý by byl uznán plně invalidní na dobu cca 1 roku s tím, že po roce musí ke kontrole zdravotního stavu doložit doklad, že podstoupil léčbu, poté by bylo rozhodnuto o dalším vyplácení důchodu).

Petr	Tereza
Jedná se o eticko-právní otázku, tedy zda tyto dávky mohou být podmiňovány pozitivními úkony tohoto typu.	Přesně tak, jak uvádíte a viz předchozí odpověď.

12. Jaký máte názor na míru solidarity v našem důchodovém systému? Neměli by být lidé směřováni k větší odpovědnosti za sebe sama?

Petr	Tereza
Vysoká solidarita důchodového systému je jeho výhodou, odpovědnost sama za sebe mají lidé v době aktivního působení na trhu práce, nemluvě o tom, že nesou rovněž břímě pracovního trhu za okolnosti, za které vůbec nemohou. Větší solidarita rovněž reflektuje tu skutečnost, že hodně vydělávající občané se mohou na stáří lépe zabezpečit již v průběhu pracovního života.	Určitě nejsem zásadní odpůrce solidárního systému, ale ne v takové míře, v jaké je uplatňován v naší sociální politice. Lidé by měli být vedeni k vlastní odpovědnosti za sebe sama i za svou rodinu do určité míry, např. při několikaletém čerpání sociálních dávek by měla taková osoba vykázat určitý počet odpracovaných hodin, např. udržováním čistoty města, výpomocí ve státních zařízeních atd.

13. Máte nějaký vzor fungujícího důchodového systému v jiném státě, ze kterého byste čerpal pro fungování systému v ČR či už čerpáte?

Petr	Tereza
<p>Velmi dobře fungující důchodové systémy nalezneme například na Islandu nebo v Dánsku. Nicméně důchodový systém nelze vyčleňovat z komplexu celého sociálního systému, proto se i inspirace hledá hůře.</p>	<p>Nemám konkrétní stát vyhraněný, ale mám povědomí o fungujících systémech v rámci rovného důchodu plus čerpání částky z individuálního účtu pojištěnce, na který si může osoba sama přispívat v době ekonomicky aktivního života, ale zároveň může jako benefit přispívat i zaměstnavatel, taková osoba má poté i nižší daně.</p>

14. Máte nějaký vzor fungujícího důchodového systému v jiném státě, ze kterého byste čerpal pro fungování systému v ČR či už čerpáte?

Petr	Tereza
<p>Posílil bych vícezdrojové financování.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zrušení zápočtu náhradních dob pojištění pro přiznávání starobních důchodů, • Snížení minimální potřebné doby pojištění, • Zavedení rovného důchodu pro osoby splňující minimální počet odpracovaných let plus částka za odpracované roky nad rámec potřebné doby pojištění plus zavedení individuálních účtů pojištěnců, na které by si mohla osoba zasílat v době ekonomické aktivity částku, jakou by chtěla a tuto by pak mohla čerpat ke svému důchodu plus kombinace se sníženými odvody pojistného.

Závěr

Můžeme spatřit, že důchodový systém v ČR se vyvíjí opravdu dlouho, jelikož stále nemáme dlouhodobě funkční důchodový systém. Otázkou je, jak se k tomu postaví vláda Petra Fialy a nynější ministr práce a sociálních věcí Marian Jurečka a zda to, co opravdu slibují v programovém prohlášení vlády, splní či jsou to jen plané sliby a jestli budou navazovat na práci ex-ministryně Jany Maláčové a na návrh členů důchodové komise.

Určitě bych začal tím, že výchovné za péči o děti bych uznal pouze těm osobám, které by splnily určité minimum čistě odpracované doby. Ne osobám, které splní valnou část potřebné doby pojištění zápočtem náhradních dob pojištění, jako jsou např. péče o dítě do 4 let věku, dávky nemocenského pojištění v ochranné době, evidence na úřadu práce atd. V zásadě ale nesouhlasím s touto částí důchodu vůbec, myslím si, že mít dítě je dar a každého svobodomyšlné rozhodnutí. Rozhodnutí mít dítě by mělo předcházet také zvážení, zda jsem schopný ho zabezpečit, pokud se rozhodnu mít dětí více, musím počítat s tím, že bych se o ně měl postarat. Také mám dojem, že je toto diskriminující pro osoby, které děti nemají, a to ne vždy z vlastního rozhodnutí, ale pro stát mnohdy udělají více svým ekonomicky aktivním životem než někdo, kdo má dětí pět a těchto pět dětí jde ve šlépějích svých rodičů, kteří jsou např. dlouhodobě na sociálních dávkách.

Také vidím úskalí v případech, kdy dojde ke sporu osob, kdo pečoval více o dítě, např. u manželů, kteří mají soudem uznánu střídavou péči, a dále nesouhlasím s tím, že by měla mít přiznané výchovné matka, která o dítě pečovala špatně, než soud dítě svěřil do péče někoho jiného a osoba, která o toto dítě poté pečuje řádně až do jeho zletilosti a je mu oporou i dále v životě, nebude mít na tuto částku nárok. V tomto vidím další administrativní zátěž pro úřady a soudy.

Další bod důchodové reformy, kterým je zkrácení potřebné doby pojištění pro přiznání výplaty důchodu, vidím jako velice rozumné. Jen bych ještě navíc viděl jako efektivní zrušení hodnocení veškerých náhradních dob pojištění, a to hned z několika hledisek. Jednak z hlediska jednoduchosti, ale také z hlediska spravedlnosti. V současné době je hodnocení náhradních dob, dle mého názoru, zbytečně složité, ale také diskriminační, neboť doba studia se pro důchodové účely přestala od 1. 1. 2010 hodnotit úplně, vyjma určitého zhodnocení pro invalidní důchod. Naopak doba péče o dítě do 4 let věku není, co se týká počtu dětí nijak omezena, takže

příkladem: žena, která má 5 dětí a tyto děti porodí po 4 letech, může mít hodnoceno plných 20 let doby pojištění a postačí jí pouze jeden rok čistě odpracované doby, aby se jí těchto 20 let náhradní doby hodnotilo. Nikdo nezkoumá, zda jsou tyto děti ekonomicky aktivní či nikoliv, a navíc na tyto děti bude této ženě navýšen důchod o částku výchovného.

Vzhledem k tomu, že má být uznáváno výchovné z důvodu, jak uvedla v tiskové zprávě nyní už ex-ministryně Jana Maláčová - „*Jedná se především o ženy, u nichž je průměrná výše důchodů o téměř tři tisíce korun nižší než u mužů. Přitom se zasloužily o výchovu nové generace, která ze svých příjmů mimo jiné přispívá i do důchodového systému,*“ – vidím jednoznačně rozpor v těchto ustanoveních, neboť u dítěte, které studuje je zřejmé, že bude chtít své vzdělání uplatnit a být ekonomicky aktivní, tedy výdělečně činný, tím pádem státu prospěšný. Ale výchovné bude uznáváno za všechny děti, i za ty, které nejsou pro stát ekonomickým přínosem. Nabízí se otázka: „Vedly své děti osoby, kterým bude výchovné přiznáno k tomu, aby řádně studovaly a poté pracovaly?“ Pokud je prokazatelné, že dítě, za které má být výchovné přiznáno je většinu svého produktivního života evidováno na úřadu práce, je toto spravedlivé? Čím je zdůvodněno to, že se nehodnotí doba studia pro budoucí nárok na starobní důchod? Nehledě na to, že studium stojí rodiče nemalé peníze, které rodiče dětí, co nestudují, vynakládat nemusí. Kdo a jak zohlední toto?

Další uvažovanou změnu stávajícího prvního pilíře vidím jako rozumný návrh, který by měl v lidech ukotvit zodpovědnost vůči sobě samým. Líbí se mi, že po získání zásluh, tedy určitého počtu odpracovaných let, by měl každý takový senior nárok na stejnou minimální výši důchodu a jako nástavbou k této paušální částce by byla částka vypočítaná za odpracované roky navíc. Určitě ale nesouhlasím s verzí uvedenou v zápise z jednání: „*V prvním pilíři důchodového systému by se mělo jednat i o ocenění v péči o děti, tedy jednalo by se o fixní bonus vyplacený za každé dítě (vyplaceni by byli i senioři, kteří už jsou v důchodu). Nultý pilíř by měl být financován z obecných daní a první pilíř ze sociálních odvodů.*“ Jak jsem již zmínil, nesouhlasím s tím, že by mělo být lidem placeno za to, že mají děti. Když už by mělo být přiznáváno tzv. výchovné, tak za děti, které jsou opravdu daňovými poplatníky, což by alespoň motivovalo rodiče k tomu, aby i své děti vedly k zodpovědnosti nejen vůči sobě samým, ale i vůči rodičům, kteří mají mít odměnu za to, že mají dítě. Dle mého pohledu bude takto péče o dítě zhodnocena dvakrát – jednou jako doba péče do 4 let věku dítěte, kdy je tato doba hodnocena jak pro vznik nároku na důchod, tak ale i pro výši důchodu a poté by mělo být ještě navíc přiznáno výchovné, aniž by se zkoumalo, zda je opravdu dítě státu prospěšné. V podstatě,

jak jsem pochopil nynější fungování zápočtu dob do důchodu, péče o dítě je hodnocena do důchodu jako doba pojištění, a to v letech, která nejsou hodnocena do výpočtu důchodu i s výdělkem. Osoba, která o dítě pečovala do 4 let jeho věku, má dobu péče hodnocenou jako by byla zaměstnána. Dle mého názoru není tedy tato osoba ničím poškozena. Naopak tzv. výchovné je nespravedlivé vůči osobám, které se na výchově dítěte také podíleli a vůči osobám, které děti nemají, ať už svým rozhodnutím nebo ze zdravotních důvodů. Každopádně tyto osoby místo výchovy dítěte přispívali do daňového systému jako poplatníci, pokud byli zaměstnaní.

K předchozímu odstavci bych určitě zmínil i můj pohled na dříve zavedený II. pilíř v našem důchodovém systému, který dle mého názoru mohl být prospěšný, pokud by zákonodárci upravili podmínky, za kterých by bylo možné z tohoto pilíře vystoupit, neboť i pro mne by bylo rozhodující před vstupem do takového důchodového spoření, zda se mohu rozhodnout v případě, že se má životní situace změnit, že finance naspořené v tomto pilíři chci využít ihned či naspořené finance jednorázově vybrat, a to i ve chvíli, kdy by osoba zjistila, že nejsou úspory vhodně spravovány. Dalším úskalím také bylo, že spoření nebylo státem garantováno. Ale myšlenka individuálních účtů mi přijde opravdu smysluplná a efektivní jak pro stát, tak pro samotné pojištěnce, jelikož by vedla občany české republiky k odpovědnosti za sebe sama již od samotného dosažení zletilosti a zároveň by si každý z nás mohl ovlivnit důstojné stáří po finanční stránce.

Při zpracovávání mé diplomové práce jsem pochopil různé souvislosti nebo naopak rozpory v našem důchodovém systému, které mne ale bohužel přesvědčily o tom, že tento systém je zmatečný a nespravedlivý a je potřeba jeho reforma.

Resume

We can see that the pension system in the Czech Republic has been developing for a really long time, because we still do not have a long-term functioning pension system. The question is how the government of Petr Fiala and the current Minister of Labor and Social Affairs Marian Jureček will react to this and whether what they really promise in the government's program statement will be fulfilled or are just empty promises and whether they will follow the work of ex-Minister Jana Maláčová and on the proposal of the members of the pension commission.

I would certainly start by recognizing childcare allowances only for those who would meet a certain minimum of time worked. Not to persons who meet the majority of the required insurance period by offsetting replacement insurance periods, such as care for a child under 4 years of age, sickness insurance benefits during the protection period, employment office records, etc. In principle, however, I do not agree with this part of the pension at all, I think having a baby is a gift and everyone's free will. The decision to have a child should also be preceded by consideration of whether I am able to provide for it. If I decide to have more children, I must take into account that I should take care of them.

I also see pitfalls in cases where there is a dispute between those who have cared for the child more, such as spouses who have a court-recognized alternating care, and I also do not agree that a parent who has cared for the child badly should be admitted, until the court entrusts the child to the care of someone else and the person who then takes proper care of the child until he or she reaches the age of majority and will continue to support him or her in life, will not be entitled to this amount. I see this as an additional administrative burden for authorities and courts.

During the elaboration of my diploma thesis I understood various contexts or contradictions in our pension system, which unfortunately convinced me that this system is confusing and unjust and needs to be reformed and think about some points, which are listed in a few pages above.

Seznam použitých zdrojů

A. Knižní

ARNOLDOVÁ, Anna. *Sociální péče: učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-247-5147-4

ARNOLDOVÁ, Anna. *Sociální zabezpečení I: sociální zabezpečení v České republice, lékařská posudková služba, pojistné, systémy sociálního zabezpečení*. Praha: Grada, 2012, 352 s. Aktuální legislativa. ISBN 978-80-247-3724-9

CASTLES, Francis G., Stephan LEIBFRIED a Jane LEWIS. *The Oxford Handbook of the Welfare State* [online]. [cit. 2021-10-17]. Dostupné z: doi:10.1093/oxfordhb/9780199579396.003.0047

KALVACH, Zdeněk a Zdeněk ZADÁK. *Geriatric a gerontologie*. Praha: Grada, 2004. ISBN 80-247-0548-6.

KAŠE, Miroslav. *Vybrané aspekty důchodové reformy v České republice*. Grada, 2021, 200 s. ISBN 978-80-271-3042-9

KLEPÁRNÍK, Vít, Vladimír ŠTÍPEK, Jan BITTNER a Michal PÍCL. *Penzijní reformy: od Chile po středovýchodní Evropu*. Úřad vlády ČR [online]. 2017 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/Penzijni-reformy.pdf>. ISBN: 978-80-7440-190-9

KOTOUS, Jan - MUNKOVÁ, Gabriela - ŠTEFKO, Martin. *Obecné otázky sociální politiky*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2013. 169 s. ISBN 978-80-87439-08-1

KREBS, Vojtěch a Jaroslava DURDISOVÁ. *Sociální politika*. Praha: Codex Bohemia, 1997-, 544 s. ISBN 978-80-7357-585-4

MELNEC, Lubomír. *Koncepce důchodového pojištění a česká důchodová reforma*. Praha, 2016. Diplomová práce. Univerzita Karlova

PASTUSZEK, Marek. *Důchodová reforma v České republice*. Praha, 2020. Rigorózní práce. Univerzita Karlova

POKORNÁ, Šárka. *Systém důchodového pojištění v České republice*. Most, 2015. Absolventská práce. Vyšší odborná škola ekonomická, sociální a zdravotnická, Obchodní akademie, Střední pedagogická škola a Střední zdravotnická škola, Most, příspěvková organizace

POTŮČEK, Martin. *České důchody*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. ISBN 978-802-4642-369

ŠABATOVÁ, Anna, Jiří HRUBÝ, Jitka ČERNÁ, Pavel MATĚJÍČEK, Jakub MARTINEC, Daniel ŘÍHA, Kateřina PAVLÍČKOVÁ a Eva HODANOVÁ. *Důchody II*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv ve spolupráci se společností Wolters Kluwer, [2016]. Stanoviska (Kancelář veřejného ochránce práv). ISBN 978-80-87949-41-2

TOMEŠ, Igor. *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. Praha: Portál, 2010, 440 s. ISBN 978-807-3676-803.

VOSEČKOVÁ, Alena. *Kapitoly z psychologie stáří pro studenty sociální práce*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. ISBN 978-80-7435-376-5.

B. Prameny

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

Zákon č. 221/1924 Sb., o pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří

Zákon č. 99/1948 Sb., o národním pojištění

Zákon č. 55/1956 Sb., o sociálním zabezpečení

Zákon č. 36/1960 Sb., o územním členění státu, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 101/1964 Sb., o sociálním pojištění

Zákon č. 53/1968 Sb., o změnách v organizaci a působnosti některých ústředních orgánů

Zákon č. 121/1975 Sb., o sociálním zabezpečení

Zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení

Zákon č. 210/1990 Sb., o změnách v působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení a změně zákona č. 20/1996 Sb., o péči o zdraví lidu

Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním pojištění se státním příspěvkem

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 264/2002 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 425/2003 Sb., o důchodovém pojištění, kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 500/2004 Sb., Správní řád

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání

Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů

Zákon č. 178/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 306/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, a některé další

Zákon č. 135/2010 Sb., Nález Ústavního soudu ze dne 23. března 2010 ve věci návrhu na zrušení § 15 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění

Zákon č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů

Zákon č. 220/2011 Sb., kterým se měnil zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření

Zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření

Zákon č. 397/2012 Sb., o pojistném na důchodovém spoření

Zákon č. 399/2012 Sb., o změně zákonů v souvislosti s přijetím zákona o pojistném na důchodové spoření

Zákon č. 376/2015 Sb., o ukončení důchodového spoření

Zákon č. 377/2015 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o ukončení důchodového spoření

Zákon č. 203/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

C. Judikatury

Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 23. 3. 2010, sp. zn. Pl.ÚS 8/07

D. Internetové zdroje

ČSSZ. *80 let sociálního pojištění* [online]. 2004, , 25 [cit. 2021-10-15]. Dostupné z: https://www.cssz.cz/documents/20143/99569/2004_publicace_80letSP.pdf/af9016aa-c859-9592-8621-b35e125d7e61

Dopady reformy na konkrétní seniory. [online]. [cit. 2021-10-15]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/-/mpsv-predstavilo-spravedlivou-duchodovou-reformu>

Invalidní důchod. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/invalidni-duchod>

Komise pro spravedlivé důchody [online]. 2019 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: <http://duchodovakomise.cz/>

Komise pro spravedlivé důchody: 2. jednání [online]. 2019 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: http://duchodovakomise.cz/wp-content/uploads/2019/07/Zapis_2_jednani_-_22._3._2019.pdf

Komise pro spravedlivé důchody: 3. jednání [online]. 2019 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: http://duchodovakomise.cz/wp-content/uploads/2019/07/Zapis_3_jednani_-_3._5._2019.pdf

Komise pro spravedlivé důchody: 4. jednání [online]. 2019 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: http://duchodovakomise.cz/wp-content/uploads/2019/07/Zapis_4_jednani_-_24._5._2019.pdf

Komise pro spravedlivé důchody: 5. jednání. *Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR* [online]. 2019 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/-/komise-pro-spravedlive-duchody-projednala-varianty-zrizeni-statniho-penzijniho-fondu-a-snizeni-poplatku-na-duchodovem-pripojisti>

Komise pro spravedlivé důchody: 6. jednání [online]. 2019 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: <http://duchodovakomise.cz/wp-content/uploads/2019/10/Z%C3%A1pis-6.-jedn%C3%A1n%C3%AD-6.-9.-2019.pdf>

Komise pro spravedlivé důchody: 6. jednání. *Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR* [online]. 2019 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/511219/TZ_6.+komise+pro+spravedliv%C3%A9+d%C5%AFchody+%281%29.pdf/75c2ae9c-8099-75da-d584-320c5d66042f

Komise pro spravedlivé důchody: 7. jednání [online]. 2019 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: <http://duchodovakomise.cz/wp-content/uploads/2019/11/Z%C3%A1pis-7.-jedn%C3%A1n%C3%AD-11.-10.-2019-1.pdf>

Komise pro spravedlivé důchody: 8. jednání. *Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR* [online]. 2019 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/511219/TZ++8.+KSD+15_11_2019_final_MH.pdf/0f90d030-4097-6e8d-61f5-7b18b26a5b27

Komise pro spravedlivé důchody: 9. jednání. *Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR* [online]. 2020 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/1248138/10_01_2020+TZ++Ministryn%C4%9B+Mal%C3%A1%C4%8Dov%C3%A1+p%C5%99edstavila+t%C5%99i+varianty+d%C5%AFchodov%C3%A9+reformy.pdf/1a323655-200c-affb-3558-048fa1794c35

Komise pro spravedlivé důchody: 10. jednání - technické varianty. *Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR* [online]. 2020 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/1248138/28_02_2020++TZ_KSP_techicka_varianta_alternativy.pdf/599bf0c4-dfdc-1297-8f30-c8b39d2a4e30

Komise pro spravedlivé důchody: 11. jednání [online]. 2020 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: <http://duchodovakomise.cz/wp-content/uploads/2020/08/Z%C3%A1pis-z-11.-jedn%C3%A1n%C3%AD-3.-7.-2020.pdf>

Komise pro spravedlivé důchody: 11. jednání. *Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR* [online]. 2020 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/1248138/TZ_duchodova_komise+3_7_2020.pdf/d8f43e2e-c85b-0c1e-ac8c-c69a82e783b7

Komise pro spravedlivé důchody: 12. jednání. *Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR* [online]. 2020 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/1248138/27_11_TZ_Komise+_pro_spravedlive_duchody.pdf/44782b5b-aedc-783c-bed5-3fa28e8b8654

Opt-out meaning [online]. Cambridge Dictionary [cit. 2021-10-15]. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/opt-out>

Porovnání mezi doporučeními OECD a návrhy důchodové reformy MPSV. *Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR* [online]. 2020 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/1248138/27_11_TZ_Komise+_pro_spravedlive_duchody.pdf/44782b5b-aedc-783c-bed5-3fa28e8b8654

Programové prohlášení vlády Andreje BABIŠE. *Úřad vlády ČR* [online]. 08.01.2018 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/jednani-vlady/programove-prohlaseni/programove-prohlaseni-vlady-162319/>

Programové prohlášení vlády Andreje BABIŠE č.2. *Úřad vlády ČR* [online]. 27.06.2018 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/jednani-vlady/programove-prohlaseni/programove-prohlaseni-vlady-165960/>

Programové prohlášení vlády Petra Fialy [online]. [cit. 2022-02-22]. Dostupné z: <https://g.denik.cz/1/e2/programove-prohlaseni-vlady-petra-fialy.pdf>, s.14

Představení spravedlivé důchodové reformy. *Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR* [online]. 2020 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/-/mpsv-predstavilo-spravedlivou-duchodovou-reformu>

Reforma důchodového systému 2010 - PES. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 29.01.2010 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/archiv/reforma-verejnych-financi-2007-2010/reforma-duchodoveho-systemu-2010-pes>

Rozdíly mezi předdůchodem a předčasným starobním důchodem [online]. [cit. 2021-10-15]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/static/penzijni-pripojeni/duchodova-reforma-manual.pdf>

Schéma nového fungování důchodového systému. [online]. [cit. 2021-10-15]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/1248138/10_01_2020+TZ+-+Ministryn%C4%9B+Mal%C3%A1%C4%8Dov%C3%A1+p%C5%99edstavila+t%C5%99i+varianty+d%C5%AFchodov%C3%A9+reformy.pdf/1a323655-200c-affb-3558-048fa1794c35

Sirotčí důchod. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/sirotci-duchod>

Souhrnné informace k III. pilíři. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 28.01.2013 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/soukrome-penzijni-systemy/iii-pilir-doplnekove-penzijni-sporeni-a-p/zakladni-informace>

Spravedlivá důchodová reforma mířící na vládu. *Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR* [online]. 2020 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/-/duchodova-reforma-miri-na-vladu>

Spravedlivá důchodová reforma: Aktualizováno. *Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR* [online]. 2020 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/spravedлива-duchodova-reforma>

Starobní důchod. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/starobni-duchod>

Vdovský/vdovecký důchod. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/vdovsky-vdovecky-duchod>

Výzkum. *Názory české veřejnosti na stav důchodového systému ČR – prosinec 2019* [online]. [cit. 2022-02-22]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a5110/f9/es200129.pdf

Závěrečná zpráva PES 2010. *Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky* [online]. červen 2010 [cit. 2021-10-16]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/372765/2010_06_03_Zaverecna_zprava_final_cistopis.pdf/5c29b853-3503-8bfc-3aab-ce98372edd58